

Джеймс Г. Баллярд

Спалений світ

(переклад Сергія Волошина)

Частина I

Розділ 1 - Зміліле озеро

Опівдні Чарльз Ренсом пришвартував свій гаусбот¹ біля гирла річки. Квілтер, недоумкуватий син старої жінки, що жила у старій баржі за межами яхтової гавані, стояв на гребені голої скелі на протилежному березі й посміхався мертвим птахам, які плавали у воді попід ним. Віддзеркалення його розпухлої голови коливалося у воді, ніби паскудний вінець серед опалого пір'я. Багnistий берег, що запікся наче на пательні, всіювали шматки паперу й корчі, і Ренсому подумалося, що замріяна фігура Квілтера скидається на божевільного фавна, який посипав себе листям так ніби оплакував відлетілий дух річки.

Прив'язуючи носовий та кормовий швартові до кнаги², Ренсом відчув, що порівняння це не дуже й влучне. Хоча Квілтер спостерігав за річкою так само пильно, як і Ренсом або будь-хто інший, його мотиви були зовсім маячливі. Річка і далі міліла через весняну та літню посухи, а Квілтер відчував якесь збочене задоволення, хоча він та його мати можуть стати першими серед постраждалих. Їх занедбана баржа – химерний подарунок від покровителя Квілтера, архітектора Річарда Фостера Ломакса, який був сусідом Ренсома – вже нахилилася на тридцять градусів, і якщо вода впаде навіть на фут, її корпус лусне, як сухий гарбуз.

Затуливши очі від сонця, Ренсом озирав мовчазні береги річки, що повертали на захід до міста Маунт Роял що лежало десь за п'ять міль звідси. Попередній тиждень він провів на самоті в останніх заводях озера Констант, кермуючи гаусботом серед майже висохлих струмків та обмілей й очікуючи на завершення евакуації міста. Коли лікарня в Маунт Роялі закрилася, він надумав поїхати до моря, але в останній момент вирішив залишитись іще на кілька днів на березі озера, перш ніж воно зникне назавжди. Час від часу між пагорбів мулу він помічав далекий прогін автомобільного мосту, перекинутий через річку, і тисячі легковиків та вантажівок, що їхали на південь до моря, вікна яких миготіли, наче коштовні списи.

Ренсом вирішив відкласти повернення, допоки рух через міст не припиниться. Колись велике озеро, що простягалося міль на тридцять, тепер перетворилося на низку невеликих ставків та проток, розділених баговинням берегів. Поміж них сиротливо дрейфували останні шаланди, у яких сиділи мовчазні рибалки.

---

¹ Гаусбот – плавучий дім.

² Кнага – причальна качка.

А все ж таки щось у цих повільних змінах розважало Ренсома. Що більше звужувалася гладінь водного простору, спершу перетворюючись на дрібні саги а потім – у лабіринт вузьких проток, то дивовижніше, здавалося, виступало мулисте дно, підносячись ніби з іншого виміру. Одного ранку він прокинувся і виявив, що гаусбот прибило до невеликої бухти. Замулені схили, вкриті тушками мертвих птахів та риб, розтяглися над ним, як береги з якогось сну.

Коли він наблизився до гирла річки, маневруючи серед яхт та човнів, що лежали на мілководді, прибережне місто Ларчмонт уже спорожніло. Усі гаусботи біля рибальських причалів були порожні, і лише висушена риба висіла в тіні, настроплена на шерехи гачків. Серед прибережних садів жевріли залишки вогнищ, обкурюючи відчинені шибки вікон, які маяли у теплому повітрі. На вулицях усе принишкло. Ренсом припускав, що хтось міг тут залишитися, і досі очікуючи, коли більшість втече до моря, але присутність Квілтера, як і його двозначна усмішка, здавалися якимось таємничим передвістям, одним із безлічі химерних знаків, що маніфестували справжню ходу посухи у безладі останніх місяців.

За сто ярдів праворуч, поза бетонними биками автомосту, розташовувалася нафтобаза. Над потрісканим баговинням бовваніли палі її дерев'яного причалу. Понтон доторкнувся вже дна, тож флотилія рибальських човнів, яка зазвичай пришвартовувалася до нього, рушила до центру протоки. Як правило, наприкінці літа ріка має майже триста футів завширшки, але зараз вона була більш ніж вполовину вужчою і скидалася на смердючий потік, що звивався гладким жолобом берегів. Мул уже запікся так, що міг витримати вагу людини, і з прибережних вілл тягнувся цілий ряд сходнів униз до води.

За нафтобазою розташовувалась яхтова гавань, проте Квілтерова баржа була пришвартована до власного понтону. Передаючи їм цю посудину біля нафтобази, Ломакс у вияві донкіхотської щедрості додав іще галон дизельного пального, чого було досить лише щоб посунути баржу на 50 ярдів до місця стоянки яхт. Але їм заборонили вхід до яхтової гавані, і тому вони пришвартували баржу за її межами. Тут місіс Квілтер і просиджувала весь день на люці – її блякле руде волосся майоріло під чорною шаллю, а сама вона буркотіла на людей, що спускалися до води з відрами.

Ренсом її легко уявив – вона мала дзьобатий ніс, як у роздратованого папуги, що нишпорив туди-сюди; її темна пика, яку обдмухувало старе китайське віяло, була, певно, байдужа і до спеки, і до смороду річки. Вона все ще сиділа на тому самому місці, де він бачив її, коли відчалював на гаусботі, й лайливими вигуками піддрочувала гурт моряків у звільненні, що укладали мішки з цементом уздовж виходу з яхтової стоянки. Навіть під час повені води, що забігала до круглої гавані, ледь вистачало для наповнення доків, але зараз вода витікала назад до річки, тож ошатно прикрашені яхти твердо загрузали в багні. Над покинутими яхтами царювала чаклунська сутність місіс Квілтер.

Незважаючи на її гротескний вигляд та божевільного сина, Ренсому вона подобалася, він милувався нею. Взимку він часто спускався гнилими сходнями до похмурого нутра баржі, а вона лежала там на величезному, набитому пір'ям матраці, прив'язаному до навігаційного столу, і болісно хрипіла сама до себе. Одномісна каюта, освітлена запошеними мідними ліхтарями, була лабіринтом брудних ніш, прихованих за старими мереживними хустками. Після пляшки джину, що завжди

знаходилась у Ренсомовій валізі, вона віддячувала йому плутаною сповіддю про зло цілого світу, а коли він повертався назад річкою у дірявому рибальському човні з верболозу, що належав її сину, за ним крізь завісу дощу слідкували, ніби два дикі місяці, великі очі Квілтера, увінчанні чолом гідроцефала.

Доц! При згадці про те, що значило колись це явище, Ренсом звів очі до нестерпного діаманта неба. Сонце, яке не затуляли ані хмари, ані мряка, нависало над головою, наче інферно. Ковдра негасимого світла, що ніби склистий непорушний балдахін вкривала потріскані ґрунти та дороги вздовж річки, муміфікувала геть усе своєю спекою.

Ренсом встановив кілька кольорових вішок біля причалу, але падіння рівня води було таким очевидним, що не потребувало розрахунку. За останні три місяці вода в річці впала десь футів на 20. На думку Ренсома, річка обміліла до менш ніж чверті свого початкового об'єму. Коли він спустився на дно жолоба, яким тепер протікала річка, йому здалося, що простір тисне на нього, а два береги перетворилися на два стрімчаки, що стоять один проти одного. Такому враженню сприяв вигляд перекручених навиворіт тентів, що звисали з димарів багатьох будинків над річкою. Колись призначені для збирання дощової води, вони так і не побачили дощу і з часом перетворились у низку повітряних збирачів сміття, пилу і посліду, що здіймався до сонця, ніби спокутне жертвоприношення.

Ренсом перетнув палубу і спустився до кокпіту. Він помахав Квілтеру, що спостерігав за ним із невловимою посмішкою. За ним вздовж безлюдних причалів висіли і повільно оберталися у повітрі тіла риб, настромлені на гачки у сушильних.

– Скажіть матері, що треба перемістити баржу, – гукнув Ренсом до нього понад застоюною водою. – Рівень води й досі падає.

Не звертаючи на це уваги, Квілтер з іронічною посмішкою вказав на білу каламуть, що повільно просувалась під поверхнею води.

– Хмари, – сказав він.

– Що?

– Хмари, – повторив Квілтер. – Повні води, докторе.

Ренсом лише похитав головою на це химерне почуття гумору цього дивака і ступив крізь люк до салону гаусбота. Хоч його спотворений череп і нагадував про Калібана, Квілтера не можна було вважати дурним або нерозумним. Мрійлива іронічна посмішка, інколи майже ніжна під довгим поглядом, здавалося, сягала найглибших Ренсомових таємниць. Зарубцьований череп, вкритий рудими кучерями, увігнута поверхня фавнячої фізії з вилицями, зсунутими назад на два-три дюйми, від чого утворювались глибокі западини під жартівливими очима – усе це та непередбачувана наївність робили Квілтера страховиськом. Більшість людей завбачливо уникала його, можливо тому, що він безпомилково виявляв їхні слабкості та сліпі плями і користувався цим, неначе інквізитор.

Саме цей нюх на невдачі, вирішив Ренсом, за яким і далі наглядав Квілтер зі свого спостережного пункту над мертвими птахами, певно й утворює мовчазний зв'язок між юнаком та ним самим. Без сумніву, Квілтер швидко відчув, що систематичні Ренсомові візити на гаусбот та його самотні вихідні серед мокви біля південного берега озера викликані небажанням зіткнутися зі своїми життєвими невдачами. Але, мабуть, він також зрозумів, наскільки важливою є для Ренсома

річкова громада – невидимий зв'язок між людьми, що живуть на берегах великого каналу, замінив Ренсомові і власний будинок, і роботу в лікарні.

Усе літо Ренсом спостерігав за усиханням річки, і безліч асоціацій приходило йому в голову, поки вона вужчала до розміру дрібного потоку. Найважливішим з усього, що усвідомив Ренсом, було те, що роль річки з плином часу змінилася. Колись вона була частиною величезного водяного годинника, і об'єкти, занурені у неї, займали свої місця, ніби Сонце та планети у Сонячній системі. Та коли Ренсом був на гаусботі, він все сильніше відчував прояви бічної течії, яка то посилювалася то слабшала. Ці зміни у тиску на корпус були подібні на активність якоїсь неосяжної еволюційної сили, чий цілковитий потяг уперед був таким же недоречним і позбавленим сенсу, як і очевидний рух уперед самого часу. Справжня динаміка проявлялася у випадкових та уривчастих зв'язках, що виникали поміж речами, і стосувалися його самого, інших мешканців річки, місіс Квілтер, її сина і мертвих птахів та риб.

Зі смертю річки припиняться, певно, будь-які контакти між тими, хто залишиться на висохлій поверхні. Тепер проблема їхнього виживання, найімовірніше, приховає необхідність знайти якесь інше мірило їхніх стосунків. Проте Ренсом був певний, що відсутність великого універсального арбітра, який би сполучив усі живі та неживі речі, матиме, можливо, вирішальне значення. Кожен із них невдовзі буквально стане островом у висушеному архіпелазі з якого витік весь час.

Знявши куртку, Ренсом сів на лаву біля заднього вікна каюти. Він вирішив був відправитися до моря, але, згаявши тиждень на борту гаусбота, почувався надто інертним, щоб полишати судно та соціалізуватися, навіть якщо це було необхідним і вимагало мінімальних зусиль. Він відпустив бороду, бо гоління втратило будь-який сенс, коли майже всі люди покинули Ларчмонт. Утім обвід чорного волосся надав його тонкому обличчю вигляд Рембо³, і він прийняв цю нову *особистість* як частину змін, пов'язаних із долею річки, та як знак власного усамітнення в гаусботі.

Якось минулої зими під час відвідин пацієнта в гавані він побачив судно, виставлене на продаж. Ніжно-блакитний колір та скошені вікна надавали йому вигляду, що зовсім не пасував кораблю, але функціональність інтер'єру та цілковита відсутність індивідуальних особливостей робили цей гаусбот ідеальним засобом для відступу. На подив іншого яхтмена, що перебував у яхтовій гавані, Ренсом відбуксував судно геть і пришвартував його на відкритому березі нижче автомосту. Це була дешева стоянка, рибний сморід від рибальських причалів відчувався ще здалеку, але, крім нього, тут нікого не було, та й під'їзна дорога вела прямо до Ларчмонта й лікарні. Єдина неприємність полягала в тому, що з автівок, які проїжджали через міст, постійно жбурляли вниз недопалки. Ночами він мляво сидів у кокпіті й дивився, як розжарені параболи гаснуть у навколишніх водах.

Він меблював гаусбот дбайливіше, ніж їхній із Джудіт будинок, і тому зараз його салон перетворився на сховище скарбів, що він назбирав за все своє життя. На книжковій полиці стояли конспекти з анатомії, якими він користувався у студентські роки в прозекторській. На заплямованих формаліном сторінках, що витікав разом із відмитою кров'ю зі спотворених трупів, можливо, було і не знайоме йому обличчя батька-хірурга. На столі лежало прес-пап'є з вапняку, яке він виготовив зі шматка

³ Тут – Артур Рембо, французький поет-символіст.

крейдяної скелі ще в дитинстві – його поверхню вкривали скам'янілі мушлі, що донесли до нього крізь мільйони років частку Юрського періоду. За прес-пап'є, ніби персональний ковчег заповіту, стояв диптих фотографій у великій подвійній рамці з чорного дерева. Зліва був знімок його самого – йому чотири роки, його батьки іще не розлучилися, і він сидить на галявині разом з ними. Праворуч, ніби звільняючи його пам'ять від цих жахів, розміщувалась репродукція невеликого малюнку Тангі⁴ «Ледачі дні». Її позбавлені асоціацій, гладенькі, наче ринь, об'єкти здавалися підвішеними на тлі обмитого припливом піску, і ця картина з-поміж інших найкраще допомагала йому абстрагуватися від втомливих повторень повсякдення.

Протягом декількох місяців він виносив ці пам'ятні речі зі свого будинку з-під самого носа Джудіт, допоки не створив для себе відокремлену зону власної реальності. Оглядаючи інтер'єр каюти, Ренсом розумів, що гаусбот, ніби капсула, призначена витримати тиск та вакуум часу, врешті захищатиме його не більше, ніж астронавта – сталева оболонка зорельота від несподіванок космічного простору. Тут його несвідомі спогади про дитинство та минуле були відокремлені й систематизовані, наче уламки прадавніх мінералів, запечатаних у скляних вітринах геологічних музеїв.

Тривожно завилала сирена. Старий річковий пароплав з білими тентами, що ошатно майоріли над шерегами пустих сидінь, наближався до центрального прогону між головними пілонами мосту. Ним керував капітан Туллок, міцний стариган із тонким пляшкоподібним носом, – він сидів над керманичем на даху стернової рубки й пильно вдивлявся у русло, що вужчало. Невелика осадка дозволяла пароплаву сунути навіть мілинамми, де глибина ледь сягала двох футів. Ренсом підозрював, що Туллок став підсліпуватим, і безглузді рейси його порожнього пароплаву, що колись возив екскурсантів по озеру, будуть тривати, допоки судно не сяде на мілину.

Коли пароплав проходив повз, Квілтер ступив у воду і жваво перестрибнув на його поруччя, втрапивши ногами в один зі шпігатів⁵. «Аніруш! Повний вперед!». Пароплав трохи гойдався, і капітан Туллок із криком підхопився зі свого місця. Він схопив багор і пошкutilьгав по палубі до Квілтера, який корчив йому пики, тримаючись за поруччя кормової огорожі. Гримаючи на юнака, Туллок калатав багром поміж поруччям, але той спритно ухиявся, наче шимпанзе у клітці. Тим часом вони пройшли під мостом і наблизилися до Квілтерової баржі. Місіс Квілтер, що і досі обмахувалася віялом, підхопилася й жбурнула навздогін капітану зграю міцних прокльонів. Не звертаючи на неї уваги, Туллок гнав Квілтера вздовж поруччя, шпиняючи його, немов спітнілий списник. Керманич жорстко грюкнув пароплавом об баржу, намагаючись збити її зі швартових. Коли вони проходили поряд, місіс Квілтер подалася вперед і звільнила прив'язаний коракл⁶. Він відскочив від носа пароплава й помчав як скажене колесо поміж бортами. Поки капітан Туллок замахувався багром, Квілтер швидко стрибнув із поруччя в коракл і врешті-решт щасливо розпластався на палубі баржі. Удар Туллока лише вибив з рук місіс Квілтер віяло, й те впало у воду.

Пекучі промені сонця грали на всипаному блискітками сліді пароплаву, а над водою затихав сміх місіс Квілтер. Опановуючи себе, річка повільно каламутилася,

⁴ Ів Тангі – французький художник сюрреаліст.

⁵ Шпігат – стік для води на судні.

⁶ Коракл – круглий човен.

знову і знову розбризкуючись у маслянистих хвилях. Її білі береги починали лускатися, як сухий цемент, а тіні мертвих дерев на схилах вимальовувалися у крихкі ієрогліфи.

Угорі порожнім автостопом проїжджало авто, прямуючи до моря. Ренсом залишив гаусбот і відправився на пристань, щоб перевірити свій дощомір. Він встановив його трьома місяцями раніше, але до цього часу циліндр не зібрав нічого, окрім кількох дюймів пилу та часток сухого листа.

Коли він чистив дощомір, десь за півсотні ярдів від нього з'явилася жінка в білому пляжному халаті, крокуючи вниз по берегу. Вона йшла повільно й неквапливо, ніби людина, що пододала довгу хворобу й вважає, що весь час світу належить їй. Крихка поверхня берега курилася навколо неї, немов хмарки кісткового борошна. Вона заклопотано глянула вниз на тонкий струмінь води. Тієї миті, коли вона звела голову до неба, її самотня постать здалася Ренсому привидом, що народився з пилюки.

Коли вона повернула своє суворе обличчя до Ренсома й поглянула на нього, нічого не вказувало на те, що вона спантеличена його присутністю серед річища спорожнілої річки. І хоча він не бачив її вже кілька тижнів, Ренсом знав, що вона напевне буде серед тих, хто до останнього лишатиметься в покинутому місті. Після смерті її батька, що був колись керівником зоопарку в Маунт Роялі, Кетрін Остін самотньо жила в будинку на березі річки. Часто Ренсом бачив, як вона прогулюється ввечері вздовж берега, а її довге руде волосся відбивається в акварельних кольорах води під призахідним сонцем. Іноді він махав їй рукою, коли пропливав поруч у гаусботі, але вона так і не відповіла жодного разу.

Біля води жінка стала навколішки і нахмурилась, розглядаючи мертвих риб та птахів, що пропливали повз. Випроставшись, вона рушила до Ренсомової пристані.

Жінка вказала на старе відро, що висіло на дерев'яному навісі дощоміра:

– Можу це позичити?

Ренсом віддав їй відро й дивився, як вона пробує заповнити його, стоячи на краю сходнів.

– Може, у вас залишилось трохи води?

– Є небагато для пиття. Так жарко, що я хотів би скупатися.

Вона зачерпнула води, а потім ретельно зцідила темну рідину з відра назад у річку. Відро всередині було вкрите чорною маслянистою плівкою. Не повертаючи голови, вона сказала:

– Я думала, що ви вже поїхали, докторе. Разом з іншими до моря.

Ренсом похитав головою.

– Я провів тиждень на озері, – він вказав на блискучі обмілі, що простягалися далеко за межі гирла річки.

– Ви скоро зможете її перетнути пішки. Чи ви збираєтеся залишитися тут?

– Може й так.

Вона помітила рибальський човен, що входив у річку й наближався до них. Його двигун повільно таракотів. Двоє чоловіків стояли на носі, пильно роздивляючись покинуті причали. Грубий чорний тент покривав корму човна, де ще троє чоловіків сиділи навколо румпеля. Їх виснажені фізії дивилися на Ренсома та Кетрін Остін. Порожні рибальські сіті лежали посеред човна, борти якого були незвично прикрашені як на рибалок цієї річки. До кожного з кочетів човна був

причеплений великий, випатраний вздовж пуза короп, який витріщався мертвими очима у воду. Тіла шести срібних риб стояли сторчма по обидва боки човна, як вартові. Ренсом здогадався, що судно та його команда прибули з тих поселень, які загубилися посеред плавнів, і що з посухою та смертю озера невеликі колонії змушені відходити до річки та Маунт Рояла.

Проте він ніяк не міг досягнути значення причеплених рибин. Більшість рибалок із тих плавнів жили в гармонії з природою, а коропа, ймовірно, були чимось на кшталт рудиментарних тотемів, що виражали рибальську віру у власне існування.

Кетрін Остін з посмішкою торкнулася його руки.

– Ви бачили їхні обличчя, докторе? Вони звинувачують саме вас.

– Припускаю, це через те, що сталося з озером, – Ренсом знизав плечима. Він бачив, як човен зник під мостом. – Бідолахи. Сподіваюся, вони знайдуть кращий улов на морі.

Кетрін похитала головою.

– Вони не полишать домівку, докторе. Хіба ви не бачите? До речі, як думаєте, що означають ці риби на бортах човна? – Вона пройшла до краю пристані, а її білий халат, спадаючи зі стегон, волочився за нею заповишеними дошками. – Цікаві часи, чи не так? Усе застигло, але стільки всього відбувається.

– Надто багато. Ледь вистачає часу на добування води.

– Не будьте прозаїчним. Вода є найменшою з наших проблем, – сказала вона і додала: – Наскільки я розумію, ви також залишитесь тут, докторе?

– Чому ви так вважаєте? – Ренсом став так, щоб бачити, як вантажівки буксирують великий трейлер через міст. – Взагалі-то я збираюся поїхати звідси через день або два.

– Справді?

Кетрін роздивлялася оголене дно озера.

– Ані краплини, – сказала вона задумливо. – А ви, докторе, відчуваєте, що все виснажується й розмивається: наші спогади, зачерствілі почуття?

Чомусь це питання з його іронічним акцентом здивувало Ренсома. Він глянув у її жорсткі очі, що дивилися на нього.

– Це що, попередження? Мені слід замінити швартові?

– Зовсім ні, докторе, – сказала Кетрін лагідно. – Ви потрібні мені тут. – Вона віддала йому відро. – У вас є записи води?

Ренсом запхав руки в кишені штанів. Постійна одержимість водою протягом останніх місяців затьмарила споконвічні рефлексии.

– Немає. Хочете, щоб я вам поспівчував?

Кетрін застигла, а потім знизала плечима й відвернулася. Вона міцніше загорнулася у халат і нахилилася, щоб наповнити відро.

Наблизившись, Ренсом взяв її за руку. Він вказав на дорогу, що вела до набережної. Безпосередньо під мостом, де був припаркований трейлер, сім'я з чотирьох або п'яти дорослих і півдюжини дітей розбила невеликих табір. Двоє чоловіків винесли хімічний гальюн із трейлера. З дітьми, що йшли за ними, вони спустилися берегом, занурюючись по коліна в білу пилку. Коли вони досягли річки, то спорожнили гальюн, а тоді ретельно вимили його.

– Заради Бога...! – Кетрін закотила очі. – Докторе, які ж лишень люди огидні.

Ренсом узяв у неї наполовину заповнене відро й занурив його у воду. Її обличчя було бліде й нічого не виражало, поки вона дивилася, як відро зносить потік маслянистих струменів. Дружина професора Остіна, дійсно визначний зоолог, померла в Африці, коли Кетрін була ще дитиною, і Ренсом підозрював що ексцентричність дочки була не так проявом вродженого характеру, як символом самотності та вразливості. Спостерігаючи за нею, Ренсом зрозумів, що яким би самотнім не був чоловік, жінка принаймні залишається його компаньйоном, але полишена на самоті жінка була насправді одинокою.

Підібравши своє вбрання, Кетрін пішла вгору берегом.

– Зачекайте. Я дам вам трохи води, – озвався Ренсом і додав, силувано намагаючись пожартувати: – Ви зможете віддати мені борг, коли тиск у річці нормалізується.

Він супроводив її на борт гаусбота, а сам пішов на камбуз. Бак на даху, який він старанно наповнив із каністр, що возив від річки у своєму автомобілі, містив трохи більше ніж двадцять п'ять галонів. Відтоді, як три тижні тому врешті-решт всох і той жалюгідний струмочок комунального водопостачання, що капав був усе літо, Ренсом не міг відновити колишній тиск у резервуарі.

Коли каністра заповнилася наполовину, він приніс її в салон. Кетрін Остін уважно роздивлялась його книги та сувеніри.

– Ви добре підготовлений, докторе, – зазначила вона. – Бачу, у вас тут власний маленький світ. Усе, що перебуває поза його межами, здається чимось дуже віддаленим.

Вона взяла каністру і повернулася, щоб іти.

– Я поверну її. Упевнена, вона вам іще знадобиться.

Ренсом узяв її за лікоть.

– Забудьте про це. Будь ласка. Я зненавиджу себе, якщо ви після цього вважатимете мене чваньком. І якщо так вийшло, що я добре підготовлений, то це тільки тому, що... – він підшукував правильні слова, – ... я завжди розглядав життя як щось на кшталт місця катастрофи.

Вона критично поглянула на нього.

– Може воно й так, але мені здається, ви просто не збагнули суть моєї думки, докторе.

Вона повільно піднялася берегом і, не озираючись, зникла на шляху, що вів до її будинку.

В тіні пілонів мосту навколо вогнища з купи сміття сиділа сім'я з трейлеру. Їхні обличчя, охоплені язиками полум'я, палахкотіли, наче вони належали вудуїстам. Лише одинока постать Квілтера дивилася на них із кораклу посеред річки. Він спирався на багор поміж мертвої риби, так наче був водним пастирем, що вирішив відпочити серед поснулого стада. Коли Ренсом повернувся до гаусбота, Квілтер нахилився й зачерпнув жменю бридкої води, швидко випив її та з незграбною грацією поплив далі попід міст.

Ренсом приготував для себе легкий обід, а наступні півгодини ущільнював люки та вікна. Коли він став навколішки біля вікна каюти з правого борту, щось промайнуло ззовні, а тоді різкий голос порушив мовчанку:

– Докторе! Мерщій!

Довгий дерев'яний скіф⁷, в якому плив голий, не рахуючи шортів із побляклої бавовни, високий засмаглий юнак, хитнувшись, зіткнувся з гаусботом – він, наче привид, виник з-під ковдри відбитого світла, що лежав на чорному дзеркалі води.

Ренсом піднявся на палубу й побачив юного Філіпа Джордана, який прив'язував швартові свого човна до поруччя.

– Філіпе, якого біса? – Ренсом заглянув у човен. Щось схоже на велике гніздо, зроблене з пошматованої вати вогкого матраца, вкрите омастою та бавовняними рештками лежало там, загорнуте в вологу газету.

Раптом змієподібна голова піднялася над гніздом і непевно подалася до Ренсома.

Вражений, Ренсом вигукнув:

– Філіпе, кинь це назад у воду! Це що, вугор?

– Лебідь, докторе! – Філіп Джордан присів на корму скіфа, розгладжуючи скуйовджене пір'я на голові та шиї. – Він задихається від цієї омасти.

Юнак глянув на Ренсома. В його диких очах промайнула тінь збентеження.

– Я зловив його в дюнах і відніс до річки. Гадав, що він попливе. Ви можете врятувати його, докторе?

– Спробую.

Ренсом переступив через поруччя у скіфа, опустився навколішки біля птаха й оглянув його дзьоб та очі. Надто виснажений, щоб знову рухати головою, великий птах лише дивився на нього оскліпими очима. Омаста збила пір'я птаха у важкий панцир, що стискав його дзьоб та горло.

Ренсом встав, хитаючи головою із сумнівом.

– Філіпе, розправ йому крила. Я візьму якийсь розчинник з салону, і ми побачимо, чи зможемо його очистити.

– Зараз, докторе!

Філіп Джордан, вихованець річки та її останній головуючий Аріель, підняв птаха на руки і розгорнув його великі мляві крила, дозволивши їх кінчикам впасти у воду. Ренсом знав його вже декілька років і спостерігав за тим, як той перетворювався з дитини дванадцяти чи тринадцяти років на високого, тонкого юнака з швидкими очима і нервовою грацією тубільця.

П'ять років тому, коли Ренсом найняв яхту і провів свої перші самотні вихідні на озері, відбудовуючи власний світ із самого початку за допомогою води, вітру та сонячного світла, Філіп Джордан був єдиною людиною, яку він міг би включити в цей новий життєвий континуум. Якось уночі, коли він сидів на сходах гаусбота, пришвартованого до безлюдного пляжу серед плавнів, і читав собі під ліхтарем, почувся плюскіт води, а тоді з'явився тонкий хлопчик із брунатним обличчям, що плив до нього з теплої темряви у саморобній шлюпці. Обачно залишивши кілька футів води поміж ними, хлопчик не відповідав на запитання Ренсома, але при цьому дивився на доктора великими очима, злегка торкаючись води веслами. Він носив вицвілого кольору хакі сорочку та штани – вигорілі від сонця залишки того, що, певно, було старою скаутською формою. Для Ренсома він був почасти бродягою, а почасти річковим ельфом.

---

⁷ Скіф – спортивные узкие удлиненные лёгкие лодки с вынесенными за борта уключинами (кронштейнами) для [вёсел](#) и подвижными сиденьями.

Врешті, після кількох тривалих пауз, хлопчик віддалився у шлюпці на двадцять ярдів, ріжучи лопатями весел рідке срібло нічної води, і Ренсом вже знову почав був читати, коли парубійко ще раз наблизився, і між його ступнями з'явилася маленька брунатна сова. Піднявши сову дитячими руками, він показав її Ренсому, хоча доктор тільки здогадувався, що то була сова, божок-охоронець його річкового світу. Потім він зник серед комишів, що вкривали темну поверхню озера.

Через одну чи дві ночі він знову з'явився, і цього разу погодився-таки скуштувати залишки холодного курчати, запропонованого Ренсомом. Нарешті він відповів на деякі питання тихим хрипким голосом. Він бажав говорити лише про сову, річку та свій човен. Ренсом припустив, що хлопець належить до однієї з сімей, що живуть у поселенні прибережних гаусботів десь далі вздовж озера.

Хлопчик то з'являвся, то знову зникав протягом наступного року. Він, бувало, ділив їжу з Ренсомом на сходах гаусбота і навіть допомагав йому вести судно назад до гирла річки. Тут він завжди залишав Ренсома, оскільки неохоче покидав широкі води озера. Цей друг водоплавних птахів, здавалося, вмів приручити лебедів та диких гусей і знав кожную бухту та гніздо на узбережжі. Він все ще соромився розповісти Ренсому, де він жив, і незмінно називав себе за прізвищем – а це означало, що він утік з якогось закладу і жив відтоді серед дикої природи. Час від часу він дивним чином змінював вбрання: то раптом з'являвся в чоловічому пальті, то вдягав непарні старі черевики на три розміри більші. Протягом зими він часто голодував і тоді виходив, самотній, зі свого укриття, а Ренсом підгодовував його, наче тварину.

У ті часи Ренсом вагався, чи не повідомити про хлопця установам, що займалися бродягами, оскільки побоювався, що одного разу, після особливо холодних вихідних, під час риболовлі десь нижче за течією він знайде його мертве тіло. Але чомусь він цього не зробив: почасти через те, що відчував, як зростає його вплив на хлопця – він давав йому папір та кольорові олівці і допоміг навчитися читати, – а почасти через захоплене видовище того, як цей неповнолітній Робінзон Крузо водних шляхів створює власний світ з уривків та сміття двадцятого століття.

На щастя, що дорослішим він ставав, то все менше небезпек чигало на нього в житті, і він перетворився зі злиденного Крузо, збирача цвяхів та рибальських гачків, на хитрого молодого Улісса цього узбережжя. Його видовжена та звужена фізія, гострий ніс та стрілоподібні вилиці надавали йому спритного й тямущого вигляду. Він виконував різні доручення капітана Туллока та яхтсменів у гавані і завдяки цьому вже не так залежав від результатів полювання та ловлі риби. Але навколо нього лишалось іще багато таємниць. Чи розкриються ці секрети, коли зникне річка, – а вона неодмінно зникне, – покаже час.

Ренсом прихопив із шухлядки у камбузі пляшку зі скипидаром та трохи бавовняного ганчір'я. Можливо, його егоїстичний учинок – а він так і не повідомив куди слід про хлопця в часи його дитинства, – колись коштуватиме Філіпу надто дорого. Звісно, він якось виживав протягом кількох останніх років, але тепер річка перетворилася з природного середовища на щось таке ж природне, як жменька гальки та зарості елодеї в акваріумі. Навички Філіпа Джордана після її зникнення будуть не корисніші за вміння викинутої на берег риби. Зараз його єдиним ворогом був досить поступливий характер. Люди, проте, дали йому спокій. Хоча Філіп не був злодієм, звідкись у нього бралися всі ці загадкові «подарунки» розкладні ножі,

запальничка або старий позолочений годинник. Він опанував мистецтво дрібної крадіжки, й в один чудовий день, якщо не підуть дощі, його пристрелять як собаку.

– Хутчіш, докторе! – гукнув у люк Філіп Джордан і допоміг йому перелізти через поруччя. Лебідь лежав нерухомо з випростаними крилами. Його оперення масно виблискувало в сонячному світлі.

– Не так швидко, Філіпе. – Ренсом став на коліна й почав чистити дзьоб лебедя. Птах слабо ворухнувся, але не тому що йому ставало ліпше, а просто реагуючи на зовнішній тиск. Ренсому здавалося, що він майже мертвий – задихнувся від великої кількості омасти.

Філіп Джордан нетерпляче вигукнув:

– Докторе, так не годиться! Я перенесу його до камбузу і відмию від омасти. – Він узяв на руки великого птаха, крила якого були подібні на чорний знеможений хрест.

Ренсом похитав головою.

– Ні, Філіпе, мені дуже шкода. Це надто важка робота.

– Що? – Філіп прислухався до лебедя, борючись з його головою, що весь час падала. – В чому річ?

– Я не можу дати води. Птах майже мертвий, – промовив Ренсом твердо.

– Це неправда, докторе! – Філіп балансував у скіфі, поки птах незграбно вислизав в якійсь безпорадності з його чорних лискучих рук. – Я знаю лебедів – вони приходять до тями, навіть коли майже мертві.

Він випустив птаха з рук, і той вільно плюхнувся йому під ноги.

– Усе, що мені потрібно – це одне відро та трошки мила.

Ренсом мимоволі кинув погляд на садибу Кетрін Остін. Окрім баку на даху, був ще інший резервуар у понтоні гаусбота, що містив двісті галонів. Якась внутрішня обережність не дозволяла йому розкрити цей секрет Філіпу Джордану, за що він тепер зневажав себе.

– Пробач, Філіпе, – Він вказав на небо: – Посуха може продовжуватися ще два-три місяці, а можливо це назавжди. Все-таки існують пріоритети.

– Існують, докторе! – обличчя Філіпа Джордана стало жорстким, він схопив кормові швартові і, смикнувши, звільнив їх. – Гаразд, я знайду трохи чистої води. У річці її ще багато.

Ренсом спостерігав, як він плив геть, здіймаючи сильними гребками бризки на воді. Він стояв на кормі, і його розставлені ноги, зігнута спина, простягнуті крила вмираючого птаха, що занурювалися в воду з бортів, нагадували Ренсому деяких каботажників та їхніх хворих альбатросів, яких покинуло море.

Розділ 2 – Прихід пустелі

Під сонячним світлом у сушильнях висіла настромлена на гачки риба й повільно оберталась у розжареному повітрі. Елінги стояли покинуті, занедбані рибальські судна плескалися одне біля одного на мілководді, а їхні риболовні сітки волочилися по пілюці. Попід останньою пристанню громадилося чимало дрібної риби, яку викинули на берег, і схил був встелений гнилим сріблом їхніх тіл.

Вернучи носа від смороду, Ренсом кинув погляд на набережну. З тіні задньої стіни елінга на нього дивилися дві мовчазні фізії, очі яких ховалися під кашкетами. Хоча всі інші рибалки вже давно втекли, цим двом, здавалося, подобалося нерухомо сидіти там під захистом запиленого човна, що відгороджував їх від обмілілої річки.

Ренсом пройшов по купі мертвої риби, човгаючи по желеподібній лусці. За п'ятдесят ярдів попереду він помітив на березі стару шлюпку, завдяки якій він міг не витратити зусилля на шлях через автомат. Відштовхнувшись від берега, він, не допомагаючи собі веслом, переплив річку й покрокував далі вздовж північного узбережжя до Ларчмонта.

У його свідомості закарбувалися ті двоє рибалок, що сиділи біля човна, ніби зажурені вдови над труною. Посеред озера в сонячному світлі ряхтіли ковбані з яких випаровувалася вода. Уздовж південного краю водойми, де завдяки посусі велика водна гладінь перетворилася на річковий світ Філіпа Джордана – мереживо струмків та мочарів, річища вологої багнюки простягалися сірими пальцями через білі пляжі. Над дюнами височіли колони та риштування експериментальної дистильційної установки, що належала муніципалітету. Уздовж берега горів очерет, і над покинутими поселеннями в затоноване синім небо здіймалися шлейфи диму, наче якісь каліграфічні сигнали примітивних пустельників.

Полишивши річку на околиці Ларчмонта, Ренсом піднявся на берег, перетнув порожній прирічковий сад й вийшов на дорогу, що пролягала там. Вулиці, які давно не бачили дощу, вкривали пилюка й клапті паперу, тротуари були всіяні сміттям. Басейни ховалися під прямокутними шматами брезенту, що нагадували подрані тенти. Охайні газони у тіні верб та платанів, а також алеї мініатюрних пальм та рододендронів кудись позникали, перетворившись на занедбані хащі. Ларчмонт спорожнів – тепер це місто стояло на перешийку між висохлим озером та безіменною річкою й підтримувалося лише кількома жалюгідними свердловинами.

Два чи три місяці тому багато жителів побудувало дерев'яні вежі у своїх садах, часом на тридцять-сорок футів заввишки, а нагорі встановили невеликі спостережні платформи, з яких вони безперешкодно могли розглядати південний обрій. Саме з цього квадранта очікувалися хмари, що утворювалися з випаровування морської поверхні. Крокуючи вниз по Колумбія-Драйв, Ренсом розглядав вежі, проте там уже нікого не було. Більшість сусідів полишила домівки під час масової втечі до морського узбережжя.

Десь посередині Колумбія-Драйв легковик, що проїжджав повз, різко розвернувся перед Ренсомом, змусивши його відскочити на тротуар. Зупинивши автівку за двадцять ярдів попереду, водій відчинив дверцята й гукнув:

– Невже це ви, Ренсоне? Може, підкинути вас?

Коли Ренсом перетнув дорогу, він впізнав кремезного сивочолого чоловіка у колоратці. Це був преподобний Говард Джонстоун, священник пресвітеріанської церкви Ларчмонта.

Джонстоун відчинив дверцята й відсунув подалі важкий дробовик на сидінні, пильно вдивляючись у Ренсома.

– Я майже примусив вас тікати, – сказав Джонстоун, подаючи йому знак зачинити дверцята, як тільки Ренсом устиг залізти в легковик. – Якого біса ви відпустили бороду? Тут нам немає чого приховувати.

– Звичайно, Говарде, – погодився Ренсом. – Це лише смиренність. Я справді вважав, що мені личить.

– Запевняю вас, це не так.

Рішучий, проте з мінливою вдачею, преподобний Джонстоун був одним із тих м'язистих кліриків, що залякують свою паству не так перспективою божественної справедливості, що настане колись у майбутньому, як загрозою негайної фізичної відплати. Маючи досить високий зріст – понад шість футів – та сильну голову, увінчану жорсткою короною сивого волосся, він як вежа височів із катедри над своїми парафіянами, зорячи на кожного, хто сидів на лавах, наче дратівливий директор школи, що зобов'язався проекзаменувати їх усіх за один день із найбільшим визиском. Через свою довгу, злегка покручену щелепу він здавався непередбачуваним, проте за попередні місяці саме він став чи не останнім вцілілим стовпом озерної громади. Ренсом важко зносив його войовничість – щось у цьому гострому погляді та скупому милосерді викликало у нього підозри щодо мотивів священника, хоча він таки був радий його бачити. З ініціативи Джонстоуна було пробурено декілька артезіанських свердловин та створено місцеву міліцію, нібито для охорони церкви та майна її парафіян, але насправді для того, щоб перешкоджати подорожнім що їхали по шосе на південь. Нещодавно в характері Джонстоуна з'явилися цікава риса. Він виплекав в собі запекле моральне презирство до тих, хто, відмовляючись від боротьби з посухою, тікав до моря. У циклі войовничих недільних проповідей, які лунали останні три-чотири тижні, він попереджав своїх слухачів, що відступ перед стихією буде вважатися злочином. Підкоряючись якійсь дивній логіці, він, здавалося, вважав, що за боротьбу з посухою, як і проти самого зла, відповідальна кожна місцева спільнота та окрема особа на всій цій території, і що між учасниками битви слід заохочувати конкуренцію, коли брат стане проти брата, забезпечуючи спільний фронт у борні.

Незважаючи ні на що, більшість його пастви покинула Джонстоуна, проте він і далі залишався на чолі войовничої церкви, що тепер ледь налічувала пів дюжини прихожан, до яких він звертав свої пекельні проповіді. Хоча його намагання утримати ситуацію під контролем виявилися марними, він усе одно вирішив залишитися в місті.

– Ви що, переховувалися весь останній тиждень? – запитав він Ренсома. – Я гадав, ви вже поїхали.

– Зовсім ні, Говарде, – запевнив його Ренсом. – Я рибалив. Та довелося повернутися, щоб потрапити на вашу недільну проповідь.

– Не знущайтеся з мене, Чарльзе. Тільки не зараз. Покаяння в останню хвилину може й краще, ніж нічого, але я чекаю від вас чогось більшого. – Простягнувши руку, він міцно схопив Ренсомову. – Проте мені приємно вас бачити. Нам потрібні всі, кого можна зібрати.

Ренсом дивився на запустілу вулицю. Більшість будинків стояли порожні, з вікнами, забитими дошками, а в басейнах не було ні краплі води. Під зів'ялими платанами вздовж дороги, що була всипана використаними бідонами та картонними коробкам, тяглися вервиці покинутих автомобілів. Яскрава, схожа на кремій пилюка позабивала стічні жолоби, що тяглися побіля ніздрюватих огорож. Серед вигорілих газонів жевріли рештки згарищ, дим від яких блукав понад дахами, і нікого це не турбувало.

– Добре, що я так і не поїхав, – промовив Ренсом. – У вас усе спокійно?

– По-різному. Мали трохи неприємностей. Взагалі-то я якраз їду вирішувати проблеми.

– А що там із поліцією? Вони ще не пішли?

Незважаючи на демонстративну безцеремонність запитання, Джонстоун обернувся, і на його обличчі з'явилася хитра посмішка.

– Вони полишать місто сьогодні, Чарльзе. Ви зможете попрощатися з Джудіт. Проте я вважаю, що ви повинні змусити її залишитись.

– Я не можу цього зробити, навіть якби й хотів. – Ренсом, що сидів попереду, вказав на щось крізь лобове скло. – Що відбувається? Виглядає неприємно.

Вони повернули на Амхерст-авеню і зупинилися на перехресті біля церкви. Група з п'яти чи шести чоловіків, що були членами Джонстоунової парафіяльної міліції, оточивши запорошений зелений седан, перекикувалась та сперечалася з водієм. В крихкому як грильях світлі спалахнула лють, чоловіки стали розгойдувати автівку з боку в бік, барабанячи по даху гвинтівками. Врешті почалася бійка, і міцний, широкоплечий, невисокий чолов'яга у брудній панамі кинувся до дружинників, як знавіснілий тер'єр. Тільки-но він зник із поля зору в колотнечі сутички, як жалібно заголосила жінка.

Прихопивши свій дробовик, Джонстоун вийшов з автомобіля і рушив до групи, а за ним і Ренсом. Тим часом власник седана боровся з трьома чоловіками, які утримували його на землі, притискаючи колінами. Аж хтось вигукнув: «Ось і преподобний!» – і цей чолов'яга люто й рішуче зиркнув угору, ніби єретик, силоміць примушений до небажаної молитви. На все це з безпорадною панікою у втомлених очах дивилася з переднього сидіння седана невелика кругловида жінка. Позаду неї сиділи троє дітей з блідими обличчями, один хлопчик восьми років виглядав між вузлами та валізами у бокове вікно.

Джонстоун відтягнув своїх людей від чоловіка й звів дробовик угору.

– Добре, досить! Я сам із ним розберусь! – Однією рукою він підняв водія на ноги. – Хто він такий? Що встиг накоїти?

Едвард Ґанн, власник місцевого господарського магазину, зробив крок вперед і з осудом виставив палець перед своїм дзьобатим сірим обличчям.

– Я зловив його в церкві, преподобний, з відром. Він брав воду з купелі.

– З купелі? – Джонстоун зверхньо дивився на маленького водія. – Ви бажали охреститися? Цього ви хотіли, перш ніж у світі зникне остання краплина?

Присадкуватий чоловік відштовхнув Ґанна.

– Ні, я хтів пити! Ми сьогодні подолали миль зо триста, подивіться на моїх дітей, вони настільки змучені спрагою, що не можуть навіть плакати! – Він дістав шкіряний гаманець і розгорнув віялом заяложені купюри. – Я не чекаю на милосердя, я готовий добре заплатити.

Джонстоун відкинув гроші стволом дробовика.

– Ми не беремо тут гроші за воду, синку. В цьому світі ви не зможете відкупитися від посухи, вам належить битися з нею. Ви повинні були залишитися там, де жили, у вашому власному домі.

– Правильно! – втрутився в розмову Едвард Ґанн. – Вертайте назад до своєї округи!

Присадкуватий чоловік відразливо сплюнув.

– Моя округа за шістсот миль звідси, там нема нічого, окрім пилюки та мертвої худоби!

Ренсом підійшов до нього.

– Заспокойтеся. Я дам вам трохи води. – Він вирвав листок зі старого лікарняного записника, якого носив у кишені, й написав адресу. – Об'їдете навколо цього кварталу, припаркуєтеся біля річки, а потім пройдете до мого будинку. Гаразд?

– Ну... – Чоловік спершу підозріло глянув на Ренсома, але потім розслабився. – Великі спасибі. Я радий, що тут є хоч хтось адекватний.

Він підняв із землі панаму, випрямив криси капелюха і струсив з нього пилюку. Задерикуватю кивнувши головою Джонстоуну, він забрався в автівку й поїхав.

Ґанн та його колеги-дружинники порозбрїдалились серед мертвих дерев, никаючи поміж шерехи автівок.

Втиснувши своє кремезне тіло за кермом, Джонстоун сказав:

– Любий Чарльзе, даруйте мені за це запитання. Але він повинен був залишитися там, де жив. У цій країні майже немає місцевостей, що цілковито були б позбавлені постачання води, якщо, звичайно, докладати на благо справи усіх зусиль.

– Знаю, – відказав Ренсом. – Але подивіться з їхнього боку. Тисячі голів худоби сконало серед ланів, і бідним фермерам це видається кінцем світу.

– Нічого подібного! – Джонстоун вдарив кулаком по керму. – Це не нам вирішувати! Зараз надто багато людей живуть у своїх фантазіях смерті та руйнації світу, у цьому й полягає секрет привабливості посухи. Я збирався дати хлопцеві води, Чарльзе, проте хотів, щоб він виявив хоч трохи мужності.

– Звісно, – ухильно відповів Ренсом. Він відчув полегшення, коли Джонстоун висадив його в кінці вулиці. Праворуч, навпроти будинку священника, стояв особняк зі скла та бетону, що належав Річардові Фостерові Ломаксу. З одного боку його відкритого басейну фонтан жбурляв у діамантове повітря веселкові блищики. Біля басейну, насолоджуючись дозвіллям, красувався сам Ломакс: руки в кишенях білого шовкового костюма, зухвалий голос іронічно звертається до когось у воді.

– Дивовижно, чи не так? – прокоментував Джонстоун. – Хоч як я ненавиджу Ломакса, проте саме він підтверджує мою правоту.

Попрощавшись із Джонстоуном, Ренсом пішов додому безлюдні вулицею. На під'їзній алеї біля будинку стояв його автомобіль, залишений біля дверей гаража; проте з якоїсь причини йому було важко його впізнати, наче його не було вдома не декілька тижнів, а декілька років. Легка ковдра пилюки вкривала кузов, лежала всередині на сидіннях, немовби легковик уже був давно минулим спогадом про себе, а збіглий час усе ще конденсувався на ньому, наче роса. Пом'якшення обрисів можна було помітити також і в саду, де знайомі йому профілі гойдалки та металевого столика вже розмивав наліт мулистий патини. Підвіконня та ринви будинку, що були

вкриті, як і скрізь, спузою, заступили у його пам'яті їхні колишні образи. Розглядаючи притрушені порохом стіни, Ренсом майже уявляв, як за кілька років будинок деградує до кургану первісних народів, до мастаби⁸ з білого попелу, яку здичавілі номади колись перетворять на свою домівку.

Коли він врешті зайшов до будинку, помітив відбитки взуття невеликого розміру – хтось наніс знадвору пилюки на килим. Відбитки майже зникали біля сходів, як сліди того, хто повернувся з майбутнього. На мить, коли він оглядав меблі в холі, Ренсом відчув спокусу відчинити вікна і впустити вітер, щоб вимести все минуле з пам'яті; але, на щастя, в попередні роки і він, і Джудіт використовували будинок майже як *pied a terre*⁹.

На порозі, під отвором для пошти, він помітив товстий конверт з урядовими постановами. Ренсом відніс його до вітальні. Він сів у крісло і втупився крізь французькі вікна у безбарвний пустир, на який перетворився його газон. За посохлим живоплотом стовбичила спострежна вежа його сусіда. Дим сміттєвих пожеж вуаллю приховав озеро та річку.

Він проглянув постанови. У них повідомлялося про закінчення посухи та успіх операцій засіву хмар, потім йшлося про небезпеку вживання морської води та, нарешті, наводилась детальна інструкція безпечної поїздки до морського узбережжя.

Він підвівся і став тинятися будинком, не знаючи, як почати збирати речі, що намітив собі. У холодильнику розтопилося масло і, переливаючись через край лотка, жирно скрапувало на зів'ялий салат попід ним. Дух прокислого молока та зіпсованого м'яса змусив його зачинити дверцята. На полицях комори лежало чимало консервів та круп, а у баці на даху ще було трохи води, проте ці запаси залишилися не через їхню далекоглядність, а радше тому, що він і Джудіт постійно приносили додому готову їжу.

Ця побутова та персональна порожнеча відображалася у самому будинку. Ренсом відчував, що від нейтральних меблів та оздоблення віяло анонімністю, вони не викликали жодних асоціацій – як у справжньому motelі, – і саме тому їх несвідомо обрали з безлічі інших. У певному сенсі будинок був тепер досконалою моделлю просторово-часового вакууму, дірою, яку пробив приватний паралельний всесвіт його гаусбота у континуумі його життя. Тиняючись будинком, він почувався заблукалим гостем, а не власником, примарним та надто невловимим двійником самого себе.

Біля порожнього каміна застиг грамофон. Ренсом поклацав перемикачем, а тоді згадав про старий транзисторний радіоприймач, який колись купила Джудіт. Він піднявся у її спальню. Більшість її косметичних дрібничок зникла з туалетного столика, і лише низка порожніх пляшечок відбивалася в люстрі. Посеред ліжка він помітив велику блакитну валізу, напхану до країв.

Ренсом втупився у неї. Було очевидно, що це означає насправді, але його раптом охопило дивне відчуття, наче до нього врешті-решт повертається Джудіт. Саме такі іронічні інверсії, а не сцени болісних суперечок позначали повільний розпад їхнього шлюбу, наче поступово витікав час із якогось величезного годинника, який міг, наче в теорії відносності, іноді йти і у зворотному напрямі.

⁸ Тимчасова резиденція (фр).

⁹ Мастаба – тип [гробниць давньоєгипетської знаті](#) епохи [Раннього](#) (3000—2800 до н. е.) та [Стародавнього царства](#) (2800—2250 до н. е.), що були збудовані з сирцевої цегли прямокутниками із злегка похилими [стінами](#) та плоским [дахом](#).

У двері кухні обережно постукали. Спустившись, Ренсом помітив власника зеленого седана із капелюхом у руках.

– Прошу, – промовив Ренсом.

Кивнувши, чоловічок зайшов у кухню. Він ступав сторожко, ніби не звик бувати у будинку.

– З вашою родиною все гаразд? – запитав Ренсом.

– Більш менш. Хто цей навіжений, що живе біля озера?

– У бетонному будинку з басейном? Це один із місцевих диваків. І я б не хвилювався за нього.

– А от йому за себе варто було б хвилюватися, – відповів чоловік. – Усім божевільним незабаром стане непереливки.

Він терпляче чекав, поки Ренсом відкручував кран і заповнював його двогалонну каністру. Тиску вже не було, тому вода ледь сочилася. Здавалося, поки бак не опинився в його руках, чоловік усе ще сумнівався, що отримає воду, та коли Ренсом передавав йому каністру, він цілком змінився з виду.

– Всього найкращого вам, докторе. До речі, звати мене Ґрейді, Метью Ґрейді. Оце підтримає моїх дітей в дорозі до моря.

– Не забувайте пити й самі. Здається, вам це також потрібно. До узбережжя всього сто миль.

Ґрейді скептично кивнув.

– Десь так. Але я уявляю собі, як же буде важко в останні декілька миль. Можливо, все це займе зо два, а то й три дні. І до того ж не можна пити морську воду. Дістатися узбережжя – це лише початок. – Уже у дверях, наче каністра з водою змушувала його віддячити хоча б маленькою порадою, він додав: – Докторе, невдовзі всім нам стане скрутно, повірте мені. Тікайте звідси, поки ще можете.

Ренсом посміхнувся.

– Я вже втік. Та ви залиште для мене місце на пляжі про всяк випадок.

Він спостерігав, як Ґрейді, загорнувши каністру в піджак, шаснув по під'їзній алеї і, роззирнувшись, прослизнув поміж легковиками.

Виснажений порожнечою будинку, Ренсом вийшов на під'їзну алею, вирішивши дочекатися Джудіт тут. Дрібний попіл від полишених без нагляду багать повільно осідав у повітрі, і залазячи у машину, Ренсом заповишив сидіння та приладову панель. Він увімкнув радіо, щоб послухати черговий випуск новин про розповсюдження посухи – декілька радіостанцій усе ще вели трансляції.

Всесвітня засуха тривала п'ятий місяць поспіль і стала кульмінацією серії тривалих посух, які впродовж останнього десятиліття виникали все частіше по всій земній кулі. Десять років тому в низці важливих сільськогосподарських регіонів так і не випали сезонні дощі, що спричинило критичну нестачу продовольчих товарів світового масштабу. Від Саскачевану до долини Луари, від Казахстану до Мадрасу, що славився своїм чаєм, – один за одним цілі регіони перетворювалися на пустельні пилові басейни. У наступні місяці випало не більше кількох дюймів дощу, тож через два роки ці сільськогосподарські землі були повністю спустошені. Населення переселилося в інші місця, і ці нововиниклі пустелі були полишені назавжди.

Поява на земній кулі все більшої кількості пустельних регіонів, а також додаткові труднощі у формуванні світових запасів продовольства призвели до

перших організованих спроб глобального контролю над погодою. Дослідження, проведене Комітетом з питань продовольства та сільського господарства ООН, показало, що в світі падає рівень води в річках та рівень ґрунтових вод. Два з половиною мільйони квадратних миль амазонського басейну скоротилися більш ніж удвічі. Десятки приток річки повністю висохли, а після аерофотозйомки виявили, що й велика частина колишніх тропічних лісів посохла та скам'яніла. У Хартумі, що в нижньому Єгипті, рівень води у Білому Нілі опустився на двадцять футів нижче середнього рівня, зафіксованого десятьма роками раніше, тому нижні водозливи у бетонній загаті Асуанської греблі були сухими.

Незважаючи на неодноразові спроби засіву хмар у всіх куточках світу, кількість опадів і далі меншала. Врешті-решт операції засіву припинили, коли стало ясно, що не тільки дощу, але навіть і хмар немає. Тоді звернули увагу на основне джерело опадів – поверхню океану, а саме на її здатність випаровуватися. Вистачило побіжної наукової експертизи, щоб зрозуміти, що саме тут крилася причина посухи.

Виявилось, що поверхня світового океану на відстані близько тисячі миль від берега вкрита тонкою, але пружною мономолекулярною плівкою, сформованою складними насиченими лінійними полімерами, які утворилися з величезної кількості промислових відходів, що скидалися в океани протягом останніх п'ятдесяти років. Ця жорстка, але проникна для кисню мембрана між повітрям і водою майже повністю виключала яке-небудь випаровування з океану у навколишнє повітря. Структуру цих полімерів швидко розшифрували, проте способу їх позбутися так і не знайшли. Молекулярні зв'язки у плівці, витворені у досконалій природній лабораторії моря, виявилися хімічно неактивними й формували непорушну пломбу, зруйнувати яку могло лише сильне збурення моря. Цілі флотилії траулерів та військово-морських кораблів, обладнані обертовими ціпами, почали курсувати туди-сюди Атлантичним та Тихим океанами вздовж берегів Північної Америки, а також біля узбереж Західної Європи, але це не дало хоч якихось довгострокових результатів. І навіть очищення усєї морської поверхні спричиняло лише нетривкий ефект – плівка швидко відновлювалась під дією бічного розширення навколишньої поверхні, постійно поновлюючись із осадів океану.

Механізм утворення цих полімерів залишався неясним, але відомо, що мільйони тонн хімічноактивних промислових відходів – непотрібних фракцій нафти, брудних каталізаторів та розчинників – продовжували скидатися в море, де вони змішувалися з відходами атомних електростанцій та каналізаційних систем. Із цього варива море робило собі броню не товстішу за кілька атомів, проте достатньо міцну, щоб спустошити колись зрошувані землі.

Цей акт помсти з боку моря завжди вражав Ренсома своєю неблаганною справедливістю. Еталові плівки¹⁰ вже давно використовувалися для запобігання випаровування водойм, а тут природа лише розширила той самий принцип, застосувавши спочатку непомітно якийсь каталізатор (fractional tilt) для балансу компонентів. Але й далі, неначе дражнячи людство, над океанами все ще формувалися роздуті купчасті хмари – обтяжені, наче мадонни, прохолодним дощем, вони повільно сунули у бік спраглих берегів тільки для того, щоб звільнитися від свого дорогоцінного вантажу у сухому ненасиченому повітрі над запечатаними водами далеких морів, і ніколи не над скорботною землею.

---

¹⁰ Плівки на основі цетилового спирту.

Під'їхав поліцейний автомобіль і зупинився за п'ятдесят ярдів. За якусь мить, вичікуючи радше за звичкою, а не тому, що так годиться, з автівки вийшла Джудіт Ренсом. Вона нахилилася до вікна і щось сказала капітану Гендрі. Звіривши свій годинник з його, вона квапливо пішла під'їзною алею. Вона не помітила Ренсома у запорошеній автівці і попрямувала прямо в будинок.

Ренсом зачекав, поки вона зникне нагорі. А тоді виліз із машини й рушив до Гендрі. Ренсому завжди подобався капітан поліції, і за два роки їхнього знайомства стосунки між чоловіками стали найбільш стабільною стороною у цьому трикутнику, а насправді, як іноді здогадувався Ренсом, головною зв'язковою ланкою. Хтозна, як довго Джудіт і Гендрі зможуть скніти на морському узбережжі.

Коли Ренсом підійшов до автівки, Гендрі відклав мапу, яку щойно вивчав. Здавалося, він пильно щось обмірковував, та все ж привітно помахав Ренсому.

– Досі тут, Чарльзе? Хіба ти не мав уже бути на узбережжі?

– Я не вмю плавати, – Ренсом вказав на туристичне спорядження на задньому сидінні: – Вражає. Я так і не відкрив цю сторону Джудіт.

– Я також ще ні. Мабуть, це те, що мені б хотілося знайти у ній. Побажаєш мені удачі?

– Звичайно. І Джудіт також, ти ж знаєш.

Гендрі пильно вдивлявся у Ренсома.

– Звучить так, ніби ти геть відірваний від дійсності, Чарльзе. Що ти тут збираєшся робити – чекати, поки ця місцина не перетвориться на пустелю?

Ренсом змахнув пилюку, що зібралася за склоочисником.

– Місцина вже й так виглядає зовсім запустілою. Мабуть, саме тут я почуваюсь як удома. Хочу залишитися ще на кілька днів і переконатись у цьому.

Він ще трохи поговорив із Гендрі, а тоді попрощався й пішов до будинку. Джудіт він знайшов на кухні, вона саме перетрушувала холодильник. На столі у картонній коробці громадилася невелика купа банок.

– Чарльзе, – вона випросталася, відкидаючи світле волосся з різко окресленого обличчя, – ти відпустив бороду – певно ходив вниз річкою.

– Так і є, – відповів Чарльз. – Я повернувся сюди заради нас. Але, напевно, вже запізно.

Джудіт спостерігала за ним, не виявляючи жодних емоцій.

– Так, це правда, – сказала вона, ніби нічого й не сталося. Вона знову залізла у холодильник і відскубнула доглянутими нігтями жирний салат. Ренсом вкотре замислився, чи зможе вона вижити на узбережжі. На мить він відчув вдячність до Гендрі.

– Я поділила речі, – промовила вона. – Більшість залишаю тобі. Усю воду також можеш забирати.

Ренсом спостерігав, як вона запечатала коробку і стала шукати в шафі мотузку, підмітаючи підлогу подолом своєї лляної літньої накидки. У її від'їзді, як і в тому, що він залишив цей дім, не було нічого особистого. Їхні стосунки стали утилітарними, наче у двох техніків, що прийшли до будинку, аби встановити складну побутову техніку, але виявилось, що рівень напруги тут не підходить.

– Я допоможу тобі з валізою, – сказав він. Вона нічого не відповіла, але її сірі очі уважно слідували за ним, поки він йшов до сходів.

Коли він спустився, вона вже чекала на нього у холі. Вона взяла коробку.

– Чарльзе, що ти збираєшся робити? – запитала вона.

Ренсом мимоволі посміхнувся. Почасти йому ставили це питання через його бродяжницький вигляд та темну бороду, проте запитували це різні люди, і то нерідко, а це означало, що його подальша присутність у покинутому місті, його відкритість до тиші та порожнечі певним чином проявляла вакуум їхнього власного життя. У самій втечі до моря не було відповіді. Коли вони цікавилися, що він робитиме далі, вони, певно, самі сподівалися зрозуміти, що відбувається чи як їм бути.

Він замислився, чи варто намагатися пояснити Джудіт, в чому полягає його причетність до змін, що відбуваються з містом та річкою, їхніх метаморфоз у часі й пам'яті. Кетрін Остін зрозуміла б його занепокоєння, його прагнення усамітнитись, яке він врешті-решт знайшов лише у шлюбі, і прийняла б той спосіб звільнення від образів минулого, що Ренсом знаходив у часі, який лише один і надає відпущення гріхів. Але Джудіт, він добре знав, ненавиділа навіть згадки про це, і не дарма. Адже роль жінки у всі часи була крихкою, непевною.

Її бліде обличчя було звернене до Ренсомової тіні на стіні, ніби у пошуку якоїсь останньої підказки в цьому відбитку *особистості*. Потім вона поглянула на себе в дзеркало. Він знову зауважив асиметрію її обличчя, що кидалася у вічі, – вигнуту ліву скроню вона намагалася приховати за пасмом волосся. Йому здавалося, що на її лиці уже позначилися травми жакливної автомобільної аварії, яка відбудеться колись у майбутньому. Іноді Ренсом відчував, що Джудіт здогадується про це й сама, проживаючи життя з відчуттям похмурого наврочення.

Вона відчинила двері на загорошену під'їзну алею.

– Нехай щастить, Чарльзе. Доглядай за Джорданом.

– Це він буде доглядати за мною.

– І я ж про це. Він потрібний тобі, Чарльзе.

Коли вони вийшли на під'їзну алею, величезні чорні хмари якраз перетинали небо, сунучи з боку Маунт-Рояла.

– Боже мій! – Джудіт побігла вниз алеєю, впустивши сумку. – Невже це дощ?

Ренсом наздогнав її. Він подивився на великі клуби диму.

– Не хвилюйся, – він подав їй сумку. – Це з міста. Воно палає.

Після того, як вона і Гендрі поїхали, він повернувся в будинок, але перед його очима все ще стояло обличчя Джудіт. Коли вона озирнулася, на ньому відбився такий вираз жаху, ніби незабаром вона втратить усе.

Розділ 3 – Пекельна проповідь

Протягом наступних трьох днів у Маунт-Роялі не вщухали пожежі. В небо всуціль вимазане пасмами чорного диму, так наче над містом опустили завісу перед завершальним актом драми міста, підносилися довгі шлейфи куряви немов надсилаючи вдалечінь уривки величезних спотворених повідомлень. Дим від сміттєспалювальних печей та куриво від полишеного сміття змішувались у повітрі, перетворюючи безкрайню рівнину за межами міста в апокаліптичний пейзаж.

З даху свого будинку Ренсом спостерігав за автомостом понад річкою, проводжаючи поглядом останніх жителів міста, що рушали на південь. Відтепер Ларчмонт стояв пусткою. За винятком преподобного Джонстоуна та останніх прихожан його церкви, жодного з сусідів Ренсома в місті вже не було. Він прогулювався серед безлюдних вулиць, спостерігаючи, як над вогняним пейзажем піднімаються в небо колони пилу. Біляста пороша від сотень сміттєспалювальних пічок з околиць сялася над приозерним містом, вкриваючи вулиці та сади як під час виверження вулкану. Мовчазні причали й елінги вибіливі попіл.

Більшість часу Ренсом проводив на березі річки або кружляв по висохлому дну озера. Прибережні косогори вологого бруду вже запеклися, утворивши шерехи низьких дюн, а їхні гребені пожовкли від спеки. Блукаючи там, далеко за межами міста, Ренсом помітив остови старих яхт та барж – їхні розмиті силуети виростали з вогкого лімба багнуки й тяглися ввись в очікуванні вогненного суду сонця. Ренсом зробив собі примітивний пліт зі шматків прибитої до берега деревини і плавав ним маленькими затоками брудної води, вертаючи назад до річки далеким обхідним шляхом.

Русло все більше вужчало, хоча й досі було надто глибоким, щоб перейти його вброд. В'язкий і маслянистий, як чорна патока, потік повільно сочився між білявими берегами. Тільки невловима фігура Філіпа Джордана у вузькому скіфі, що снувала туди-сюди по нагрітих заводях, створювала у річці хоч якийсь рух. Якось Ренсом покликав його, але хлопець лише махнув рукою і, працюючи багром, блискавично зник у якихось таємних справах. Декілька суден лежали на висохлій поверхні, відбиваючись у темному втопленому люстрі потоку. Раз на день чувся скорботний гудок сирени, і старий пароплав на чолі з незмінним капітаном Туллоком сунув угору річкою, дивом навігуючи у змілілому потоці. Потім, після іншого гудка, пароплав поринав у серпанок над озером і зникав у лабіринті вузьких проток.

Тоді Ренсом знову осягнув цінність кожного дня. Можливо тому, що знав – у Ларчмонті він проведе не більше двох-трьох тижнів. У будь-якому разі, після цього, навіть якби він вирішив лишитися, його життя визначатиметься новими правилами, ймовірно правилами гри у гонитву та переслідування. Та цей час іще не нестас, і зараз тоскна послідовність днів поступилася різко окресленому кванту буття. На перший погляд, на вулицях та в будинках нічого не змінилося. Абриси, що позначали їхні межі, досі витворювали абстрактний, хоч і нереальний образ, наче фальшиве зображення в опуклому дзеркалі.

Як Ренсом і очікував, йому не дуже хотілося відвідати свій гаусбот. Той спокійно залишався на причалі, наче конденсація далекого особистого всесвіту.

У неділю, в останній день цього короткого міжвладдя, Ренсом відвідав невелику пресвітеріанську церкву на розі Амхерст-авеню, щоб почути, як він вважав,

заключну проповідь преподобного Джонстоуна. Останнім часом священник разом із кількома членами своєї міліції перевозив джипом оберемки колючого дроту та ящики з припасами й укріплював будинки, перетворюючи їх на фортеці в очікуванні майбутнього Армагеддону. У роздумах про те, як Джонстоун реагує на зміни у Ларчмонті та Маунт-Роялі, Ренсом дочовгав до церкви й увійшов до нефу, і саме цієї миті маленький орган з ручним керуванням простогнав короткий експромт.

Він зайняв своє місце на одній із лав десь посередині між вітварем та притвором. Джонстоун облишив орган і став читати повчання з аналою. Церква була майже порожня, і сильний голос Джонстоуна, такий же войовничий, як і завжди, відлунював у порожніх лавах. Під ним у першому ряду сиділа його маленька, сивочола як голубка дружина, а поруч – троє незаміжніх дочок у завітчаних капелюшках. За ними розмістилися ще дві-три сім'ї, що й досі лишалися у місті. Чоловіки тримали рушниці так, щоб не привертати уваги.

Після того, як відспівали псалом, Джонстоун вийшов на катедру й почав проповідь з цитати із Книги Йони, глави IV, вірша 8: *І сталося, як сонце зійшло, то призначив Бог східнього гарячого вітра, і вдарило сонце на Йонину голову, і він зомлів. І він жадав, щоб йому померти, і казав: Краще мені смерть від мого життя!* Після короткого переказу попередніх вчинків Йони, чие прагнення якнайшвидшого знищення Ніневії та язичників він загалом, здавалося, схвалював, Джонстоун порівняв рициновий кущ, що його Господь виростив для Йони на схід від Ніневії, з церквою, під прихистком якої вони тепер перебували і де чекали на знищення Маунт-Рояля та всього світу навколо.

Та раптом Джонстоун, який уже готувався розвинути думку далі, ковзнув полядом по наві. Ренсом повернувся й глянув через плече. Поміж лав у притворі церкви стояла група з двадцяти рибалок із капелюхами в руках, їхні схудлі обличчя були звернені у глиб нефу на катедру. Декілька хвилин вони стояли купою, мовчки слухаючи, як Джонстоун переводить подих, аби продовжити свою проповідь. Коли вони посідали на задні лави, крізь прочинені двері за ними визирнуло небо, вкрите зволями диму, що линули понад дахами з боку Маунт-Рояля.

Здивований появою у церкві рибалок у чорному зношеному одязі й старих черевиках, Ренсом посунувся в кінець лави, звідки він міг озиратися на них. На їхніх фізіях застигли похмурі вирази, притаманні групі страйкарів чи безробітних, що маялась без діла, і чекала на заклик до дій.

Під катедрою хтось шепотівся, нервово смикнулася цівка рушниці, але преподобний Джонстоун, здається, вирішив прийняти прибульців у власну паству. Його очі блукали скам'янілими обличчями. Він заговорив іще голосніше і коротко виклав те, що сказав раніше. А потім повів далі, порівнюючи бажання Йони зруйнувати Ніневію з несвідомою надією людства на кінець нинішнього світу. Оскільки всихання Йониного рецинового куща підточеного черв'яком, було частиною задуму Господнього, так само й вони повинні вітати не тільки знищення власних будинків та пожитків, а й навіть самого їхнього притулку від посухи, знаючи, що Божа благодать прийде до них тільки через таке остаточне очищення вогнем.

Скам'янілі постаті рибалок невідривно втупились в обличчя Джонстоуна. Деякі з них напружено нахилились вперед, стискаючи руками спинку лави попереду, але більшість сиділа спокійно. Коли Джонстоун зробив паузу перед повчанням, зчинилося сум'яття. Рибалки разом підвелися та, не озираючись, пішли до виходу.

Тоді преподобний зупинив проповідь, щоб дати їм вільно вийти, одночасно заспокоюючи передні лави піднятою рукою. З непорушним обличчям він прискіпливо стежив за фігурами, що виходили, певно, намагаючись осягнути мотиви, які привели їх до церкви. Потім, уже тихіше, він закликав свою виснажену паству до молитви, позираючи крізь підняті вгору руки на прочинені двері.

Трохи зачекавши, Ренсом вислизнув проходом назовні у сонячне світло. Вдалині він вихопив останній погляд одягнених у чорне фігур, що швидко пробиралися вулицею поміж автівок, а над їхніми головами стелилися курява.

Біля його ніг у білій пилюці тротуару поблизу ганку виднівся невеликий знак у формі риби.

– Докторе.

Коли він вклякнув, щоб роздивитись знак, чиясь рука, немов хижий птах, опустилась на його плече. Він підняв голову й побачив широку, щербату фізію Квілтера, який вологими очима дивився на нього.

– Ломакс, – промовив він замість вітання. – Ви йому потрібні. Негайно.

Незважаючи на нього, Ренсом і далі водив пальцем по припорошеній закарлюці. Квілтер притулився до стовбура дерева й змуджено дослухався до кволих звуків органа, що линули з церкви. Його подертий одяг був забруднений дьогтем і вином.

Ренсом випростався, обтрушуючи руки.

– Що трапилось із Ломаксом?

Квілтер зміряв його поглядом.

– Це *ви* самі йому розкажіть, – відмовив він знущально. А коли Ренсом не кльонув на це, потворна Квілтерова фізія неохоче пом'якшилася посмішкою, що потім перетворилася на криву гримасу, в якій вже не було й краплі гумору, а тільки гірка пародія. Він лукаво постукав себе по голові і стиха додав:

– Може... вода в мозку?

Манячи Ренсома за собою і вказуючи на спостережні платформи на вежах, він із загадковим сміхом побіг вулицею.

Ренсом тримався на деякій відстані від нього, а тоді звернув до свого будинку, щоб взяти валізу. Натяк Квілтера на стан Ломакса не був аж таким неймовірним, ніж у це ладна була повірити більшість людей. Ломакс, безумовно, був одержимою людиною, і посуха напевне розпалила до безмежжя його уяву.

Біля будки охорони Квілтер витяг із кишені оберемок ключів і відчинив ворота. Він звільнив двох ельзаських вівчарок, прив'язаних до залізних ґрат. Аби трохи їх заспокоїти, Квілтер нагородив кожну копняком під гузно, а тоді рушив далі довгою алею. Будинок Ломакса височів над ними на круглому піднесенні, такий собі каприз зі скла та бетону: наїжачившись балконами та соляріями, він відбивав сонячне світло, наче коштовний айсберг. Система дощових установок була вимкнена, і дерен починав уже жовтіти, а по краях доріжок, вимощених кольоровою плиткою, проступав запечений до відтінку вохри ґрунт. У самому басейні нікого не було, але поруч із ним велика зелена автоцистерна викачувала залишки води через звивистий металевий шланг. Монотонно ковтаючи, тарахкав дизель, а водій автоцистерни втомлено споглядав декоративне дно басейну.

Передпокій, однак, усе ще зберігав приємну прохолоду, а на мармуровій підлозі виднілися мокрі сліди чийхось ніг.

Ломакс чекав на нього у своїх апартаментах на другому поверсі. Він розлігся на подушках позолоченого ліжка, виряджений у білий шовковий костюм, наче паша в очікуванні власного двору. Не повертаючи голови, він помахав Ренсому ціпком, оздобленим сріблом.

– Заходьте, Чарльзе, – гукнув він своїм манірним масним голосом. – Як мило з вашого боку, я вже почуваюся краще.

Він постукав по плетеному кріслі-качалці, що стояло біля ліжка.

– Сідайте тут, щоб я вас бачив. – Так і не ворухнувши головою або плечима, він кивнув ціпком у бік Квілтера, що стирчав посміхаючись у дверях. – Добре, мій хлопчику, а тепер іди звідси! Для тебе є одне діло. Як побачиш когось із моїх лакеїв, спусти на них собак!

Як тільки за Квілтером зачинилися двері, ельзаські вівчарки стали шалено скребти підлогу в холі, а Ломакс тим часом, нахиливши голову, втупився у Ренсома. Його маленьке обличчя з гордовитими рисами мало вираз шахрайської чарівності.

– Мій дорогий Чарльзе, перепрошую, що відправив до вас Квілтера, але слуги залишили мене. Ви можете у це повірити, яка невдячність! Але лихоманка безрозсудності триває й далі, і ніщо не зупинить їх... – Він театральньо зітхнув, потім підморгнув Ренсому і довірливо зареготів: – От мерзотні йолопи, чи не так? Що вони в біса збираються робити, коли дістануться до моря – може, купатися?

Він демонстративно відкинувся на спинку ліжка, вдаючи, що корчиться від болю, і безвольно втупився у декоровану стелю, наче грав капризного Нерона, приголомшеного абсурдністю та невдячністю світу. Ренсом споглядав виставу з терплячою усмішкою. Він знав, що ця поза вводить в оману. М'яка купідонова зовнішність приховувала важкість та хижість Ломаксового обличчя, навіть щось майже рептильне у сірих капюшонах очей.

– У чому ж річ? – запитав його Ренсом. – У вас же все добре.

– Зовсім ні, Чарльзе. – Ломакс підняв тростину й вказав на праве вухо: – Крапля води з цього проклятого басейну потрапила сюди, і весь день у моїй голові хлюпав цілий Атлантичний океан. Я відчуваю, що перетворююсь на устрицю.

З напів заплющеними від втіхи очима він терпляче чекав, коли ж Ренсом відкинетесь на спинку крісла і розсміється з цього зумисного жарту. Ренсом був одним із небагатьох людей, які могли оцінити його вигадливий стиль а ля Фаберже без будь-яких моральних застережень, – усіх інших це або злегка шокувало, за що Ломакс їх зневажав («Гріховний бич людства, Чарльзе, – якимось скаржився він, – це вершити суд над своїми побратимами»), або вони зникло спостерігали за ним із безпечної відстані. Почасти таку суспільну реакцію інстинктивної відрази зумовлював сумнівний вигляд Ломакса, а також відчуття того, що вся його особистість занадто укорінена саме в цьому зовнішньому епатажі.

Проте Ренсом відчував, що Ломакса недооцінюють. Ренсомовий внутрішній світ розпорошеної особистості зосереджувався навколо пустоти та виснажливих для його пам'яті роках, і так само особистість Ломакса сформувалася, фокусуючись на безпосередньому сьогодні, кристалізуючись на лезі моментальних імпульсів. У певному сенсі, він був наче пересиченим собою – витончені картуші його ніздрів та напонаджені хвилі світлого волосся завивалися, немов прикраси барокового

павільйону, тому здавалося, що в них міститься більше навколишнього часу, ніж визначено їхнім власним простором. Якби його прокололи, він, напевно, став би розтікатися, пінячись діамантовими блискітками притлумленого світла.

Ренсом відкрив свою валізу.

– Гаразд, давайте подивимося. Можливо, я знайду перлину.

Коли Ломакс вмостився, він оглянув вухо та шприцював його, а потім визнав його здоровим.

– Ця ваша безстороння манера так мене заспокоює, Чарльзе. Гіппократ пишався б вами. – Якусь мить він дивився на Ренсома, а потім повів далі ще уїдливіше: – Поки ви тут, я б хотів обговорити з вами ще одне маленьке питання. Останнім часом я був такий зайнятий то одною справою, то іншою, що досі не мав шансу розповісти про це. – Опираючись на тростину, він опустив свої короткі ноги на підлогу, з вдячністю приймаючи руку Ренсома.

Хоча Ломакс вдавав літнього інваліда, Ренсом відчував його жорсткі м'язи, напружені під гладінню шовкового костюму, та пружну легкість, з якою він пересувався кімнатою. Чим саме він був зайнятий, Ренсом міг тільки здогадуватися. Судячи з його вбрання – білі пантофлі, незаплямований костюм – попередні тижні він провів відлюдником. Можливо, Ломакс бачив можливість розквитатися за давні образи: колись йому доручили зведення концертного холу та частини будівлі університету в Маунт-Роялі, проте виконання робіт у японському стилі, а також його одержимість усілякими пагодами не оцінили, і він став *persona non grata* для місцевої влади. Без сумніву, він розмірковував, як помститися чиновникам за те, що дозволили комерційній будівельній фірмі закінчити другий із цих проєктів під тиском місцевих консерваторів, коли обурені скляними мінаретами та черепичними банями містяни пройшли маршем до мерії міста. Проте вищезгадані посадові особи тепер перебували у безпеці біля моря, недосяжні для Ломакса.

– Що в вас на думці? – запитав його Ренсом, коли Ломакс пирснув декілька разів у повітря з позолоченого пульверизатора, що стояв на туалетному столику.

– Ну, Чарльзе... – Ломакс дивився на потьмянілий обрис міста на фоні неба, над яким піднімався дедалі густіший дим. Справа блискотіло біле річище, потік посередині був трохи ширший за той жолоб, що звивався поміж прибережних вілл. – Що там відбувається? Ви знаєте більше, ніж я.

Ренсом вказав на вікна.

– Хіба не ясно? Ви й справді мали бути зайняті, якщо не помітили. Загальна екологічна рівновага...

Ломакс роздратовано клацнув пальцями.

– Чарльзе, тільки не говоріть мені про екологічну рівновагу! Якби не було таких людей, як я, ми всі, певно, жили б у землянках. – Він похмуро поглянув на місто. – Гарні ж справи, судячи з того жахливого звалища... Я хочу знати, що відбувається там, у Маунт-Роялі? Припускаю, більшість людей уже полишила місто?

– Дев'ять із десяти, якщо не більше. Для них тут уже немає перспектив.

– Ви помиляєтесь. Це місто ще має велике майбутнє, повірте мені. – Він підійшов до Ренсома, роздивляючись його в профіль, як кутюр'є підозрілий манекен. Здавалося, варто було йому вийняти лише одну шпильку, і всю вбогу претензійність природи Ренсома буде викрито. – А як щодо вас, Чарльзе? Чому ви все ще тут ошиваєтесь? Мені невтямки, чому ви не вирушили до морського узбережжя, як інші.

– Справді не розумієте, Річарде? Я так не думаю. Мабуть, у нас обох ще є незавершені справи.

Ломакс глибокодумно кивнув.

– Добре сказано, тактовно та обережно, як і завжди. Звичайно, я розумію. Ненавиджу втручатися у чужі справи, але я по-своєму піклуюся про вас. Уже на старті вашого життя ви мали чимало переваг – я говорю про ваш характер, – проте так і не скористалися з них. Це справжнє благородство, римська чеснота. На відміну від мене; Я ніколи не був обмежений мораллю, – сказав він задумливо, а тоді додав: – Принаймні донедавна. Я відчуваю, що нарешті знайшов самого себе. До речі, що ви насправді збираєтеся робити? Ви ж не можете просто сидіти на болоті у своєму маленькому гаусботі.

– Взагалі-то я не був там уже днів три-чотири, – відмовив Ренсом. – Як на мене, доки дороги ще забиті, краще миритися тут із певними незручностями. Але мені таки доведеться поїхати звідси.

– Ви певні? – промимрив Ломакс. – Може й так. Авжеж, усе тут зміниться, Чарльзе.

Ренсом підняв з підлоги валізу.

– І я це розумію. – Він вказав на загорошені вілли над річкою: – Вони уже виглядають, як землянки. Ми рухаємося просто назад, у минуле.

Ломакс похитав головою.

– У вас хибне відчуття розвитку подій, мій хлопчику. Насправді це майбутнє, з яким тепер кожен із нас має змиритися. – Він випростався. – Чому б вам не погодитися з цим і не жити з нами?

– Дякую, Річарде, але ні.

– А чому б не спробувати? – наполягав далі Ломакс. – Будьмо чесними, ви не маєте наміру їхати звідси – це видно з вашого обличчя ще за милю. Прислуга невдовзі повернеться як не з однієї в біса гарної причини, то з іншої. – Очі йому змовницьки заблищали. – У морі, до якого вони так прагнули, виявиться не так багато води, як вони вважали. Звісно, це просто втеча до старого батька Нептуна. Вони ще будуть піклуватися про вас, так само, як і Квілтер – цей дивак, який завжди готовий прислужитись, хоча його вигадки іноді й надокучають. Можете тут швендяти, допоки не дійдете згоди з Джудіт.

Ренсом підійшов до дверей.

– Річарде, я давно дійшов згоди з нею. Багато років тому. Це ви зараз втрачаєте розуміння того, що відбувається.

– Зачекайте! – Ломакс поспішив за ним. – Ті з нас, хто лишився осторонь від цього ралі до моря, повинні триматися разом, Чарльзе. Я прокляну самого себе, якщо поїду до узбережжя. Для мене уся ця вода – лише продукт, який викликає презирство, вона непридатна абсолютно ні для чого, окрім фонтанів. До того ж ти зможеш допомогти мені з невеликим проектом.

– З яким саме?

– Ну... – Ломакс хитро розвернувся обличчям у бік міста. – Це невеличка розвага, в яку я бавився якийсь час. Між іншим, доволі вражаюча. Я хотів би розповісти вам, Чарльзе, але мабуть краще зачекати, допоки ми не будемо довіряти один одному.

– Дуже мудро. – Ренсом спостерігав, як Ломакс крутиться на каблуках своїх білих пантофлів, явно в захваті від власної ідеї, яку він вирішив тримати в секреті. Червоні клуби диму підносилися над містом і, відбиваючись у Ломаксовому костюмі та у його блідому шахрайському обличчі, на мить перетворили його у франтуватого Мефістофеля з недоброю посмішкою.

– Що ви збираєтесь робити? – запитав Ренсом. – Спалити місто?

– Чарльзе... – Посмішка повільно оповила Ломаксову фізію, ніби тріщина коштовну вазу. – Ця пропозиція варта уваги! Шкода, що тут немає Квілтера, він обожнює такі ідеї.

– Даруйте мені. – Ренсом пішов до дверей.

У цей момент Ломакс уже не намагався його зупинити.

– Знаєте, ваша ідея *насправді* має благородний розмах, це вразило мою уяву! Великі пожежі завжди були прелюдією до ще величнішого майбутнього. Яке наче фенікс!

На цій бундючній ноті Ренсом полишив його. Зійшовши вниз, він вступив до зали. З басейну долинули останні звуки всмоктування води, що видав насос автоцистерни.

– Кілтї! Це ти, Кілтї? – Голос жінки сонно озвався з веранди, що височіла над басейном.

Ренсом завагався, впізнавши цей виразний, схожий на дитячий тон. Намагаючись ступати якомога тихіше, він пішов до дверей.

– Кілтї! Чого це ти тут скрадаєшся... Ой, хто ти, чорт забирай?

Ренсом повернувся й поглянув назад. Це була сестра архітектора – Міранда Ломакс, жінка із сивим волоссям, що спадало на її халат, наче шаль, вона стояла босоніж біля входу в зал, розглядаючи Ренсома своїми оченятами. Незважаючи на те, що вона була на двадцять років молодшою від Ломакса, це дійсно була його сестра або, як Ренсом іноді собі міркував, далека родичка, зневажена партнерка сумнівного *menage a deux*¹¹ – її обличчя було майже точною копією Ломаксового, з його пустотливий щоками, жорсткими очима та ротом розбещеного амура. Її довге волосся, біле, як той попіл, що поосідав на газонах навколо, надавало їй передчасно постарілого вигляду, і вона й справді була схожою на мудру, але злу дитину. Під час випадкових зустрічей, коли вона приїжджала з шофером у лікарню з якимись дорученнями, він завжди відчував гостре занепокоєння, хоча, на перший погляд, її можна було назвати досить привабливою. Можливо, ця фізична привабливість, наче позолота на хворобливій лілії, застерегла його від неї. Ломаксова ексцентричність була якраз досить передбачуваною, тоді як Міранда була не такою самозаглибленою і поглядала на світ наче ворожка, що чигала на зручну нагоду.

– Докторе Ренсом... – Було помітно, що вона вже спустилася і збиралася повернутися до веранди. А потім, від нудьги, покликала його крізь зал. – Виглядаєте втомлено, докторе. – Вона попленталася до веранди, тарганячи за собою забруднений пляжний халат.

За подвійними вікнами, щільно зачиненими, аби уберегтися від пилюки, ховався зелений корпус автоцистерни, яка стояла біля дальнього кінця басейну. Незважаючи на свою довжину, веранда була затісною аж до клаустрофобії, з

¹¹ Життя удвох, відносини (фр.).

задушливою та необжитою атмосферою. Тут стояв своєрідний запах, що йшов від листя напів мертвих тропічних рослин, підвішених до стіни. Їхні мляві гілки повитягалися з останніх сил, наче намагаючись вхопити Міранду.

Міранда відкинулася на одному з плетених диванів. По столу розсипався кошик з фруктами. Вона пожувала половину виноградини, критично оглянула кісточку, а тоді жестом запросила Ренсома увійти.

– Годі вже, докторе, не стійте там з таким таємничим виглядом. Не бійтеся, я нікому не скажу. Ви бачили Квілтера?

– Він полює на вашого слугу з двома псами, – відповів Ренсом.

– Ви можете знадобитись мені пізніше. Я буду вдома. – Міранда кинула виноградну шкірку на підлогу. Він поплескав по валізі.

– Я маю йти.

– Далеко? – з презирством відмахнулася вона від його відмови. – Не будьте бовдуром, немає більше куди йти. Скажіть мені краще, докторе, що саме ви робитимете у Ларчмонті?

– Що саме? – перепитав Ренсом. – Я намагаюся втримати залишки моєї практики.

Поки вона копирсалася у напів з'їдених фруктах, Ренсом поглянув на брудні манжети та комір її купального халату і на засмальцьований верх бюстгальтера, який вона носила наохляп. Вона вже виглядала так само занедбано й зів'яло, як і її рослини – якщо вона перестане бути необхідною Ломаксу, він одразу ж втратить до неї інтерес. Але її шкіра усе ще була білою, як у альбіноса, незаплямованою жодними веснянками або шрамами.

Вона помітила, як він розглядає її, і недобре посміхнулася йому у відповідь, відкидаючи волосся назад майже комічно-грайливо, рухом самого зап'ястя.

– У чому річ, докторе? Може ви хочете мене оглянути абощо?

– Безумовно, ні, – спокійно відповів Ренсом. Він вказав на автоцистерну біля басейну. Механік намотував шланг на лебідку. – То Ломакс продає воду?

– Аж до чорта багато. Я б воліла, щоб він вилив усе це в землю поряд з шосе! – Вона різко зиркнула на лікаря. – Ломакс розповів вам про свій план? Певно, він не міг стриматися від реготу, наче маленький хлопчик?

– Ви маєте на увазі вогняну вечірку? Він запросив мене взяти участь.

– Докторе, ви повинні прийти. – Міранда набундючено роззирнулася довкола, біле волосся впало їй на обличчя, як змії Медузи Горгони. – Маю вам сказати, що в мене теж є власний невеличкий задум.

– Упевнений, що він у вас є, – відказав Ренсом. – Проте я мушу невдовзі їхати до морського узбережжя.

Знуджено похитавши головою, Міранда відпустила його.

– Узбережжя, – повторила вона зневажливо. – Вже не існує жодного узбережжя. Є лише оце, і краще б вам відкритися цьому. – Коли він уже дійшов до дверей, вона гукнула йому: – Докторе, ви колись бачили армію мурах, що перетинає ручай?

Ренсом стояв на сходах і оглядав місцевість понад запарошеними дахами. Над далеким містом висіла димна вуаль, але повітря було світлішим, воно сяло відблисками білої спуги, що вкривала крейдяне ліжко річки.

Механік відчинив дверцята кабіни автоцистерни й забрався всередину. Він витяг гвинтівку з комірки за сидінням і притулив її до вікна. Цей маленький сутулий чоловік з пов'язкою на одному оці підозріло зиркнув на Ренсома.

Ренсом підійшов до нього.

– Ви часом не з армією? – запитав він. – Вони вже почали вилучати воду?

– Це приватний подарунок. – Водій ковзнув поглядом по Ломаксових апартаментах, наче був не певний своїх мотивів. – Для зоопарку Маунт-Рояла.

Ренсом впізнав зелений комбінезон.

– Хто зараз там керує? Доктор Барнс?

– Ні, він утік. Відлетів наче птах. Лише ми вдвох лишилися.

– Ви натякаєте, що деякі тварини ще живі? – запитав Ренсом. – Я думав, що там усе знищено.

– Чому це? – Водій різко глянув униз. – З якого дива повинно було таке статися?

Здивований його агресивним тоном, Ренсом, сказав:

– Гарзд, я кажу це заради їхнього блага, якщо вже не нашого. Вода ж колись таки скінчиться.

Водій, спираючись на підвіконня, тицьнув пальцем у Ренсома. Хоча він зовсім не любляв суперечки, його, здавалося, роздратовало це зауваження.

– З ними все добре, – сказав він. Він вказав на курний навколишній пейзаж. – Це те, що їм до вподоби. А за кілька тижнів ми, мабуть, відпустимо їх *на волю!*

І тоді єдине око на його кострубатому обличчі зблиснуло з диким виразом людиноненависницької надії.

Розділ 4 – Акваріум із потопельниками

До зоопарку Маунт-Рояла вони їхали з пів години, кружляючи пустельними вулицями, а подекуди манівцями – через сади та тенісні корти, коли на шляху траплялися перепони. Ренсом сидів попереду поруч із Вітменом і намагався запам'ятати лабіринт поворотів. Зоопарк розміщувався за три милі від центру міста, серед колись приємних, ошатних будинків, проте тепер весь район виглядав майже цілком спустошеним. Скелети дерев та прямокутники живоплотів розмежовували ділянки, а сміттєспалювальні печі, що чадили у садах, додавали куряви до попелу у повітрі. На узбіччі дороги та тротуарі скупчилися полишені автомобілі з відчиненими дверцятами. Вони проїхали повз порожній торговельний центр. Вітрини магазинів були забиті дошками або закриті сталевими ґратами, і лише кілька худючих собак, вигинаючи хребти, копирсалися посеред розірваних картонних коробок.

Різкий контраст із Ларчмонтом, в якому ще жевріла якась іскра нормального життя, вразив Ренсома. Тут, на околицях міста, втеча супроводжувалася насиллям та поспіхом. Час від часу поодинокі постаті, ховаючи обличчя, шугали поміж шереги автомобілів. Раптом стара вантажівка, набита родинними меблями та іншим майном, з батьками, що сиділи в тіснєві водійської кабіни з трьома або чотирма дітьми, рвонула через перехрестя за сто ярдів попереду і зникла у чистилищі провулків.

За пів милі до зоопарку головну вулицю перекрив десяток машин – вони затиснули фуру, яка намагалася виїхати заднім ходом на вузьку вулицю. Вітмен вилаявся і, швидко озирнувшись, без вагань повернув автоцистерну з дороги на під'їзду алею невеличкого одноповерхового будинку. Коли вони прогуркотіли повз вікна кухні, розтрощивши крилом сміттєвий бак, Ренсом встиг побачити здивовані обличчя посивілої старої пари. Чоловік та його дружина спостерігали за ними переляканими очима.

– Ви бачили їх? – вигукнув Ренсом, уявляючи, що тут буде за два-три тижні, коли ці старі лишаться на самоті у покинутому місті. – Хтось же має їм допомогти?

Вітмен, здається, не чув запитання. Ренсом ледве вмовив одноокого водія взяти його до зоопарку, наполягаючи на тому, що він зможе додати до води вакцину проти сказу. Одержимий лише своїми тваринами, Вітмен, схоже, більше ніким не цікавився.

Прибудинкову під'їзду алею від сусіднього провулка відокремлював білий частокіл. На тротуарі за воротами застряг легковик. Майже не збавляючи швидкості, Вітмен наїхав на огорожу і зніс її. Ламкі кілочки розлетілися, наче рядок сірників. Разом із частиною огорожі на бампері вони промчали повз вікна будинку, лише трохи сповільнившись перед ударом об легковик. Дверцята машини ляснули, автоцистерна штовхнула її на дорогу – і от вона уже зминала радіаторну ґратку невеликої вантажівки, а тоді перескочила через пагорб і зарилася капотом у порожній кабріолет. Лобове скло вкрилося тріщинами, а вибиті вікна випали на проїжджу частину.

Десь жалібно заскавчав пес.

– Дивіться! – вигукнув Ренсом.

Попереду, на відстані п'ятдесяти ярдів, з-за рогу будинку визирали дві мовчазні постаті. Схилені вилицюваті фізії ховалися під чорними шаллями,

поцяткованими білим попелом. Вони дивилися на Ренсома скам'янілими очима, неначе представники якогось примітивного чернечого ордену.

– Дружини рибалок, – сказав Ренсом. – Вони приїхали з озера.

– Викиніть їх з голови, – промовив Вітмен. – Не звертайте на них уваги, поки вони не збиваються у зграї.

Ренсом відкинувся назад, уперше осягнувши, що, якби таке справдилось, він волів би бути якнайдалі звідси. Через зустріч із Ломаксом та його сестрою стався злам у його душевному стані. Тоді він нарешті визнав – виплекана ним роль самотнього відлюдника або пустельника-богомольця, що медитує над власними помилками серед покинутого міста, не життєздатна. Сповнений спустошення та безглузкого насильства навколишній пейзаж, що вже втратив вимір часу, викликав до буття зовсім інші ролі.

Приховані раніше частки цієї реальності вже проявились у поведінці Ломакса та Міранди. Ломакс, на диво, виглядав не таким страховиськом, як Міранда. Її сиве волосся і безжальність нагадували йому ту примару, що завжди з'являлася в часи крайнього виснаження – жовтошкіру прокажену Ламію, яка переслідувала Старого Моряка¹². Можливо, цей фантом втілював певні архаїчні спогади чи то про минулі, чи то про майбутні часи, коли страх і біль були найціннішими емоціями, і використовувати їх можна було лише в найбільш збочених формах.

Це відчуття безжального капризу у світі необмежених можливостей, який не стримують жодні моральні застереження, втілилися в постаті білявої відьми. Дивлячись на полишені будинки, що простягнулися вздовж вкритих попелом вулиць, і слухаючи неспокійні крики тварин із зоопарку, поки вони проїжджали попід його мурами, він бачив сивоволосу Міранду з обличчям розбещеного херувима, що сиділа собі навпочіпки у своєму брудному халаті серед курного мотлоху якогось вогнища.

Однак натяки Ломакса на майбутнє, як і його власне сум'яття, викликане краєвидом, що виринав з минулого, таки дошкуляли йому. Останні дні у Ларчмонті, здавалося, поставили його перед вибором, але зараз він відчув, що Ломакс має рацію. Якщо на майбуття і на його відчуття часу загалом насувалися привиди смерті, а його буття уможливлювалося лише у межах між колискою і могилою, чому б тоді цим химерам і справді не зливатися з жахливою примарою Міранди Ломакс? Вслухаючись у рик тварин, глибокі хрипки зойки, так наче хтось роздирав тканину на шмаття, він подумав собі: ці звуки пробудять мертвих.

Вони наблизились до брами зоопарку. Вітмен зупинив автоцистерну біля металевого шлагбауму, що перекивав службовий в'їзд. Тоді Ренсом виліз із автівки, підняв стрілу, й автоцистерна рушила повз вольєри вперед до насосної станції.

Ренсом покрокував центральною алеєю зоопарку. Біля скелі посеред колишнього ставка скупчилися зо два десятки рожевих фламінго. Калюжа під їхніми лапами перетворилася на бляклу юшку. Дротову сітку навколо ставка затуляли шматки циновки, але птахи все одно були сполохані, мовчазно роззявляючи дзьоби до Ренсома.

Над зоопарком лунали монотонне волання та хрюкання, утробний галас відлунював у бетонних стінах загонів. Малі вольєри для декоративних птахів та мавп були порожні. Біля одного зі стійл на підлозі лежав мертвий верблюд. Поруч у клітці тривожно тинявся великий сирійській ведмідь, шуруючи лабетами та писком по

¹² Герой «Поєми про старого моряка» Семюела Колріджа.

ґратах. Гієна, захлинаючись вереском, витріщилася на Ренсома, наче сліпа свиня. Неподалік розташувалася пара гепардів: вони нетерпляче клацали іклами у своєму вольєрі, а їхні невеличкі вбивчі морди слідували за Ренсомом, коли той проходив поруч.

Хтось спробував нагодувати та напоїти тварин. На підлозі лежали шматки мавпячого м'яса і стояло кілька відер води, але самі вольєри були сухі та зневоднені, немов печери в пустелі.

Ренсом зупинився біля входу в лев'яче відділення. Гуркіт привітного ревіння вдарив йому у голову, наче кулак. П'ятірка білошерстих левів – дві пари і один самотній старий самець – була готові до годівлі, і їхній рев лунав, наче перегуд сталеливарного заводу. Якась жінка швендяла туди й сюди по вузькому проході між огорожею та ґратами – він упізнав Кетрін Остін. Її біла сорочка та галіфе були заплямовані брудом та потом, але вона невтомно тягала з відра м'ясо під самим носом у левів і кидала крізь ґрати ласі шматки. На мить Ренсом подумав, що вона просто дражнить їх, але леви радо підсакували, хапаючи щелепами м'ясо.

– Давай, Сара, ап, ап! Повільна як корова! Ні, Гекторе, сюди! – В останній клітці сидів самотній лев, старий сліпий самець із рваною гривовою та понуро-жовтою шкірою. Він хрипко ревів, шугаючи з одного кінця клітки в інший, немов скажений ведмідь. Кетрін захала шмат м'яса майже в саму його пащу.

Коли той проковтнув м'ясо, Кетрін пішла уздовж кліток назад, ляскаючи відром по ґратах. Вона впізнала Ренсома й покликала його до себе, а потім взялася чистити вольєри довгою мітлою, грайливо та необережно тупцюючи поміж лев'ячих лап.

– Хто це у нас? – озвалася вона через плече. – Ветеринар?

Ренсом поставив саквояж на лаву і підійшов до неї.

– Ваш добрий приятель Вітмен підкинув мене сюди. Він привіз воду від Ломакса.

Кетрін елегантно витягла з клітки мітлу.

– Це піде йому на користь. Я не збиралась вірити Ломаксу, допоки не переконалася, що воду доставили. Скажіть Вітмену перекачати її в резервний бак.

Ренсом рушив уздовж вольєрів, а його серце шалено билось в грудях від запаху та енергійності левів. У Кетрін Остін, здавалося, не лишилося й сліду її млявості та примхливості.

– Я рада вас бачити, докторе. Ви прийшли допомогти?

Ренсом забрав у неї мітлу й притулив її до стіни.

– Можна сказати й так.

Кетрін оглянула підлогу, вкриту соломкою та уламками кісток.

– Може, виглядає безладно, проте думаю, що батько пишався би мною.

– Певно так. Як ви умовили Барнса залишити вас тут?

– Він працював на батька багато років тому. Я і Вітмен переконали його, що ми повинні зостатися і приспати тварин по черзі, аби не виникла паніка.

– Ви ще збираєтесь це зробити?

– Що? Звичайно ні! Я знаю, що ми не зможемо зберегти їх усіх, але ми будемо намагатися врятувати хоча б ссавців. Левів ми триматимемо до самого кінця.

– А потім?

Кетрін повернулася до нього, ледь стримуючись.

– Що ви маєте на увазі, докторе? Краще навіть не думати про це!

– Я повинен був це сказати. – Ренсом підійшов до неї. – Кетрін, опануйте себе хоч зараз. Ломаксова вода – не благодійність, очевидно, він має власні плани на тварин. А Вітмен – це людина несповна розуму. Зоопарку, мабуть, потрібні такі люди, але він становить загрозу навіть для себе. Настав час їхати звідси, бо одного ранку, коли ви прийдете сюди, всі клітки можуть виявитися відчиненими.

Кетрін вирвала свою руку від нього.

– Докторе, заради всього святого! Чи ви не розумієте? Хоч би як неприємно було вам чути – дощ може піти навіть завтра. Я не маю наміру полишати цих тварин, і до тих пір, поки є їжа та вода я, будьте певні, не кину їх напризволяще, – випалила вона і вже трохи тихіше додала: – Крім того, я не думаю, що Вітмен відпустить мене.

Вона відвернулася й торкнулась рукою клітки сліпого лева.

– Він, напевно, не відпустить, – погодився Ренсом. – Пам'ятайте однак, що тут, на відміну від зовнішнього світу, поміж вами та тваринами ще є ґрати.

Кетрін стиха промовила:

– Колись ви ще здивуєтесь, докторе. Якби я була не такою боягузкою, я б вам показала.

Ренсом хотів був ще раз спробувати переконати її, коли відчув якийсь рух позаду. Він уже бачив сьогодні цей силует проти сонячного світла, і ця хитрувата фавнова фізія, яка щойно спостерігала за ними, уже скрадалася сьогодні за ним.

Ренсом підійшов до дверей, але юнак утік.

– Якого біса він тут робить? Давно він стовбичив поряд?

– Хто саме? Я його не впізнала.

– Це Ломаксів знайомий – Квілтер. – За якихось кілька футів від Ренсома леви жували шматки м'яса, розриваючи щелепами трубчасті кістки. Поява Квілтера означала, що з'явився ще один вимір у невизначене майбутнє зоопарку.

Тримаючи руки в кишенях, Кетрін вийшла з Ренсомом на сонячне світло.

– Завтра я переїду сюди, тож уже не побачу вас знову, докторе. До речі, ваш гаусбот, судячи з усього, навряд чи кудись попливе.

– Я збираюся змонтувати на ньому сильніший двигун. – Небо усе ще затьмарювали шлейфи червоного та чорного диму, що підносилися вгору над містом. Він помітив, як Квілтер минає вхід у пташник. Кругла будівля, що притулилася до насосної станції, була затягнута згори дротовою сіткою.

Ренсом видушив із себе слабку посмішку.

– Я радий, що ви нарешті знайшли себе, – сказав він.

Вона взяла його за руку.

– Чому б вам не приєднатися до мене, докторе? Навчимо левів, як полювати прайдом.

А тоді помахала йому й пішла до вольєрів.

Ренсом підхопив валізу й рушив центральною алеєю. Він зупинився за ставком для фламінго. Навколо під яскравим сонцем тварини патрулювали периметри своїх кліток. Автоцистерна з водою стояла біля насосної станції, шланг від неї тягнувся в колектор. Вітмен пішов до житлового приміщення біля воріт.

Різкий пташиний крик пронизав повітря і перейшов у сумовитий клекіт. Ренсом ішов уздовж огорожі ставка, обшукуючи порожні проходи поміж вольєрами. Вийшовши на відкрите місце, він швидко попрямував до насосної станції, а там шугнув у тінь, яку відкидали піддашки кліток. Позаду нього за ґратами хитався

сирійський ведмідь, намагаючись обійняти його своїми важкими лабетами. Хвости гепардів шмагали як бичі, а їхні холодні очі немовби шматували Ренсома.

Ренсом увійшов до акваріума. Крізь прозору стелю з матових скляних панелей цідилося слабе сонячне світло, і лише крізь шпарини трохи осявало кут одного з баків. На поверхні води не було жодного мерехтіння, а в повітрі тримався різкий запах. Ренсом рушив між рядами баків до службових дверей, що розташовувалися за ямою з алігаторами, але зупинився, щоб звикнути до темряви.

У тьмяному світлі навколо нього, наче перламутрові лопаті складної машини, повільно оберталися тушки сотень риб. Отруєні власним послідом, роззявивши рота, вони невагомо висіли у збаламученій воді. Їхні порожні очі світилися, наче люмінофори. У невеличких резервуарах тіла тропічних риб зацвіли, як смердючі коштовності, а їхні кольорові тканини розкладаючись поперетворювалися на тонке павутиння. Коли Ренсом дивився на них, йому раптом примарилось відіння морського узбережжя. У такій самій, як у баках, каламутній та повній трупів воді йому ввижались пики потопельників, що кружляли довкола один одного.

Він швидко перетнув акваріум і увійшов у службове приміщення. Вузкий прохід вивів його на задвірок насосної станції. Техніка мовчала, великий маховик стояв нерухомо у своїй шахті. Притлумлюючи кроки, він підійшов до відчинених подвійних дверей, звідки міг бачити зелений корпус автоцистерни з водою.

Спиною до Ренсома, оглядаючи з цікавістю вогкий шланг, що вів у колектор, стояв Квілтер. Він носив ті самі брудні штани, заплямовані вином та жиром, але тепер на ньому була ще й дорога, вишита золотом та пурпуром сорочка-пейслі¹³. З його пояса звисала туша мертвого павича, прив'язана шматком грубої мотузки за відрізану шию. Тільки теліпалося туди-сюди, і пониклий коштовний хвіст волочився за ним, немов кортеж.

У повітрі над його присадкуватою головою кружляли мухи й сідали йому на шию. Квілтер байдужливо лягнув себе правицею так, що від комахи тільки й лишилася червона пляма. Потім замислено сколупнув рештки.

Ренсом вийшов на світло позаду нього. Правицею він міцно схопив Квілтера вище ліктя.

Квілтер злякано розирнувся, крутячи навсібіч вологими очами з-під кострубатих брів.

– Докторе!

– Привіт, Квілтере. – Охопивши міцний біцепс, цілий величезний горб м'язів, Ренсом зиркнув попід колеса автоцистерни, перевіряючи, чи не причаїлися там ельзаські вівчарки. – У тебе видався вільний вечір? Я не знав, що ти любиляєш зоопарки.

– Докторе... – Квілтер глянув на пальці, які стисли його руку, здивовано насупившись. – Докторе, мені це не до вподоби. – Він висмикнув руку, а тоді замахнувся на Ренсома ребром долоні. Але той, готовий до цього, ухилився й ліктем штовхнув Квілтера, аж той утратив рівновагу. Ренсом вдарив його валізою по плечу.

¹³ **Пейслі, бута** (від [англ.](#) *Paisley*, інші назви: *індійський огірок*, *східна груша*, *азербайджанська бута*, *турецький біб* та ін.) — орнаментальна композиція, що складається з повторюваних елементів каплеподібної форми в одному напрямку або дзеркальному, або в довільному. Вільний простір може бути зайнято декоративними елементами в [рослинному стилі](#), колами та іншими графічними елементами. Візерунки із цим зображенням зустрічаються в малюнках [килимів](#), тканин, творів декоративно-прикладного мистецтва, а також декорі архітектурних споруд

Квілтер важко осів на бетон, хвіст павича випнувся поміж його ніг. На хвилину він, здавалося, застиг спантелечений. Але невдовзі сльозлива посмішка пробилася на його потворній пиці.

Домігшись свого, Ренсом оперся об борт автоцистерни, аби вимити руки водою, що цідилася зі шлангу.

– Тобі слід бути обережнішим, Квілтере. А тепер кажи, що ти тут робиш?

Квілтер повільно похитав головою, мабуть, здивований Ренсомовим поведженням. Він вказав на вологі пальці Ренсома.

– Одного разу, докторе, ви потонете у такій величезній кількості води.

– Ближче до справи. Що ти робиш так далеко від дому?

Квілтер подивився на нього простодушно. Він підвівся, прив'язав тушу павича до стегна, а потім з великою обережністю оглянув сорочку.

– Ломакс наказав мені пильнувати за вами і доповідати про все, що ви робите.

– Як цікаво. – Ренсом задумався над цим. Відвертість Квілтера можна було не брати до уваги. Без сумніву, це були інструкції Ломакса, проте справжній сенс Квілтерових слів полягав у чомусь іншому.

– Правду кажучи, Ломакс запропонував мені залишитися в нього, – мовив він і додав із навмисною іронією: – Тоді ти, Квілтере, будеш виконувати мої доручення.

Квілтер скептично глянув на нього, його жаб'яча пика наповнилась жовч'ю.

– Я виконую доручення міс Міранди, – відказав він.

– А це вже більше схоже на правду. – Ренсом розглядав фізію Квілтера, поки той не почав тремтіти та непристойно пирснув зі сміху. Рубцюваті губи мовчки затрусилися, родимка на лівій щоці зайшла у танку. З відчуттям відрази до цієї паскудної пародії на людину Ренсом розвернувся, щоб піти, сподіваючись відвернути увагу Квілтера від Кетрін та зоопарку.

– Нехай вам обом щастить, – кинув він через плече. – У вас багато спільного.

Квілтер пильно дивився йому вслід, його очі раптом потьмяніли, пальці неухважно стискали закривавлену шийку павича, що висіла на його поясі. Зрештою він отямився і злісно крикнув Ренсому навздогін:

– А потім у нас буде ще більше, докторе! Набагато більше!

Ренсом вийшов із зоопарку і зупинився на тротуарі вулиці. Він притулився до стовбура мертвого платана й задивився на покинуті будинки. Безглузді слова Квілтера, божевільні до краю, лунали в його вухах. Зазвичай цей молодик лише б гигавав над його зауваженнями, проте тепер він був беззаперечно переконаний у тому, що відкрив для себе нові можливості, і Ренсом запідозрив, що Квілтер нарешті виринає з власних глибин. Можливо, до хлопця повертався глузд – ні один божевільний не міг би вигадати таку неймовірну історію.

Пригадуючи шлях, яким їхав Вітмен, Ренсом перетнув вулицю. Будинки стояли порожні, у садах горіло сміття. У місті панувала мовчанка, величезні пелехи від нафтових пожеж все ще підносилися в повітря над головою. Двері розчинилися, палахнувши у вічі сонячним зайчиком. Десь зліва від нього почувся гуркіт каністр, наче бездомний собака перекинув сміттєвий бак.

Сонячне світло, пропікаючи попелясту куряву, ледве прозірало крізь кіптяву, і зернятка кварцу шкварили очі. Прокрокувавши чверть години, Ренсом пошкодував, що забув флягу з водою. Порох наповнював рот і горло сухим присмаком спаленого

сміття. Спершись на крило автомобіля, він масажував собі шию та міркував, чи не залізи в один із будинків.

Пройшовши ще трохи вперед, він помітив відчинені вхідні двері. Розсунувши ворота, він рушив стежкою до ганку. Тут, заховавшись у тінь, він оглянув спорожнілу вулицю. Крізь двері він роздивився вітальню та кухню. Картонні коробки були складені в холі, а непотрібні валізи лежали на кріслах.

Він уже збирався увійти, коли помітив маленький знак у пилюці поруч зі стежкою. Недбало, одним дотиком намальоване зображення риби, як це роблять дітлахи. Дрючок, яким креслили, лежав біля стежки.

Ренсом огледів навколишні будинки. Знак з'явився тут лише кілька хвилин тому, але на вулиці панувала тиша. Він пішов далі стежкою. Спочатку він подумав, що це витвір Квілтера, але потім згадав тих двох дружин рибалок у чорних хустках, яких він бачив дорогою до зоопарку, і дивні збори в церкві цього ранку. Проста закарлюка біля церкви дивовижно збігалася із символом перших християн, за допомогою якого вони розпізнавали одне одного. Похмурі фізії рибалок під час проповіді преподобного Джонстоуна про Йону та його рициновий куц, певно, дуже нагадували бліді та одержимі пики тих давніх рибалок, що колись полишили свої сіті біля Галілейського озера.

За стіною десь за сотню ярдів від нього ворухнувся тип, вдягнутий у чорне. Ренсом зупинився й зачекав, поки чоловік вийде на дорогу. А тоді знову швидко рушив проспектом, не звертаючи уваги на те, що позаду прочинилися двері. Він свідомо уникав того маршруту, яким вони їхали разом із Вітменом, і на першому ж перехресті повернув ліворуч, а потім ще раз направо на наступній вулиці. Курява, яку він здіймав, злегка припорошувала його сліди.

Через п'ять хвилин він почув звідусіль приглушені кроки чоловіків, що переслідували його. Приховані за стінами та будинками, вони невідступно йшли за ним, оточуючи його широкою дугою з двох сторін, наче човни китобоїв у гонитві за розтривоженим китом. Приглушені кроки видавав слабкий скрип сухої деревини на порожніх ганках. Ренсом сів навпочіпки між двома легковиками, щоб відпочити. Пелехи диму з полишених позаду садів були сполохані якимось рухом.

Він знову швидко рушив далі, зупиняючись на мить лише на перехрестях. Скільки б він уже не пройшов, Ларчмонт, здавалося, все ще лежав за дві милі від нього, за тими запорошеними дахами, ніби його незримі переслідувачі водили його по колу. Дивуючись, навіщо їм це переслідування, він згадав, як глузувала з нього Кетрін Остін – можливо, рибалки зійшли на берег напів мертвих озера й річки, аби вполювати якогось цапа відбувайла?

Ренсом сповільнив крок, щоб перевести подих перед останнім ривком. Він кинувся навтьоки, часом повертаючи наліво, часом – направо, кидаючись то до автівок, то від них, сподіваючись заплутати своїх переслідувачів. Він відчув, що вони, здається, відстали, і йому стало легше. На наступній вулиці він знову завернув, і тут виявилось, що він помилився і втрапив у глухий провулок.

Повертаючись назад, Ренсом побачив дві фігури в чорному, що лізли крізь шпарину в зруйнованій стіні. Він знову помчав білою пилюкою, що вкривала тротуар, але тут шлях заповнили чоловіки – вони бігли за ним, перестрибуючи легковики, наче акробати. Попереду на тротуарі лежала велика рибальська сітка. Коли він наблизився, вона здійнялась у повітря, й на нього посипалися шмаття ґрунту.

Ухилившись, Ренсом заховався поміж двома легковиками. Посеред дороги його оточило з пів дюжини чоловіків – стоячи з тенетами у витягнутих руках вони робили обманні рухи, пильно стежачи за його ногами. Їхні чорні саржеві костюми були припорошені спугою.

Ренсом кинувся до них і спробував прорватися, всією своєю вагою напіраючи на двох невеликих чоловіків, аби відштовхнути їх убік. Сітка впала йому на обличчя, наче важка хустина. Він відкинув її валізою геть, та тут же заплутався ногами у просмолених мотках, які летіли на нього з усіх боків, наче ласо. Він падав, проте рибалки оточили його й піймали у тенета, перш ніж він торкнувся землі. Він упав на спину, як у величезний гамак, а тоді його підняв у повітря десяток рук, так ніби його збиралися закинути на сонце. Він скубав товсту сітку й кричав до цих людців, коли раптом помітив невпевненість на тонких загострених обличчях під капелюхами. Потім серед дороги сталася ще одна дика сутичка, і він упав плечима на землю. Коли його знову підхопили, він вдарився головою об крило автомобіля.

Над ним, підсвічені фарбами вечірнього неба, височіли вигнуті шпангоути, що простромлювали простір над його головою наче ребра величезного кита, викинутого на міліну. Ренсом лежав горілиць на матраці зі старих ганчірок, рахуючи здоровезні балки над собою, і на мить уявив, що він і справді в нутрошах Левіафана, прибитого до берега, у його напів зогнилій туші.

Пластини між балками нижньої частини корпусу були цілі, трюм став його тюрмою. Він лежав головою до носа корабля, одного з тих старих риболовецьких траулерів, полишених на звалищі кораблів біля Маунт-Рояла. До зовнішнього боку корпусу була прилаштована металева драбина, а підлога була встелена купами іржавих залізних листів, уламками ілюмінаторів та перебірок. У вечірньому світлі скорботне румовище оповила остання швидкоплинна заграва.

Ренсом звівся на лікті й відчув, як саднять подряпані щоки та лоб. Він згадав ті задушливі тенета у запаморочливому повітрі вулиці, які, наче пелерини вуличних тореадорів, закликали глядачів до арени на розіграш якоїсь величезної риби, що безпорадно брѳохалась посеред пилуки. Напів притомного його донесли до доків і кинули в трюм траулера. Крізь шпарини в корпусі з боку порту він міг розгледіти дах складу та козлові крани над ним. В повітрі тхнуло фарбою та смолою.

Позаду нього, наче стрімчак, підносився у небо кормовий місток траулера. З боків від кормової надбудови на нього вирячилися двійко рятувальних кіл, ніби виколоті очі. Нижче з однієї каюти мляво линуло світло. Рибалок не було чутно, лише одинак із довгим багром у руці патрулював палубу.

Ренсом став навколішки й витер руки об брудне лахміття з подертого матрацу. Траулер стояв у невеликому замуленому доці нижче колишнього рівня річки, і тому крізь кильові пластини сочилось багно. Його темні коржі лежали навкруги, як грудки лави. Ренсом важко підвівся, і хоч голова йому ще бриніла від легкого струсу, він став повільно обмацувати дно трюму. Зупинившись за брасом, він дослухався до невиразного вуличного галасу, що лунав з берега. Потім він обстежив трюм із правого борту, шукаючи не надто щільно прибиту пластину. Тим часом дозорець на містку, не звертаючи на нього уваги, спостерігав за кіптявою, що сунула з міста.

Шум наближався, чувся тупіт ніг. Ренсом повернувся до матрацу й приліг. Спочатку кроки протупотіли біля пакгаузу, а потім з десяток рибалок один за одним

пройшли дерев'яними сходнями на місток. Вони тягли великий клунок, загорнутий у рибальську сіть. Перехилившись через поруччя, вони опустили здобич у трюм. Потім вивільнили тенета, і на матрац впала напів притомна людина.

Боцман, що керував групою мисливців, підійшов до поруччя й поглянув униз на свій останній улов. Кремезний широкоплечий чоловіча років десь тридцяти відрізнявся від інших копицею світлого волосся над огрядною мармизою. Ренсом роззявив рота і втупив очі в одну з балок. За два фути від нього засопів та закашлявся сивий волоцюга, бурмочучи щось до себе.

Блондин кивнув своїм людям. Вони витягли тенета й закинули їх на плечі.

На містку прочинилися двері, і звідти линув потік світла від ліхтаря. На палубу, пильно вдивляючись навколо, повільно вийшов високий чоловік із темним виснаженим обличчям. Його чорний костюм був застебнутий аж під горло, підкреслюючи довжелезні руки та груди.

– Йоно! – Блондин перетнув палубу і потягнувся до відчинених дверей.

– Не бійся світла, Сауле. – Високий чоловік відштовхнув руку боцмана. Він трохи зачекав, а тоді повільно зачинив двері і обійшов своїх людей. Він кожному кивнув по черзі, ніби дозволяючи їм перебувати на його власних шканцях. В свою чергу вони ж відповідали йому шанобливими киванням, перебираючи пальцями сіті на своїх плечах, готові будь-якої миті прислужитися. Тільки білявий Саул, здавалося, не бажав йому підкорятися. Він роздратовано стирчав за спиною Йони, стискуючи поруччя, ніби шукав привід на що б іще поскаржитися.

Йона перетнув місток і став до поруччя біля носа корабля. Усвідомлюючи силу свого авторитету, він повільно йшов палубою, ніби вперше командував таким великим судном і не допускав навіть найменшої ймовірності того, що якась раптова хвиля може змити його за борт. На його обличчі проступала важка засмага, що нагадувала гарбовану шкіру вщерть висушена сонцем та вітром. Коли він заглядав у трюм, його довгі руки дотягнулись до поруччя, і Ренсом відразу впізнав характерний нахил чола та гострі стрілоподібні вилиці. Його напружений погляд наче належав якомусь бродячому проповіднику-самоуцці, якого постійно бентежили пошуки їжі й даху.

Він кивнув у бік розпростертих внизу фігур Ренсома та п'яного волоцюги.

– Добре. Ще двоє приєдналися до шукачів. Тепер повертайтеся до ваших сіток та перевірте всі вулиці. Двох наступних ночей буде гарний улов.

Чоловіки звелися на ноги, але білявий боцман вигукнув:

– Йоно! До чого нам ці старі! – Він презирливо махнув на утримуваних. – Ці двоє – дохла приманка, і будуть лише обтяжувати нас! – Він почав малозрозумілі теревені. Йона незворушно слухав його, опустивши голову, немов стримуючи сильний гнів. Щось бубонячи, чоловіки знову посідали. Частина з них гаряче погоджувалась зі скаргами Саула, інші вагалися. Відданість групи не була такою вже одноставною і скріплювалася лише завдяки загадковим якостям, які усі відчували у Йоні.

– Сауле! – Капітан наказав йому замовкнути. Він розмахував своїми громіздкими й довгими руками, наче актор. Спостерігаючи за ним, Ренсом помітив розрахованість кожного його руху, наче капітан мав місток за сцену. – Сауле, ми жодного не відкинемо. Зараз вони потребують нашої допомоги. Пам'ятай, що тут нема на кого розраховувати.

– Але ж Йоно!

– Сауле!

Білявий боцман відступився, силувано кивнувши самому собі. Коли врешті ватага попхалася з палуби геть та перетнула сходні, він гірко зиркнув на Йоноу через плече.

Залишившись наодинці, Йоноа втупився у стемнілі вулиці, якими сунули його люди з сітями на плечах, зі скупим співчуттям того, хто народився в суворому, обмеженому світі. Він пройшов по містку зруйнованого корабля, дивлячись на пелехи диму над містом, наче роздумував, чи прибрати вітрила перед штормом.

Поруч із Ренсомом на матраці стогнав старий волоцюга, з одного вуха йому бігла юшка. Його пальто було заляпане якоюсь рожевою рідиною, Ренсом упізнав антифриз. Час від часу старий ненадовго приходив до тями, потім знову відключався, і лише його дикі сумні очі позирали у небо.

Ренсом підвівся і став намацувати шлях у трюмі. До поруччя підійшов Йоноа й покликав Ренсома, посміхаючись до нього згори так, ніби чекав, коли той прокинеться. Він гукнув дозорцю, і в трюм опустили драбину.

Корчачись від болю, Ренсом зумів проповзти хіба половину шляху до поруччя. Тоді Йоноа постягнув до нього свої сильні руки й підхопив його. Він підняв Ренсома на палубу й примусив його сісти.

Ренсом вказав на бродягу.

– Він поранений. Чи не могли б ви підняти його сюди? Я лікар і зроблю все, що зможу.

– Звісно. – Йоноа махнув дозорцю своєю довгою рукою. – Спускайтеся, ми витягнемо його нагору. Тримаючи драбину, він промовив до Ренсома:

– Лікар. Це добре. Ви підете з нами, для пошуку нам потрібний кожен.

Ренсом притулився до поруччя, відчуваючи, що в голові потрохи ясніє.

– Що саме і де ви шукаєте?

– Нову річку. – Йоноа розкинув свої довгі руки, ніби обіймаючи вечірній горизонт і пів землі. – Вона десь там. Мій боцман намовляє їх сміятися з мене, але я *бачив* її!

Він, здавалося, майже вірив у власні хвастощі.

З далеких вулиць ширилася гупотнява багатьох ніг. Ренсом чув, як вони наближаються. Він чекав моменту, коли дозорець із сіткою на плечі зануриться в трюм. За хвилину шанс втекти зникне. Сходні були всього за десять футів. Невеликим провулком за пакгаузом можна було дістатися до найближчих вулиць.

Йоноа перехилився через поруччя, його довге тіло скорчилося, як шибениця. Своїми величезними руками він повільно піднімав волоцюгу в колиці із сітей, наче тягнув добрячий величезний улов.

Спочатку Ренсом став так, наче збирався допомогти, а потім розвернувся і кинувся до сходнів. Коли під його ногами зарипіли дошки, Йоноа скрикнув, ніби попереджаючи не робити помилку, але Ренсом пробіг причал і вже мчав провулком.

За пакгаузом він помітив рибалок, що наближалися вулицею, у напнутих поміж ними тенетах борсалася схоплена людина. На чолі йшов білявий боцман. Ледь забачивши Ренсома, він підхопився і помчав до нього, розмахуючи короткими гачкуватими руками.

Коли Ренсом добіг до перших будинків, Саул відставав від нього всього на тридцять ярдів. Нарешті він майже наздогнав Ренсома, і вони закружляли поміж шерог автівок.

Раптом з-за муру вистрибнули двоє скажених брунатних вихорів і, клацаючи зубами, кинулися до боцмана. На останньому подиху Ренсом пробіг вперед ще п'ятдесят ярдів, і не встиг він зупинився за автівкою, як дві вівчарки загарчали й шалено вчепились у голову Саула, змусивши його відбиватись.

– Докторе! Сюди!

Ренсом озирнувся й побачив попереду яснооку фігуру Квілтера, який махав до нього, стоячи серед дороги. На його талії теліпався павич. Ренсом полишив розлючених псів і пошкандибав за юнаком, що біг попереду, а павичевий хвіст шмагав його по п'ятах.

Збитий з пантелику лабіринтом запованих вулиць, він йшов за Квілтером через паркани й сади, іноді втрачаючи з поля зору цього фавна, коли той зникав у зволах диму від смітєвих вогнищ. Якось, загубивши свого провідника серед огороженого саду, він знайшов юнака біля напів обгорілого трупа чималого собаки, що лежав на купі жарин. Хлопець розглядав його тушу з дитячою серйозністю.

Нарешті вони ступили на низький парапет, що тягнувся над берегом річки, зліва від них височів далекий прогін автомосту. Попід ними, за білим річковим ложем протоки, на чатах на кормі скіфа стояв Філіп Джордан, спираючись на багор. Квілтер попрямував до берега, занурюючись по коліна в сухе піщане борошно, хвіст павича збивав куряву прямо в обличчя Ренсому.

Ренсом ішов за ним схилом униз, а тоді на мить зупинився біля викинутого на берег ліхтаря. Сонце на заході сховалося вже до половини, і шлейфи диму над головою були темнішими та численнішими, але басейн річки виблискував майже ідеальною білизою.

– Ренсоне! Ну ж бо, докторе! Відпочинете пізніше.

Цей зухвалий заклик належав Філіпу Джордану, і Ренсом був спантеличений зв'язком між Квілтером, цим гротескним Калібаном його кошмарів, та сумирним Аріелем річки. Прямує до скіфі, він грузнув по коліно в м'якій ковдрі бруду. В останніх променях вечірнього світла загострена фізія Філіпа Джордана яріла припаленою жовтизою, наче шкіра старого лева. Він нетерпляче чекав на Ренсома, щоб забратися звідси.

Квілтер самотньо сидів на кормі у позі водяного Будди, і лише тіні від маслянистої поверхні мерехтіли на його обличчі. Коли Ренсом ступив на борт, хлопець двічі пронизливо свиснув. Луна відбилася від бетонних парапетів. На поклик прибіг один собака. Він вискочив на берег, тримаючи хвіст трубою. Потім, здіймаючи шквал пилуки, пес кинувся до скіфу і, стрибнувши через Ренсомове плече, плюхнувся у човен. Вмостившись поміж Квілтерових ніг, він завив у сутінках. Квілтер чекав, спостерігаючи за парапетом набережної. Його обличчя насупилось. Тихо заскиглив ельзасець. Квілтер кивнув до Філіпа Джордана, і човен ковзнув по темному дзеркалу річки, хвіст павича маяв над водою, немов коштовне вітрило.

Коли три милі лишилися позаду, над частиною обр'ю вже сіли сутінки. Темне громаддя Маунт-Рояла, зтягнене димовими зволами, зачаїлося, наче похмурий вулкан.

Розділ 5 – Вівтар у вогні

Зранку, після галасливої та гвалтівної ночі, Ренсом почав готуватися до від'їзду. Незадовго до світанку стрілянина врешті вщухла, і він заснув на дивані у вітальні. Лише жарини від спаленого навпроти будинку струменіли в повітря, наче хмари світляків.

Виснажений втечею від Йони та рибалок, він дістався додому аж о сьомій годині. Озерне місто обіймала тиша, лише мерехтіли кілька смолоскипів дружинників преподобного Джонстоуна, що, патрулюючи стемнілі вулиці, методично зачиняли дверцята полишених автомобілів і гасили багаття в садах. Світло линуло тільки з вікон Ломаксового будинку.

Ренсом роздягся і наповнив ванну, тоді став біля неї навколішки й, зачерпнувши у жмені ледь теплої води, повільно випив її і вмив обличчя та шию. Він згадав, як Філіп Джордан штовхав довгий ніс свого скіфу поміж застряглими на міліні блокшивами. Віддзеркалення його видовженого обличчя відносилось темною водою, ніби втілюючи примари інших ілюзій, що мучили Ренсома протягом цих тижнів. Мовчазний зв'язок Філіпа Джордана з двозначною фігурою Квілтера, який поринув у роздуми про свою загиблу собаку, водночас мацаючи блискуче віяло павичева хвоста, здавалося, штовхав Ренсома геть від Ларчмонта навіть більше ніж наплив рибалок, одержимих пошуками втраченої річки. Все це змушувало його переосмислити власну роль та справжні причини наступу пустелі на навколишні землі. Уже вийшовши з човна, Ренсом намагався заговорити з Філіпом, але юнак уникав його погляду. З горловим наспівом він оперся на жердину й повернув човен геть у темряву, залишаючи Ренсома наодинці з образом Квілтера, усміхненого, наче білявий кумир, чий іронічний оклик маяв над маслянистою поверхнею.

Цілу годину пролежавши у ванні, Ренсом вирішив поїхати з міста, як тільки оклигає. Заспокоєний теплою водою, він майже заснув, аж раптом вдалині глухо пролунав вибух, і в нічне небо вдарив величезний вогняний гейзер. Стовбур променистого повітря підсвітив кахлі ванної кімнати й кинув на двері тінь Ренсома, що саме підводився з води. Протягом наступних кількох хвилин він зорив на полум'я, що палало так, наче в пічці піддали вогню. Коли воно вщухло, лише в будовах невеликого лакофарбового заводу за пів милі від зоопарку відбивалося м'яке світло.

Запанувала тривожна тиша. Перевдягаючись у чистий костюм, Ренсом поглядав у вікно. Будинок преподобного Джонстоуна залишався мовчазним, натомість особняк Ломакса мав вигляд розбурханого вулика. У вікнах спалахнуло світло, на веранді зчинилася метушня. Хтось притягнув на дах величезний канделябр і високо підняв його над головою, наче досліджуючи зірки. Над газоном мерехтіли смолоскипи. Запалювали все більше й більше масляних ламп, і врешті здалося, що біла ротонда будинку зникла в мареві світла.

Коли Ренсом на кухні готував собі заїдок, над Ломаксовим садом розцвів перший акт блискучого феєрверку. Хмари ракет здійнялися над будинком і вибухнули кольоровими парасольками, шалено закружляли вогненні колеса, розсипаючись каскадами іскор. Римські свічки, розвішані по деревах у всьому саду, розливали у темряві нечітке рожеве світло і врешті підпалили частину живоплоту. По даху у відблисках світла рухалися білі постаті Ломакса та його сестри.

Після крещендо на початку вистава тривала ще впродовж десяти хвилин, а потім ракети впали у темряві серед міста. Якби не були достеменні мотиви Ломакса, обраний час та екстравагантність шоу переконували Ренсома, що той намагається привернути до себе увагу, демонстративно кидаючи виклик усім, хто ще ховається в знелюднілих околицях міста.

Дослухаючись до падіння та вибухів ракет, їхнього різкого стугону, що розносився над дахами, Ренсом помітив, що луна голоснішала, додавався важкий лускіт, від якого тремтіли шибки, немов ракети були начинені справжньою вибухівкою. Раптом феєрверк припинився, світло в будинку Ломакса згасло. Декілька каністр, залишених посеред газону, згоріли вщент.

Скавучання та тріскотнеча стрілянини поновилося. Постріли, що наближалися з боку Ларчмонта, долинали через кожні десять секунд, так наче то був один стрілець. Ренсом вийшов на під'їзду алею. За п'ятдесят футів над його головою з тонким зойком шугонула куля і загубилася десь за річкою. Джип преподобного Джонстоуна пронісся вулицею з вимкненими фарами й зупинився на першому повороті. Троє чоловіків вистригнули з нього й побігли поміж дерев до церкви.

Ренсом пішов за ними, а через п'ять хвилин серед гуркоту стрілянини раптово пролунали високі звуки органа. Між залпами пострілів ледь чулася луна та стогони хоралу. Причаївшись за деревами, Ренсом спостерігав, як двійко людей Джонстоуна обстрілюють паперть церкви, ховаючись за перевернутою автівкою. Коли вони вимушено відступили назад, Ренсом перетнув дорогу й зник в одному з порожніх будинків. Орган ще грав серед спорадичної тріскотнечі пострілів, коли Ренсом раптом побачив білявого Саула з гвинтівкою в руках – той спочатку невпевнено озирнувся, а тоді покликав своїх людей, що ховалися поміж автівками. Інші рибалки були неозброєні й тримали в руках лише жердини від огорож.

Ренсом зачекав, поки вони зникнуть, а потім покрокував поміж будинками. Він прослизав вузькими провулками позаду гаражів, часом пролазячи крізь відчинені вікна, доки не дістався до будинку навпроти церкви. З узбіччя дороги крізь розчахнуті двері він бачив дійство як на долоні. Музика припинилася, і на катедру лягла висока постать Йони. Він незграбно жестикулював, звертаючись до трьох чоловіг, що скупчилися в передньому ряду. У світлі єдиної гасової лампи обличчя йому тремтіло, наче охоплене гострою фазою лихоманки, і він хрипким голосом намагався перекричати вуличну стрілянину.

Один з чоловіків підвівся і вийшов, і тут Ренсом поглянув на шпиль церкви, що виблискував на тлі нічного неба. Дим мчав уздовж карниза, і тонкі яскраві язички полум'я звивалися навколо вежі. Зупинившись посеред проповіді, Йона підняв голову і звів вгору руки, наче хапаючи язички полум'я, що здіймалися під склепінням. Двійко чоловіг, що ще лишалися, врешті вибігли, втягуючи голови в плечі, щоб уберегтись від кіптяви.

Ренсом зачекав, поки вони підуть, а потім вийшов з будинку та перетнув дорогу. Пожежа вже охопила неф, і на лави почали падати дерев'яні балки. Він побіг стежкою до дверей ризниці, аж тут з ганку прожогом вискочив білявий боцман. Він зупинився в центрі дороги, весь осяяний пожежею, і озирнувся на церкву. В правій руці він тримав потрощений держак дерев'яного багра. Піднявши в повітря багор, він тріумфально дивився на загибель церковного корабля, наче гарпунер, здобич якого

конає у вогняному морі. Врешті з його пошрамованого кривою посмішкою рота пролунав глузливий вигук, і тоді він зник у темряві.

Прикриваючи голову, Ренсом підійшов до віттаря. Водограї розпеченого вугілля, що падали зі стелі, запалили розкидані на лавах молитовники. Вогонь, що охопив катедру та віттар, зайнявся від вогняної калюжі бензину, розлитого навколо катедри.

Посеред катедри з незграбно розкинутими руками й ногами лежала скорчена фігура Йони. Його скроні прикрашав дивний головний убір – відрубана голова величезного осетра, напевно поцуплена з повного дохлої риби резервуару зоопарку. В голові осетра застряг металевий зубець багра, якого Ренсом бачив у руці Саула. Коли Ренсом витягав Йону з катедри, охопленої полум'ям, голова риби, ніби гротескна митра зі срібла, впала просто йому до рук.

Ренсом витяг ледь притомного чоловіка на свіже повітря, через ризницю до цвинтаря на церковному подвір'ї. Він уклав його серед надгробків і витер риб'ячу кров з його побитого чола. Раптом Йона підхопився з могили й упіймав своїми граблями Ренсомову руку. Рот йому ворушився в німому бурмотінні, ніби він хотів звільнитися від своєї проповіді. Його очі, сповнені світлом знищеної церкви, дивилися на Ренсома.

Нарешті він поринув у глибокий сон, важко хапючи легеньми повітря. Побачивши, що товариші Йони повертаються, Ренсом полишив його й почовгав додому.

Наступну годину Ренсом провів біля вікна нагорі, постійно дослухаючись до пострілів, що лунали уривками. Звук стрілянини то віддалявся поміж будинків, то знову повертався майже до самого його порога. Одного разу знадвору пролунали крики, і Ренсом побачив, як якийсь чоловік з гвинтівкою щодуху біжить вулицею, а навпроти будинку преподобного Джонстоуна – купу людей, що перегородили тротуар своїм автомобілем. Потім галас знову спав.

Під час одного з цих «антрактів», коли Ренсом нарешті пішов вниз, щоб поспати, два будинки навпроти запалали. Світло осявало весь проспект і лилося у вікна вітальні. Коли вогонь перекинувся на дахи, до будинків наблизилося двоє хлопців Джонстоуна, але їх відігнав жар.

Виглядаючи з вікна, Ренсом мигцем побачив у діамантовому світлі присадкувату фігуру горбаня, що стовбичив на краю галявини поміж будинками, майже у колі полум'я. Поруч із ним на повідку смикалась гнучка котяча істота з маленькою вертлявою головою та нервовими різкими рухами.

Опівдні, коли Ренсом прокинувся, на вулицях знову панувала мовчанка. На протилежному боці проспекту красувалися остови двох спалених уночі будинків, їхні обуглені крокви виступали над стінами. Ренсом легко поснідав салатом із кавою на кухні. Вийшовши з дому через п'ять хвилин, він побачив велику вантажівку, що стояла біля під'їзної алеї преподобного Джонстоуна.

Ренсом пройшов до алеї, позираючи на порожні будинки. Тепер Ларчмонт став зоною відчуження, з покинутими сторожовими вежами й дахами, посивілими під небом, що не давало дощу. Вервиці автівок, часто з потрощеними вікнами, вкриті попелом смітєвих пожеж, тяглися по обидва боки дороги. Всохлі дерева та

живоплоти потріскалися в розпеченому повітрі. Куряви над містом побільшало, в повітря підносилося з десятків великих кужелів диму.

Вантажівка біля будинку Джонстоунів була всуціль забита похідним спорядженням та ящиками з провізією. На сидіннях біля відкидного борту лежала рушниця. Схилившись навколішки, Едвард Ґанн причіпляв до заднього бампера невеличкий двоколісний причеп із водою. Він кивнув Ренсому, підняв дробовик і, повертаючись до алеї, сховав ключі в кишеню.

– Отам іще одна пожежа, – він вказав на серпанок, що ширився у напрямку міста. Понад дахами клубочився білий дим, а спалахи пожадливого полум'я здавалися безбарвними в спекотному сонячному світлі. Стояла тиша, хоча Ренсому здавалося, що охоплений вогнем будинок всього за кілька сотень ярдів від нього.

– Від'їжджаєте? – запитав Ренсом.

Ґанн кивнув.

– Ви б краще теж уже їхали, докторе. – Його дзьобата пика схудла й посіріла, наче належала втомленому птахові. – Наразі немає причин залишатися. Минулої ночі вони спалили церкву.

– Можливо, це був нещасний випадок, – зауважив Ренсом.

– Ні, докторе. Вони вчора чули проповідь преподобного. Оце все, що вони нам лишили, – гірким жестом він вказав на ще одну вантажівку, готову до від'їзду, що стояла далі на алеї. За нею на причепі був прилаштований моторний катер. До його середньої частини були допасовані рештки дерев'яної катедри преподобного Джонстоуна, її обгорілі поперечини підносилися у повітря, як судова рубка. Френсіс і Ванесса Джонстоуни стояли поруч.

Із дому вийшов їхній батько, вдягнений у чистий стихар. На ньому були шкіряні чоботи до колін та твідовий піджак із латками на ліктях та плечах – здавалося, він збирався у якусь далеку місіонерську подорож. Він заволав через плече:

– Гарзд, хлопці! Усі на борт!

Джулія, старша з трьох дочок, підійшла до Ренсома.

– Батько стає схожим на морського вовка, – сказала вона.

Вона взяла Ренсома за руку й усміхнулася йому своїми світло-сірими очима.

– А як же ви, Чарльзе? Ви не поїдете з нами? Батьку, – гукнула вона, – як ти думаєш, чи не потрібен нам судновий лікар?

Заклопотаний справами, Джонстоун зайшов до будинку.

– Сибіло, пора йти, люба! – У коридорі він востаннє оглянув інтер'єр будинку, меблі та купи непотрібних книг, складені на підлозі. На мить на його сильному обличчі застиг вираз непевності. Потім він щось пробурмотів собі під ніс.

Ренсом стояв біля катера, стискаючи руку Джулії. Ванесса Джонстоун відсторонено спостерігала за ним, ховаючи у кишенях бліді руки. Хоча сонячне світло прикрасило її вид, шкіра лишалася такою ж блідою, як і чотири роки тому в найкритичніші дні її тривалої хвороби. Як і в багатьох жертв поліомієліту, її чорне волосся, розсипане по плечах, було єдиним, що підкреслювало симетрію обличчя. Ортез¹⁴ на правій нозі ховався під брюками, і вона здавалася лише трохи нижчою за свою сестру.

Ренсом допоміг їй залізти у вантажівку.

¹⁴ Ортопедичне пристосування для підтримки ноги.

– Бувайте, Чарльзе, – промовила вона. – Я сподіваюся, що з вами все буде гаразд.

– Не списуйте мене з рахунку. Можливо, я поїду за вами.

– Звісно.

Тим часом Ганн та його дружина пройшли під'їзною алеєю з плетеними кошиками в руках. Ренсом попрощався з Сибілою Джонстоун, а тоді підійшов до вхідних дверей, біля яких священник шукав свої ключі.

– Нехай щастить, Чарльзе. – Він замкнув двері та разом із Ренсом пішов до катера. – Наглядайте за тим навіженцем – Ломаксом.

– Звісно, спостерігатиму. Шкода, що таке відбулося із церквою.

– Не треба жаліти. – Джонстоун енергійно похитав головою, його очі знову наснажилися силою. – Це болісно, Чарльзе, але потрібно. Не звинувачуйте цих людей. Вони зробили саме так, як я звелів їм: «Бог приготував хробака, і той знищив рициновий кущ».

Він подивився на обвуглену катедру, встановлену на катері, потім – на білий безводний басейн річки, що звивався на підступах до міста, а тоді – на далекі хмари диму. Вітер змінився й відніс їх на північ, розвіюючи ієрогліфи, які тягнулися до неба.

– Куди ви поїдете? – запитав Ренсом.

– До моря. – Джонстоун поплескав борт моторного катера. – Ви знаєте, іноді я думаю, що ми повинні прийняти виклик і рушити на північ... Десь там, мабуть, на нас чекає велика річка з брунатною водою та смаргдовими берегами.

За кілька хвилин автомобіль рушив, а Ренсом спостерігав з тротуару за їхнім від'їздом. Жінки махали йому з кузова. Невеличкий конвой із катером та цистерною води на причепі повільно рушив між вервечкою автівок, потім повернув на першому перехресті та з повільною важкістю зник за зруйнованою церквою.

Залишившись на самоті, Ренсом став дослухатися до звуків міста, що іноді доносилися до нього, коли вантажівки зупинялися на перехресті. Хоч сміттєві пожежі гуляли вулицею, в інших районах Ларчмонта панувала тиша, де лише сонячне світло бавилось із пластівцями попелу, що опадав. Розглядаючи шерехи автівок, Ренсом усвідомив, що тепер, імовірно, він був один у всьому Ларчмонті, – саме так він і призначав собі з самого початку.

Він рушив по центру вулиці, ступаючи у сліди, лишені кимось у приску. Раптом десь попереду розбилася шибка. Розмірковуючи, чи йти далі, Ренсом підрахував, що звук пролунав з відстані двох-трьох сотень ярдів.

Ззаду почулося тоненьке чвиркання. Ренсом озирнувся, а тоді позадував. Всього за десять футів, неначе скануючи його точним поглядом примхливого ювеліра, з краю тротуару за ним спостерігав дорослий гепард. Він обережно рухався, іноді випускаючи кігті, наче почувався невпевнено на дорозі.

– Докторе... – Напів прихований за одним із дерев, Квілтер легко вистрибнув на лівій нозі, тримаючи гепарда на сталевому повідку. Він спостерігав за Ренсом з виглядом люб'язного терпіння, погладжуючи камзол на флісовій підкладці, напнутий поверх сорочки. Його поза, в якій вчувалася загадкова байдужість до всього оточуючого, вказувала на те, що тепер йому належав увесь час світу. У певному сенсі, розумів Ренсом, це буквально так і було.

– Чого тобі треба? – запитав Ренсом рівним голосом. Гепард ступив на проїзну частину й сів навпочіпки, пильно дивлячись на Ренсома. Ренсом, який опинився за один стрибок від тварюки, витріщився на неї у відповідь, лише гадаючи, в яку гру Квілтер грає з цим мовчазним котячим кілером.

– Я зайнятий, Квілтере. Не марнуй мій час.

Він хотів був піти. Проте гепард блиснув до нього очима, наче арбітр, що помічав навіть незначне порушення правил.

– Докторе... – сказав Квілтер з потворною посмішкою і, наче ронячи перлове намисто зі своєї долоні, дозволив повідку висковзнути з руки.

– Квілтере, ти чортів бовдур! – Опановуючи себе, Ренсом підшукував слова: – Як почуввається зараз твоя мати, Квілтере? Я збирався запросити її або відвідати.

– Мати? – Квілтер зиркнув на Ренсома. Потім він тихо засміявся сам до себе, мабуть, потішений цим закликком до давніх почуттів. – Докторе, це тут ні до чого...

Він жваво підняв повідок та смикнув кішку назад.

– Ходіть-но, – сказав він Ренсому, готовий пробачити йому цю помилку. – Міс Міранда хоче вас бачити.

Ренсом слідом за хлопцем увійшов у ворота. Сад був завалений спаленими каністрами та дротовими каркасами феєрверків. Кілька ракет розірвалися навпроти будинку, і чорні спалахи заплямували білу фарбу.

– Мій дорогий Чарльзе... – чепурна фігура Річарда Ломакса зустріла Ренсома на сходах. Він змінив білий костюм на інший, навіть іще гламурніший, з блискучими шовковими складками, що побігли вниз наче ртуть, коли він підняв свої рученята в привітанні. Його напomadжене волосся, рожевоцока пика і дві коштовні застібки, що притримували краватку у двобортному жилеті, зробили його схожим на якогось кислотного клоуна або церемоніймейстера божевільного карнавалу. До Ренсома було ще з десятків кроків, а він уже здійняв пухкі руки, наче заспокійливо обіймаючи його.

– Мій дорогий Чарльзе, вони вас кинули!

– Джонстоуни? – Ренсом лишився на нижній сходинці. Квілтер за його спиною звільнив гепарда. Той відразу прослизнув кудись по запорошеній поверхні газону. – Вони правильно вчинили, поїхавши.

– Глупство! – Ломак поманив його вперед зігнутиим пальцем. – Чарльзе, ви виглядаєте чимось стурбованим. І не схожі сьогодні на самого себе. Вам не сподобався мій феєрверк минулої ночі?

– Не надто, Річарде. Я сьогодні теж удень від'їжджаю.

– Що ж, Чарльзе, – Ломак знизав плечима, зрозумівши, що відраджувати його – марна справа, і тоді на його обличчі засяяла найпринадніша посмішка. – То й прекрасно, коли ви повинні взяти участь у тому божевіллі. У мене та Міранди стільки планів! А у Квілтера настала найщасливіша пора.

– Це я помітив, – прокоментував Ренсом. – Проте в мене немає таких талантів, як у нього.

Ломак закинув голову, його голос піднявся до захопливого виску.

– Тааккк... Я розумію, що ви маєте на увазі. Але не треба недооцінювати старчика Кілтї. – А коли Ренсом рушив геть, він крикнув йому навздогін: – Не забувайте, Чарльзе, у нас тут є тепле кубельце і для вас!

Ренсом поспіхом вийшов на під'їзну алею. Квілтер з гепардом бавилися в дальньому закутку саду, стрибаючи й перескакуючи одне через одного.

Коли він проходив повз бетонний декоративний фонтан, майже закиданий ломаччям та сміттям, з-за нього з'явилася Міранда Ломакс. Вона застигла біля стежини, її сиве волосся спадало на брудний халат, що тягнувся по спеченій землі. Ця поцяткована попелом та пилюкою жінка, захоплена видовищем висушеного басейну, нагадала Ренсому божевільну Офелію, що шукала свій останній потік.

Вона щось смоктала трояндовим бутоном ротика, коли врешті помітила його.

– Побачимося, докторе, – промовила вона. – Ви ще повернетесь.

Із цими словами вона повернулася й зникла посеред загорошеного живоплоту.

Розділ 6 – Подорож до узбережжя

Пошрамована нитка автостради тяглася на південь крізь спечену територію, і вздовж всього шляху стояли врозсіп потрощені автівки, що нагадували уламки моторизованої армії після бою. Полишені легковики та вантажівки були безладно розкидані серед навколишніх полів, а їхні сидіння вивалялись у пилюці. Коли Ренсом перейшов пагорок автомосту і глянув на дорогу, йому здалося, що її обстріляла важка артилерія. Пішохідні доріжки загромаджували вивернуті зі своїх місць бордюрні блоки, у кам'яній балюстраді були великі прогалани в тих місцях, де легковиків зіштовхнули в річку. Шосе було всіяне битим склом та уламками хромованого оздоблення.

Відпустивши гальма автівки, Ренсом з'їхав униз до річки. Замість того щоб рухатися по шосе, він вирішив, що краще спуститися річкою до моря у гаузботі, а потім пропливти вздовж узбережжя до усамітненої бухти або острова. У такий спосіб він сподівався уникнути того безладу, що чекав його на сухопутному шляху, та небезпечної боротьби за найкращі місця на пляжі серед дюн. На щастя, рівень води в річці був достатнім, щоб дістатися до її гирла. На задньому сидінні лежав великий підвісний мотор, який він зняв із розграбованого катера річкових крамарів на північному березі. Він розраховував дістатися до моря за два-три дні.

Врешті Ренсом зупинився посеред путівця. За десять футів від гаузбота в баговинні лежали обвуглені рештки двох перекинутих автівок. Дим від вибуху їхніх паливних баків закоптив лакофарбове покриття його бортів, але загалом гаузбот здавався неушкодженим. Ренсом підняв підвісний мотор із сидіння і потяг його вниз до пристані. Не зробивши й десяти кроків, він загруз по коліна у ламкому піщаному борошні, що здіймалося навколо нього хмарками тонкого пилу, тож він зупинився, щоб дати йому осісти. У повітрі висіла лихоманка, грані бетонних опор мосту відбивали сонячне світло, наче індуїстські ятри¹⁵. Він насилу ступив ще кілька кроків, збиваючи водоспади піщаного борошна.

І тут він побачив, що відбулося з гаузботом.

Покинута напризволяще судно лежало в висушеній частині річища за десять футів від вузького струмка річки, його поплавець застряг у запеченій багнюці. Вкритий попелом, що нанесло з берегів, гаузбот нахилився на бік до вигорілих автівок.

Ренсом випустив із рук підвісний мотор і побрьохав крізь пилюку до гаузбота. Береговий схил був встелений старими каністрами, мертвими птахами та рибою. Зліва, на відстані двадцяти футів, біля води лежав дохлий собака.

Ренсом виліз на пристань і поглянув на гаузбот, викинутий разом з усіма його сподіваннями на попелястий берег. Цей мініатюрний всесвіт, капсула з усіма його можливостями, опинився на суходолі й раптово втратив будь-яке майбутнє. Ця катастрофа відрізала від нього все попереднє життя.

Десь над ним, із набережної, заскавучав мотор легковика. Ренсом присів, розглядаючи лінію вілл із запиленими балдахінами. На іншому березі руху не було. Річка теж застигла, лише яхти, що посідали на міліну, здавалося, тулилися одна до одної. Уздовж набережних попід сонцем повільно оберталися білі тушки риб.

---

¹⁵ Індуїстські магичні схеми.

Знову залунав тужливий голос двигуна, маскуючи рипіння сходнів під ногами Ренсома, коли він підіймався до набережної. Він перетнув порожній сад біля будинку Кетрін Остін, потім зійшов на під'їзну алею, що виходила на шосе.

Кетрін Остін, що сиділа за кермом легковика, саме натиснула кнопку стартера. Поки Ренсом наближався, вона підняла очі і потягнулася до пістолета на сидінні.

– Докторе Ренсом? – вона відклала пістолет і зосередилась на стартері. – Що ви тут робите?

Ренсом схилився до лобового скла, спостерігаючи, як вона марно намагається завести двигун. На задньому сидінні машини стояли дві великі валізи, вкриті брезентом. Жінка виглядала якоюсь втомленою та спантеличеною, її руде волосся було припорошене пилюкою.

– Їдете до моря? – запитав Ренсом. Він притримав вікно, перш ніж вона змогла його зачинити. – Ви ж знаєте, що у Квілтера один із гепардів?

– Що? – Новина здивувала її. – Як це? Де він?

– У Ломаксовому будинку. Ви трохи запізнилися того дня.

– Я так і не заснула, поки лунали оті постріли. – Вона подивилася на нього. – Докторе, я повинна потрапити до зоопарку. Після минулої ночі тварини, мабуть, знавісніли.

– Це якщо вони все ще там. Наразі Квілтер і Вітмен, певно, ганяють околицями з усім звіринцем. Кетрін, пора їхати звідси.

– Я розумію, але ... – Вона затарабанила пальцями по керму і зиркнула на Ренсома, ніби намагаючись віднайти для себе компас у його бородатій фізії.

Ренсом залишив її і побіг до наступного будинку. У відчиненому гаражі був припаркований легковик. Він підняв капот і розімкнув клеми акумулятора. Тоді вийняв з паза один блок і рушив із ним назад до машини Кетрін. Замінивши батареї, він жестом попрохав її посунутися.

– Дозвольте я спробую.

Вона звільнила для нього місце за кермом. Після кількох спроб новий акумулятор запустив двигун. Ренсом повів машину в бік автомосту. Коли вони доїхали до перехрестя, він завагався, чи слід поспішати саме на південь по шосе. І тут він відчув дотик руки Кетрін до своєї. Вона дивилася на вибілене річище та крихкі кістяки дерев уздовж берегів, що маяли у розпеченому повітрі, наче якийсь шифр.

Перетнувши міст, він звернув ліворуч на об'їзну дорогу, розуміючи, що рано чи пізно доведеться покинути цю молоду жінку. Її майже інстинктивна рішучість залишитися у місті нагадувала йому про власні сподівання ізолювати себе від спустошення нової пустелі, сподівання зупинити ерозію часу. Але зараз на ландшафт накладався інший хід часу.

– Кетрін, я знаю, як ви...

За тридцять ярдів попереду на дорогу викотилася пуста автівка. Ренсом різко вдарив по гальмах, і від раптової зупинки Кетрін кинуло до лобового скла.

Не встиг він відсмикнути її назад, як вулицю навколо них заповнила ріка одягнених у темне людців. Він підняв револьвер і раптом помітив знайоме жорстке й масивне обличчя, обрамлене білявим волоссям.

– Витягайте їх звідти! А тоді розчистіть дорогу! – Дюжина рук схопилася за капот і різко підняла його. У пошрамованій руці боцмана майнув довгий ніж, що враз

перерівав верхній шланг радіатора. За боцманом височіла постать Йони – його довгі руки здіймалися вгору, наче він прокладав собі шлях крізь темряву.

Ренсом завів двигун і дав задній хід. Натиснувши акселератор, він рвонув назад. Кришка капота впала на чийсь палець, і чоловіча, що тягнувся до клем двигуна, жалісно зойкнув.

Поглядаючи через плече, Ренсом проїхав вулицею задом, а тоді розвернувся, зачепивши водночас припарковані автівки. Кетрін безпомічно прихилилася до дверцят, обмацуючи однією рукою пошкоджену голову.

Ренсом трохи не вписався в розворот, і автівка, вдаривши вантажівку, зупинилась. Притримуючи Кетрін, він бачив, як уся банда кинулася в погоню за ними. Йона, що зараз скидався на привида, видерся на дах якогось легковика і вказував на них.

Відчинивши двері, Ренсом потягнув Кетрін на дорогу. Вона безсило поправила волосся.

– Нумо! – Тримаючи її за руку, він швидко пішов гравійною стежкою, що збігала до берега. Спускаючись, вони швидко дісталися путівця. Ренсом кивнув у бік автомосту. Вздовж балюстради рухалося двоє чоловіків.

– Доведеться долати річку вбхід.

Коли позаду них здійнялася вгору хмара пилуки, з мосту пролунав крик.

Кетрін схопила Ренсома за руку.

– Отам! Що це за хлопчина?

– Це Філіп! – Ренсом енергійно помахав рукою. Філіп Джордан стояв поряд із гаузботом на іншому боці річки, роздивляючись підвісний мотор, якого кинув Ренсом. Свого скіфа він прив'язав до жердини біля самого берега. Швидко глипнувши на чоловіків, що подавали знаки з автомосту, він спустився до води, звільнив жердину і стрибнув до скіфа. Один поштовх переніс його через річковий потік.

Філіп допоміг Ренсому та Кетрін Остін сісти в човен і знову відчалив. Пролунав попереджувальний постріл. Четверо чи п'ятеро чоловіків на чолі з Йоною перетнули путівець і спустилися насипом. Боцман вихопив з-за спини довгоствольну рушницю.

Йона незграбно збігав схилом униз, його чорні черевики здіймали хмари пилу. За ним, спотикаючись, йшли його люди, Саул, лаючись, послизався і падав на руки, але Йона гнав їх уперед.

Врешті скіф зупинився недалеко від берега, бо Філіп Джордан, вглядаючись у річку та околиці, не міг вирішити, в якому напрямку плисти далі. Ренсом нахилився над вузьким потоком. Куля продзижчала над їхніми головами, як божевільна комаха.

– Філіпе, забудь про човен! Треба негайно вшиватися!

Філіп сів навпочіпки біля своєї жердини, тоді як Саул перезаряджав рушницю.

– Докторе, я не можу... Квілтер...

– До біса Квілтера! – Ренсом махнув пістолетом до Кетрін, яка сиділа на колінах, міцно тримаючись за борти скіфа. – Греби руками! Філіпе, послухай мене...

Йона та його люди досягли краю води, й тепер їх розділяла відстань, лиш трохи більша від кількох човнів. Саул навів рушницю на Філіпа, але Йона вийшов уперед і вибив зброю з його рук. Його темні очі пильно вдивлялися в людей у човні. Він вийшов на скельний виступ і цілих пів хвилини, незважаючи на пістолет у Ренсомовій руці, зорив на човен.

– Філіпе! – закричав він різкою. – Хлопчику, пливи сюди!

Коли ім'я Філіпа Джордана пролунало над змілілою річкою, той обернувся, схопившись за жердину, щоб не впасти. Він підняв очі до яструболицього, який дивився на нього.

– Філіпе! – Голос Йони гуркотів наче дзвін над маслянистою водою.

Філіп Джордан повільно похитав головою, нервово вхопившись за свою жердину. З мосту за ними спостерігав ряд темних мармиз, наче ворожий трибунал. Філіп схопив палю й висмикнув її з води, а тоді підняв горизонтально перед собою, ніби перегороджуючи шлях до Йони.

– Докторе...? – напружено промовив він, не обертаючись.

– До берега, Філіпе!

– Ні! – викрикнув Філіп і, глянувши востаннє на темну фігуру Йони, наліг на жердину й штовхнув човен угору за течією, у бік висохлого озера. Чоловіки, що стояли на березі, кинулися вперед, закликаючи стріляти, але скіф зі швидкістю світла майнув за покинуту шаланду, і наче стріла знову зник з очей. Філіп раз по раз махав жердиною, лише вода йому бігла з рук по мокрому держаку.

– Я піду з вами, докторе. Але спочатку... – він відклав жердину й сів навпочіпки, коли скіф вплив на річну прогалину, – ...спочатку я повинен забрати мого батька.

Ренсом потягнувся до руки Кетрін. Він спостерігав за юнаком і його швидкими рухами, що скеровували човен до озера. Його обличчя було такою самою темною клювастою маскою, яку він бачив на лиці чоловіка у чорних шатах, що самотньо лишився стояти на виступі.

Протягом години вони петляли навколо озера вцілілими протоками річки. Фарватер звужувався, іноді зменшуючись до якихось п'ятнадцяти футів завширшки, і часом розділявся на струмки, які цідилися поміж дюнами та мулистим узбережжям. На схилах обмілілого річища лежали покинуті напризволяще яхти, з них смугами збігала вода. Майже висохле ложе озера врешті перетворилося на суцільний пляж із білими дюнами, вкритий шматками вибіленого дерева та корчів. Висушені болотні трави утворили вздовж берегів частокіл спеченої щетини.

Вони покинули головне русло й занурилися в одну з малих приток. Поки вони пливли, на їхньому шляху траплялися то руїни старої хатини, то пірс, що височів над згарищем трави, яка розрослася на початку літа, коли рівень води вже впав на кілька футів. Невтомно працюючи жердиною, Філіп повертав човен, наче ключ у ланцюжку проток. Упродовж усієї подорожі він ховав своє обличчя, обертаючись плечима до Ренсома і уникаючи його погляду. Під час одної зупинки він наказав їм зійти з скіфа й переніс його через вузький перешийок, за яким знову струменів потік. Повз них майнув циліндр встановленої на дні озера старої дистиляційної установки. Її похилені вежі спиналися вгору, наче стволи якоїсь дивної артилерії, повсталі проти неба. Скрізь поміж посухлих бур'янів лежали тушки полівок та водоплавних птахів.

Потік, кружляючи серед вервиці кущистих дюн, виніс їх у невелику проточну лагуну. Посеред лагуни стояла стара вітрильна баржа, занурена у запечений мул. Її злегка обмивав потік, який потім зникав з очей. Усі судна, повз які вони пропливли, були заплямовані та вкриті брудом, але ця баржа була бездоганно охайною, її корпус сяяв на сонці всіма кольорами. На них дивилися відполіровані цього ранку латунні ілюмінатори. Баржа стояла біля пофарбованої у біле пристані, акуратний канатний

трап вів на палубу. Гола щогла, позбавлена такелажу й увінчана салінгом¹⁶, була ретельно полакована аж до латунного кільця на самому вістрі.

– Філіпе, якого біса? – почав був Ренсом, але Кетрін застерезливо доторкнулася до його руки. Філіп пришвартував човен за десять футів від пристані й кивком голови запросив їх піднятися на борт. Він ніяковів у присутності супутників.

– Мені знадобиться ваша допомога, докторе, – сказав він низьким невиразним голосом, що нагадував Ренсому грубий хрип безпритульного. Він вказав на каюту та палубу й додав із слабкою ноткою гордості: – Розумієте, це старий мотлох. Я змайстрував це з уламків того, що зміг знайти.

Він провів їх до темної каюти.

У центрі по-спартанськи оздобленої кімнати в кріслі-гойдалці сидів випрямившись старий сивий негр. На ньому була поблякла сорочка хакі та вельветові штани, терпляче зшиті з клаптів кимось тямущим. Спершу Ренсом подумав, що, судячи з його широких плечей і куполоподібної голови, чоловік ще у зрілому віці, але коли очі звикли до напівтемряви, він побачив його худорляві, схожі на ціпки плечі та ноги, й зрозумів, що тому принаймні сімдесят п'ять років. Незважаючи на свій похилий вік, чоловік тримався прямо й поважно звертав до Філіпа всіяну зморшками патриціанську голову, коли той підходив до нього. Притлумлене світло з причинених ілюмінаторів відбивалося у його непрозорих, сліпих очах.

Філіп схилився перед ним.

– Батьку, настав і наш час їхати. Нам треба на південь, до моря.

Старий негр кивнув.

– Я розумію, Філіпе. Можливо, ти познайомиш мене зі своїми друзями?

– Вони допоможуть нам у дорозі. Це Ренсом і Міс...

– Остін. Кетрін Остін. – Вона наблизилась і доторкнулася до пазуристої руки негра. – Дуже приємно, містере Джордан.

Ренсом оглянув салон. Очевидно, що Філіп та літній негр не були родичами, але цей сліпий стариган, мабуть, був його вітчимом, чию невидиму присутність він відчував через Філіпа протягом усіх цих років. Тисячі загадок негайно розв'язалися – чому Філіп завжди забирав із собою їжу й чому, незважаючи на щедрі подарунки Ренсома, взимку він часто бував на межі голодної смерті.

– Філіп багато розповідав про вас, докторе, – м'яко сказав старий. – Я завжди вважав, що ви для нього добрий друг.

– Ось чому я хочу, щоб ми поїхали прямо зараз, містере Джордан, поки посуха не почала псувати ґрунти. Чи почуваетесь ви досить добре для подорожі?

Сам лише натяк на ймовірність несприятливого розвитку подій обурило Філіпа Джордана.

– Звичайно він зможе! – Він впнувся поміж Ренсомом та старим. – Не хвилюйтеся, батьку, я не залишу вас.

– Дякую, Філіпе, – так само м'яко відповів старий. – Мабуть, підготуй усе. Візьми стільки води та їжі, скільки зможеш нести. – Коли Філіп вийшов до камбуза, старий негр промовив: – Докторе Ренсом, чи можу я з вами поговорити?

Коли вони залишились на самоті, він подивився на Ренсома своїми незрячими очима.

¹⁶ Частина рангоута.

– Це буде довга подорож, докторе, можливо, для вас довша, ніж для мене. Гадаю, ви зрозумієте, про що я, коли скажу, що справжня подорож лише почнеться біля моря.

– Згоден, – сказав Ренсом. – Це стане зрозумілим уже під час самої подорожі.

– Звісно. – Негр слабо посміхнувся, його велика кулеподібна голова була помережена жилами, наче різьблений з тикового дерева глобус Землі. – Я буду для вас великим тягарем, докторе, і волів би залишитися тут, ніж опинитися покинутим на узбіччі. Чи можу я просити вас бути чесним із самим собою?

Ренсом підвівся. Через плече йому було видно Кетрін Остін, що стояла посеред палуби, осяяна сонцем. Її руде волосся тріпотіло на протязі, наче гомерівське золоте руно. Щось у питанні старого негра роздратовало Ренсома. Частково його оборювало те, що старий використовував його стільки років, але ще більше Ренсома дратувало припущення, ніби він мав можливість обирати – допомогти цьому чоловіку або полишити його. Після всього, що відбулося протягом попередніх днів, він відчував, що в новому ландшафті, який поступово виринав навколо них, усі гуманістичні міркування стають все менш доречними.

– Докторе?

– Містере Джордан, я не можу бути чесним із собою. Найочевидніші мотиви виявляються наразі настільки підозрілими, що я сумніваюся, чи є вони кращими за приховані. І все ж таки я спробую довести вас до моря.

Не встигли ще впасти сутінки, як вони відправилися в зворотну подорож річкою, туди, звідки й припливли. Ренсом та Філіп Джордан стояли на носі та кормі, працюючи баграми, а Кетрін та старий сиділи посередині скіфа під імпровізованим навісом.

Навколо них від обрїю до обрїю тягнулося біле запечене дно озера. За пів милі до міста, пливучи уже головним руслом, вони почули стогін сирени в розпеченому за день повітрі. Філіп Джордан вказав на щось за дві сотні ярдів по правому борту – це був пароплав капітана Туллока, що застряг у невеличкому ставку, відрізаному від річки. Над рядами полірованих сидінь маяли прапорці й чепурилися тенти, парові двигуни працювали на повну, штовхаючи довгий ніс пароплава на величезний бар¹⁷. Гвинти невтомно збовтували чорну воду до піни. Покинутий власною командою, капітан Туллок стояв біля керма й, коли його корабель кидався вперед гудів до мертвого гребеня дюни так, немов намагався розбудити кита, що заснув.

Філіп гукнув до Ренсома, але той похитав головою. Вони пронеслися повз пароплав, і стогін сирени зник за ними в імлі.

Коли у сутінках вони досягли Ларчмонта, то вирішили відпочити за корпусом іржавої драги, пришвартованої там, де канал впадав у озеро. У світлі останнього присмерку старий негр спокійно спав навсидячки в човні, поклавши голову на металеві стійки тенту. Біля нього притулилася Кетрін Остін, спершись ліктями на каністри з водою та поклавши голову на зап'ястя.

Коли на річку врешті опустилася темрява, Ренсом піднявся на кормовий місток драги, а Філіп Джордан вказав йому на далеке місто. Там, на горизонті, палали

---

¹⁷ Тут: мілина або пересип — вузька, витягнута вздовж узбережжя наносна смуга суходолу. Складається переважно з піску, гравію та черепашнику.

величезні пожежі, язика полум'я виривалися з дахів, і неосяжні хмари диму здіймалися в повітря над їхніми головами.

– Вони вирішили спалити весь Маунт-Роял, – промовив Ренсом. – Це, певно, вказівка Ломакса.

У відблиску світла він упізнав в обличчі Філіпа Джордана дзьобатий профіль Йони. Він розвернувся до пожеж і почав їх рахувати.

За годину вони вже йшли висохлим річищем, охоплені спекотними вітрами, що рвалися з боку міста, як вогненний сирок. Весь виднокрай палав, величезна пожежа лютувала на околицях. Прибережний Ларчмонт горів, і полум'я вже бігло до дальніх вулиць. На набережній горіли елінги, а тушки риби чудернацько блищали у мерехтливому світлі. Над головою, немов світляки, летіли міриади розжарених часток приску – вони осідали серед далеких полів на півдні, й здавалося, що вже займаються і спечені до (стану) цегли ґрунти.

– Леви! – закричала Кетрін. – Докторе, я чую їх!

Вона побігла вперед до краю річища, її обличчя освітило полум'я.

– Міс Остін, подивіться! – Філіп Джордан узяв її за руку. На насипі поряд з автомостом, що підсвічувався як величезний екран, стояв один із гривастих левів. Він вибрався на балюстраду й глянув на пекло, що розверзлося нижче, а потім скочив у темряву. Вони почули крик із путівця, і відразу затопленою вогнем набережною пронісся чоловік, за яким із тіні полюював лев.

Тільки вони піднялися схилом на берег, як невідома постать виринула з-поза одного з кинутих на міліні баркасів. Стара з обгорнутою лахміттям головою схопила Ренсома, перш ніж він зміг відштовхнути її.

– Докторе, ви ж не покинете стареньку матінку Квілтер? На поталу тигра та жасному полум'ю, Бога ради!

– Міссіс Квілтер! – Ренсом тримав її на віддалі, трохи наляканий тим, що вони обоє згорять у випарах віскі, яким тхнуло від неї. – Що ви тут робите?

– Виглядаю мого хлопчика, докторе... – Вона махнула рукою до протилежного берега. У сполохах світла стара видавалася засмученою відьмою зі зморщеною, дзьобатою та наляканою фізією. – Це Ломакс та його паскудна Міранда вкрали мого хлопчика!

Ренсом допоміг їй піднятися на берег. Кетрін та Філіп, що тягли старого негра, врешті здолали схил та зупинилися в одному з прибережних садів. У повітрі миготів приск, він повільно опускався навколо них. Наче за якимось узгодженим заздалегідь сигналом усе приозерне містечко запалало одночасно. Тільки Ломаксів будинок, наче корабель в епіцентрі цього урагану, лишився неушкодженим. Шукаючи власний дім серед зруйнованих дахів, Ренсом почув ще якісь крики, що розносилися над ревом балок у вогні, а тоді побачив двох гепардів, що мчали за кимось полум'яним коридором.

– Філіпе!

Знайомий оклик одурілим голосом донісся до них з-над річки. Міссіс Квілтер обернулася, підсліпувато позирнула у хвилі полум'я і хрипко закричала:

– Це мій хлопчик! Це старчик Кілті йде до його ма!

– Філіпе! – Протилежним берегом крізь охоплені вогнем вулиці до річки бігла фігурка Квілтера, і щось величезне тріпотіло в його руках. Врешті він дістався берега і знову вигукнув ім'я Джордана, а потім підняв руки й випустив великого птаха.

Чорний лебідь, усе ще вкритий омастою, енергійно злетів у повітря, його довга шия потягнулася до Філіпа Джордана, як древко списа. Хлопець дивився, як птах перетнув річку, потужно махаючи крилами серед приску, що кружляв навколо нього. Лебідь пролетів угорі й зник у широкій дузі променистого повітря, а Філіп помахав Квілтеру, що спостерігав за ними, поки вони не зникли з обрію. Його задумливе як у загубленої дитини обличчя мерехтіло у відблисках вогню.

Розділ 7 – Гірке море

До ранку вони здолали миль зо п'ять, просуваючись на південь. Усю ніч за ними горіло місто, і Ренсом як міг підганяв їхню маленьку компанію, побоюючись, що Йона та інші рибалки вже перетнули автоміст. Але шлях позаду залишався порожнім, зникаючи у палахкотливій темряві.

Часом вони відпочивали на задніх сидіннях автівок, полишених вздовж дороги. Оскільки пожежі міста мерехтіли у дзеркалах заднього виду, Ренсом, як і інші, спав уривками, постійно прокидаючись. Зате місіс Квілтер провела жваву ніч у спробах завести то один легковик, то інший. Якось вона натиснула на клаксон, і глухий стогін рознісся пустою дорогою.

Її нова тяга до автомобілів не вщухала аж до ранку. І коли у теплому світанковому сяйві Ренсом та Філіп Джордан важко шкутильгали, несучи поміж собою старого негра на підстилці, вона випадково запустила одну з автівок.

– Що б зараз мій Кілті міг подумати про мене, га, докторе? – запитала вона Ренсома, коли той відірвав її хижацькі руки від важеля коробки передач. Двигун ревів на повних обертах, під її танцюючими ногами.

Через п'ять хвилин, коли він нарешті переконав її посунутися з водійського місця, вони рушили в дорогу. На подив Ренсома, двигун був у відмінному стані, а паливний бак – наполовину заповнений. Дивлячись на автотранспорт, полишений на шляху, Ренсом припустив, що його покинули під час величезних заторів минулого тижня. Знерухомлені, наче у металевому льодовику, що сягав обр'ю, власники автівок, мабуть, у відчаї відмовилися їхати та вирішили здолати пішки наступні милі.

Місто зникло за ними з виднокраю, але навіть з відстані двадцяти чотирьох миль на південь Ренсом бачив дим, що закопчував небо. З-за меж обох узбіч, помічених зупиненими автівками, до них тягнулися поля, що виникали з ранкової імли, їхня поверхня була схожа на опуклі листи іржавого металу. Второвані стежки вели до похилених огорож та поодиноких сільських будиночків, повз забиті вікна яких курилася пилюка. Навколо порожніх поїлок лежали яскраві кістки мертвої худоби.

Протягом трьох годин вони двічі зупинялися, щоб змінити одну автівку на іншу, оскільки дорогою гострі шматки металобрухту проколювали їм шини. Проминувши шерегу запустілих фермерських будинків, вони рушили до прибережних хребтів, що ховалися за обр'єм.

Неподалік річкової переправи дорога пішла вниз. Побільшало покинутих машин. Ренсом повільно їхав єдиною вільною смугою до віддалених сталевих прогонів мосту, що виростали над заглохлими легковиками та вантажівками. Автівки розсипалися пагорбом моста наче металобрухт на величезному конвеєрі.

За чверть милі від мосту вони були змушені зупинитися, затиснуті поміж збіжними рядами автівок. Ренсом пройшов уперед і виліз на парапет. Річка, що раніше була десь із триста ярдів завширшки в цьому місці, тепер майже пересохла. Лише тонкий струмінь звивався втомленою гадюкою вигорілим річковим ложем. Кілька іржавих запальничок валялося уздовж берегів, що спиналися в повітря один проти одного як загублені стрімчаки, розділені пустелею. Хоча міст та набережна на протилежному березі виглядали неторкнутими, річка тепер була лише умовністю, осушене річище злилося із заповненими ґрунтами навколишніх теренів.

Звернувши увагу на міст, Ренсом побачив, що викликало величезний затор на в'їзді. Центральний прогін мосту завдовжки із сотню футів був підірваний командою саперів, і його сталеві балки опинилися у річищі, а краї проїзної частини були розірвані, наче металевий м'якуш. В'їзд на міст блокували три зсунуті одна до одної військові вантажівки. Їхні капоти та кабіни були зім'ятими й закопченими.

– Який у цьому сенс? – запитав Філіп Джордан, коли вони спускалися до річища. – Невже вони не хочуть, щоб люди дісталися морського узбережжя?

– Звичайно не хочуть, Філіпе. – Ренсом міцно тримав жердини нош, намагаючи опору в борошністому поросі. – Але не поспішай так.

Кілька автівок з'їхали вниз із набережної, пробуваючи перетнути річку. Вони загрузли у порохняві, а купи дрібного пилу позабивали їхні сидіння. Місіс Квілтер затрималася біля них, ніби сподіваючись, що машини раптом оживуть, потім підбрала поділ шовкового плаття й оперлася на руку Кетрін Остін.

Вони спустилися до плоского ложа головного річища і пройшли повз зруйновану середню секцію мосту. Ударна хвиля детонації відбилася від південного берега. Дослухаючись до яких-небудь ознак трафіку згори, Ренсом оступився і ледь не впустив містера Джордана з нош.

– Докторе Ренсом, будь ласка, відпочиньте хоч на мить, – промовив, перепрощуючи, старий негр. – Мені шкода, що я такий тягар для вас.

– Зовсім ні. Це я здивився угору. – Ренсом опустил на пісок жердини і витер обличчя. Подорожуючи на південь, він усе більше почувався у якомусь вакуумі, ніби бездумно слідував за рудиментарним інстинктом, який уже не мав для нього жодного реального значення. Четверо людей, що були із ним, все більше й більше ставали туманними, здавалися такими ж уявними рештками самих себе, як і спорожніла річка. Спостерігаючи, як Кетрін та місіс Квілтер здираються на впалу сталеву балку, перекинуту через потік, він намагався зрозуміти, якими вони видаються цим піскам та пилюці, розмитим схилам та прихованим тіням.

– Докторе. – Філіп торкнувся його руки. – Отам!

Він поглянув туди, куди вказав Філіп. За дві сотні ярдів зневодненим та вигорілим руслом від них повільно віддалялась одинока постать. Чоловік ішов угору течією, тримаючись на віддалі кількох футів від вузького струменя чорної води. Наче на якійсь тихій задумливій прогулянці, він час від часу, здавалося, кидав на струмок засмучений погляд. Він був без капелюха, лише у костюмі з вицвілої бавовни майже такого самого кольору, як і вигоріле річище навколо, і, певно, не відчував спекотного дотику сонця до голови та плечей.

– Куди він іде? – запитав Філіп. – Може, покликати його?

– Облиш його. – Недовго думаючи, Ренсом зробив кілька кроків уперед, ніби зібрався піти за цим бадікою. Він чекав, що от-от з'явиться собака й кинеться під ноги тому чоловікові. Абсолютна ізоляція крейдяної набережної з її порожніми перспективами ніби фокусувала інтенсивне світло на самотніх мандрівниках. Чомусь ця дивна постать, відірвана від буденних турбот, спричинених засухою та масовою втечею, здавалася компасом для всіх тих невизначених мотивів, які Ренсом мусив придушувати впродовж попередніх днів.

– Докторе, рушаймо далі.

– Одну хвилину, Філіпе.

Невловиме значення фігури, що зникла серед запеченого, аж осклілого річкового ложа, все ще бентежило Ренсома, коли він сидів разом з іншими на набережній з південного боку. Філіп розпалив невелике багаття, і вони попоїли теплого рису. Ренсом проковтнув кілька ложок несмачної каші, а потім віддав Філіпу тарілку. Коли він дивився на широке річище, навіть Кетрін Остін, що спиралася рукою на його плече, не відволікала його. Він неохоче приєднався до інших, і вони усі разом піднялися на набережню, тягнучи за собою містера Джордана.

Дорога на південь була вільна від автівок. Залишки армійського посту були розкидані біля краю крутосхилу. Кухонне начиння висіло на триногах біля спустілих наметів, а вантажівка лежала на боці серед мотків дроту та старих шин.

Місіс Квілтер презирливо фиркнула.

– Куди позникали усі автівки, докторе? Для моїх старечих ніг необхідна хоча б одна.

– Незабаром щось буде. Але вам доведеться-таки пройтися пішки, поки ми знайдемо якийсь легковик.

Він швидко втратив інтерес до неї. На його плечі тиснули жердини нош. Повільно торуючи шлях, він усе ще розмірковував про самотню людину, що крокувала спорожнілим річищем.

Знайшовши машину, вони за дві години дісталися до підніжжя берегових хребтів. Повільно їдучи дорогою вгору, вони обминали спалені сади та гайки, повні крихких дерев, що нагадували залишки скам'янілого лісу. Серед навколишніх пагорбів стелився дим від невеличких пожеж, долинами блукали білі шлейфи. То тут то там виднілися низькі дахи примітивних халуп, збудованих на верхівках пагорбів. Знизу лісисті схили були всіяні розкиданими металевими мушлями автівок, що нависали обабіч дороги. Вони почали спускатися уздовж вузької ущелини й виїхали на берег широкого каньйону. Десь у низині, серед русла пересохлого струмка, раптово запалало багаття. Двоє чоловіків з грудьми майже чорними від вугілля поралися біля невеликого дистильатора води, так і не помітивши проїжджу машину.

Дерева відступили, і тепер можна було побачити далекий мис, затягнутий довгими пелехами куряви, що насувалася із суші. Раптом автівку заповнив міцний солоний повітря. Вони подолали останній звив дороги, і перед ними врешті виник сіро-імлістий диск моря. Біля краю прибережного стрімчака на даху машини, частково затуляючи виднокрай, сиділи двоє чоловіків й дивилися на узбережжя внизу. Вони озирнулися на автівку, що підїжджала, їхні обличчя у світлі сонця виглядали тонкими й напруженими. Навколо вигину шосе та вздовж узвозу, що збігав до берега, було припарковано багато машин. Люди сиділи на дахах та капотах автівок і пильно вдивлялися у море.

Ренсом зупинив машину і вимкнув двигун. Попід ними по всьому узбережжю тягнулася шереха десятків тисяч легковиків та трейлерів, скупчених разом, наче транспорт на неосяжній парковці. Поміж автівками стояли намети й дерев'яні халупи, і що ближче вони підступали до морського пляжу, то все щільніше тупилися одні до одних, а біля самого моря цілком заповнили дюни та піщаний пляж. Невелика група морських кораблів – сірих патрульних човнів та катерів берегової охорони – була пришвартована за чверть милі від берега. Металеві причали тягнулися до них по воді, і не було чіткого розмежування між морем та берегом. Серед узбережних дюн

на деякій відстані один від одного височіли великі металеві бараки, майже завбільшки з авіаційний ангар кожний. Навколо них у повітря підносилися високі колони дистиляційних станцій, пара від яких змішувалася з димом пожеж, що палали по всьому морському узбережжю завширшки вісімсот ярдів. Віддалені звуки машин, що часом долинали до стрімчака, гуркіт насосів та яскраві оцинковані дахи серед дюн на якийсь момент зробили це збіговисько схожим на гігантський луна-парк, автостоянка якого була забита охочими до участі.

Кетрін Остін взяла Ренсома за руку.

– Чарльзе, ми ніколи не потрапимо туди. Там стільки людей!

Ренсом відчинив дверцята. Легковик здавався переповненим, нагадував оте величезне збіговисько внизу – безглузда реплікація ідентичностей, нескінченна кількість двійників, продукованих часом, що захворів на рак. Він зорив крізь куряву, намагаючись віднайти хоч якесь вільне місце. Там і сям, в саду біля будинку або за занедбаною автозаправною станцією були місця для декількох машин, але усі під'їзди до них були перекриті. Лише одна-дві машини пхалися понівеченими шляхами, вони рухалися наосліп, наче мурахи без уявлення про загальний напрям; натомість усе узбережжя цілковито залякло, наче в якомусь непорушному желе. Скрізь люди сиділи на дахах автомобілів та трейлерів і дивилися крізь куряву в бік моря.

Якісь ознаки організованої діяльності можна було помітити лише на пляжній зоні. Вантажівки снували дорогою між дюнами, а ряди автівок, припаркованих за металевими халупами, утворювали охайні візерунки. У сонячному світлі сяяли шереги наметів, розташовані навколо загальних кухонь та службових будівель.

– Зачекайте на мене тут. – Ренсом вийшов із машини і пішов сам до двох чоловік, що сиділи неподалік на даху автомобіля.

Він кивнув їм.

– Ми щойно приїхали. Як нам спуститися до пляжу?

Старший із двох, чоловік років шістдесяти, не відповів Ренсому. Він дивився не на скупчення унизу, а на далекий виднокрай, де море розчинялося в блідому серпанку. Його заціпеніле обличчя нагадало Ренсому ларчмонтських одержимих спогляданням хмар на їхніх вежах.

– Нам потрібна вода, – пояснив Ренсом терпляче. – Сьогодні ми здолали десь із сотню миль. З нами старий каліка.

Інший чоловік, ховаючи обличчя в тіні фетрового капелюха, з цікавістю придивився до Ренсома. Здається, він таки розчув у голосі Ренсома нотки непевності, тож обдарував його скупкою посмішкою, майже підбадьорливою, наче засвідчуючи, що Ренсом успішно подолав свою першу перешкоду.

Ренсом повернувся до автівки. Дорога збігала вниз схилом стрімчака, повз людей, які відступили до цього останнього спостережного пункту. Вона вирівнювалася, коли добігала до першого табору халуп.

Відразу ж зникло відчуття моря, далекі дюни поховалися за дахами вантажівок та трейлерів, за пасмами диму від сміттєвих багать. Тисячі людей сиділи посеред автівок або на порогах своїх халуп. Невеличкі групи чоловіків мовчки швендяли навколо. Дорога розділялася: одна бігла паралельно до пляжу вздовж берегового хребта, інша йшла по діагоналі до моря. Ренсом зупинився на перехресті, шукаючи якісь ознаки поліції або щось на кшталт блокпоста. Праворуч на узбіччі він побачив

потрошені залишки великого знаку – лише металеві риштування без дерев'яних щитів.

Вибравши дорогу до пляжу, Ренсом в'їхав у нетрища. За двадцять ярдів попереду височіла грубо складена барикада. Коли автівка зупинилася, з причепів вискочили четверо чи п'ятеро чоловіків. Вони замахали руками до Ренсома, жестами вказуючи йому повертати назад. Один із них тягнув металеву огорожу. Він підійшов до автівки й ударив по радіаторній ґратці.

Ренсом стояв на місці. Через п'ятдесят ярдів дорога зникала у джунглях халуп та легковиків. Земля була проорана величезними коліями.

Брудна рука лягла на вітрове скло. Неголена чоловіча пика зазирнула у вікно з таким виразом, наче її власник був готовий когось пристрелити.

– Ну ж бо, містере! Їдьте звідси під три чорти!

Ренсом почав був сперечатися, але врешті облишив це й повернувся автівкою до перехрестя. Вони поїхали іншою дорогою, над якою нависали прибережні скелі. Величезні табори з автівок тягнулися перед ними з правого боку, задні частини трейлерів наступали на узбіччя. Зліва скелі часом відступали, утворюючи невеличкі майданчики, де поодинокі сім'ї, приховані від моря та неба, влаштовували саморобні навіси. Їхні висохлі очі оглядали нетрища, що відділяли їх від пляжу.

Через пів милі почався невеликий підйом, і вони побачили нескінченну вервицю таборів, що зникала десь за десять миль за мисом уві млі. Ренсом зупинився на безлюдній автозаправній станції, розглядаючи вузьку дорогу, що вела до трейлерного табору. Маленькі діти сиділи біля матерів, спостерігаючи, як сперечаються чоловіки. По чистому небу сунув дим від сміттєвих багать, і в повітрі вже відчувся солодкий і різкий запах незакопаних нечистот.

У зворотному напрямку проїхало декілька запарошених автівок, обличчя водіїв та пасажирів, що шукали місця на узбіччі, були притиснуті до вікон.

Ренсом вказав на номерні знаки.

– Деякі з цих людей, мабуть, їхали до моря декілька днів. – Він відчинив дверцята. – Певно, немає сенсу їхати далі. Я вийду і ще раз роздивлюся навколо.

Він пішов дорогою, поглядаючи поміж лавами автівок. Люди відпочивали у їхній тіні та у вузьких проходах під тентами. Віддалік натовп оточив великий хромований трейлер і почав розгойдувати його з боку в бік, барабанячи по дверцятах та вікнах заступами й кирками.

На узбіччі дороги старий сигаретний кіоск притулився до телеграфного стовпа. Ренсому вдалося закинути одну ногу на прилавок, а тоді й залізти на нього. Удалині під сонячним світлом, наче якісь вогні недосяжного Ельдорадо, по всьому березі виблискували срібні дахи металевих ангарів. До нього доносилося тарахкотіння насосного апарата, що розчинялося у гомоні та белькотінні нетрищ.

Поряд із Ренсомом у невеликому закутку на узбіччі дороги під тентом свого мініатюрного трейлера, лиш трохи більшого від крісла седана, біля примусу порався чоловік середнього віку. У проймі дверей сиділа його дружина, спокійна кругловида жінка у квітчастому платті. На примусі грівся металевий чайник.

Ренсом спустився і підійшов до чоловіка. У нього були розумні чутливі очі годинникаря. Коли Ренсом підступив до нього, він тихо налив чай у дві чашки на підносі.

– Герберте, – попередила його дружина.

– Усе нормально, люба.

Ренсом схилився до нього, кивнувши жінці.

– Ви не заперечуєте, якщо я побалакаю з вами?

– Ну що ж, давайте, – відказав чоловік. – Але у мене немає зайвої води.

– Нічого. Я щойно приїхав із кількома друзями, – вів далі Ренсом. – Ми збиралися дістатися до пляжу, але, здається, надто запізнилися.

Чоловік задумливо кивнув.

– Певно, так і є, – погодився він. – Проте я б не переймався, нам не набагато краще.

Він додав:

– Ми тут уже два дні.

– В дорозі були ще три, – втрутилася його дружина. – Розкажи йому про це, Герберте.

– Він також був у дорозі, люба.

– Ми зможемо потрапити на сам берег? – запитав Ренсом. – Бо в нас незабаром скінчиться вода. Невже тут немає поліції?

– Дозвольте мені пояснити. – Чоловік, посьорбуючи, допив свій чай. – Можливо, ви ще не помітили, що вздовж усього пляжу протягнуто подвійний дріт. Армія та поліція слідкують за ним. Щодня вони пропускають по кілька людей. У тих ангарах містяться великі дистилятори; кажуть, що скоро води буде вдосталь, і тому всі повинні залишатися на своїх місцях.

Він слабо посміхнувся.

– Кип'ятіння та конденсація води – це довгий процес; потрібні градирні заввишки зі сто футів.

– А що буде, якщо перелізти через дріт до пляжу?

– *Якщо* ви перелізете, з армією у вас проблем не буде, інша річ – підрозділи ополченців; минулої ночі вони гатили по людях, що намагалися перетнути периметр. Розстріляли їх із кулеметів у світлі прожекторів.

Ренсом помітив Філіпа Джордана та Кетрін, які стояли на узбіччі. З їхніх обличь він зрозумів – вони бояться, що він утече від них, коли до пляжу залишиться всього кілька сотень ярдів.

– А як щодо урядових планів евакуації? – запитав Ренсом. – Я про ті пляжні картки... – Він встав, коли чоловік не дав відповіді. – Що ви плануєте робити далі?

Чоловік уважно подивився на Ренсома.

– Ставай тут і чекай. – Він вказав кудись у бік табору. – Це не триватиме вічно. Не може. У більшості людей води залишилось лише на день. Рано чи пізно вони прорвуться. Гадаю, коли вони доберуться до запасів води, то будуть такі виснажені, що Етель та я зможемо дістати усе необхідне.

Його дружина, попиваючи чай, згідливо кивнула.

І ось вони знову вирушили в дорогу. Поступово пагорби відступили, і шлях повертав, доки вони не опинилися майже на суходолі. Вони дісталися самого гирла річки. Котловина колись була обмежена болотами та піщаними пляжами, і здавалося, що низина була все ще вогкою та похмурою, незважаючи на пекуче сонячне світло, яке пробивалося крізь сухотрав'я. Сотні машин, що стояли серед дюн та пагорбів, загрузли по самісінькі осі у м'якому піску, їхні дахи безладно похилилися.

Ренсом зупинився обабіч дороги, відчуваючи, що річище може стати тимчасовим укриттям. За три сотні ярдів попереду починалася огорожена територія – там височіли міцні стовпи, обмотані до самого ґрунту колючим дротом. Вузька смуга дюн та сухих проток відділяла дротяну огорожу від внутрішнього паркана. А ще за чверть милі визирала невеличка ділянка берега, де хвилі ліниво пінилися на мокрому піску. З обох боків порожнього русла зводились десятки куренів, голомозі люди працювали під сонцем. Їхня енергія і жадана близькість води за спинами болісно контрастувала з тисячами наморених людей, що дивилися на них з-за дюн по той бік колючого дроту.

Ренсом вийшов із легковика.

– Гарзд, спробуємо тут. Ми далі від берега, але людей тут менше. Можливо, вони чомусь недолюблюють річку.

– Що робити з автівкою? – запитав Філіп.

– Хай стоїть тут. Ці люди привезли з собою все; вони не полишать свої машини, коли вже влаштували їх серед дюн. – Він чекав, коли інші вийдуть, але вони майже нерухомо сиділи в машині. – Ну ж бо, Кетрін. Місіс Квілтер, ви поспите серед дюн сьогодні вночі.

– Цього я не знаю напевне, докторе. – Наморщивши обличчя, вона повільно вилізла з машини.

– А як щодо вас, містере Джордан? – запитав Ренсом.

– Звісно, докторе. – Старий негр усе ще сидів прямо. – Просто посадіть мене на пісок.

– Ми ще не на пляжі, – стримуючи своє нетерпіння, відказав Ренсом. – Філіпе, либонь містер Джордан може й перечекати в автівці. Як тільки ми обнесемо наш табір дротом, ми повернемося і заберемо його.

– Ні, докторе. – Філіп уважно подивився на Ренсома. – Якщо ми не візьмемо його на ноші, я понесу його на собі.

Ренсом не встиг навіть щось заперечити, як той нахилився і витяг літнього негра з легковика. Його сильні руки понесли його як дитину.

Ренсом очолив процесію, за ним ішли Кетрін та метушлива місіс Квілтер, що бурмотіла щось до людей, які сиділи у виярках біля автівок та трейлерів. Філіп Джордан зі старим негром на руках повільно ступав за ними на віддалі п'ятдесяти ярдів, розраховуючи кожний крок у сипучих пісках. Незабаром дорогу вже неможливо було розгледіти, а легені наповнилися смородом великого табору. Лабіринт шляхів звивався поміж автівок і сухих дюн, вкритих жорсткою травою. Діти з порожніми чашками, побачивши каністру, яку Ренсом не дуже вдало приховав під курткою, підлещувалися до нього. Невеличкі групи неголених та вкритих пилкою людей гаряче сперечалися одні з одними, вказуючи на огорожу. Що ближче було до цієї перешкоди, то все сильніше спалахували пристрасті, так наче ті, хто прибув раніше, – а багато з них, судячи з кемпінгового спорядження, пробули там уже з тиждень або й більше, – зрозуміли, що означало збіговисько, яке тиснуло на них звідусіль – вони самі ніколи не потраплять до моря.

На щастя, до огороженої дротом території, що простягалася аж до лиману, можна було дістатися, не наближаючись до самого моря. Раз чи двічі їм на шляху траплявся мовчазний хлопчина з рушницею в руках і відганяв їх від чийогось приватного табору.

Через годину Ренсом дійшов до коридору, утвореного двома групами причепів всього за двадцять ярдів від зовнішньої огорожі. Так-сяк сховавшись від сонячного світла за гребнями навколишніх дюн, увінчаних клоччям гострої трави, Кетрін та місіс Квілтер присіли, щоб відпочити та зачекати на Філіпа Джордана. Навколо них дзижчали мухи й комарі, повітря сповнював важкий дух колишніх болотистих ґрунтів. Найближчі трейлери належали двом цирковим родинам, що вирушили до узбережжя з невеличкою програмою власних вистав. Над дюнами здіймалися позолочені шатра двох каруселей, а старовинні коні, які рухалися за допомогою спіральних зубчатих валиків, надавали всьому видовищу карнавального духу. Темноокі жінки та їхні доньки, що сиділи мов згряя відьом навколо прикрашеного візерунком тягового двигуна, дивилися на далекий берег, ніби чекаючи, коли з води вискочить риба-чудовисько.

– А як же Філіп та містер Джордан? – запитала Кетрін, помітивши, що їх усе ще немає. – Чи не слід нам повернутися та пошукати їх?

Ренсом байдуже відповів:

– Вони, ймовірно, прийдуть сюди пізніше. Ми не можемо ризикувати своїм місцем тут, Кетрін.

Місіс Квілтер сіла на потріскану землю, збиваючи мух зі своїх запилених шовків. Вона бурмотіла щось собі під ніс, наче не могла збагнути, що вони роблять у цій загноєній ярузі.

Ренсом видерся на гребінь дюни. У такому пригніченому настрої його не здивувала власна байдужість до долі Філіпа Джордана. Повернувшись до висохлої річки, він знову відчув ізольованість у часі, яку вже переживав раніше на палубі власного гаузбота, розглядаючи розкидані навколо об'єкти на висушеному дні. Тут, де гирло річки розгалужувалося, він відчував, що відстань, яка відокремлювала його від інших, іще побільшала. Хоча із часом пісок, що кочує дюнами, поєднає їх на власних умовах, зараз кожен із них утворював свій автономний та окремий всесвіт.

Неподалік серед висушеної трави лежав якийсь чоловік в солом'яному капелюсі, зорячи через дріт на сухе річище, що бігло до пляжу. Від внутрішньої огорожі їх відокремлювала низка вузьких проток та дрібних дюн. Далі височіли новоспоруджені халупи, уже заселені. Перед будівлями зупинилося кілька вантажівок, і з них злізло п'ятдесят чи шістдесят людей, що швидко перенесли свої валізи всередину.

Звідкись виникла велика вантажівка й промайнула повз халабуди до внутрішньої огорожі. Коли вона зупинилася, з неї вистрибнули двоє солдат й заходилися відчиняти грубо збиті ворота. Вантажівка покотилася уперед, раз по раз вриваючись у дюни. Як тільки її двигун голосно загуркотів, Ренсом помітив організований рух у таборі. Люди спускалися з дахів трейлерів, інші виходили з машин, тягнучи за собою своїх дітей. Проїхавши ще п'ятдесят ярдів, вантажівка зупинилася біля зовнішньої огорожі, де одразу ж зібрався натовп із трьохсот чи чотирьохсот міцних чоловіків. Солдати опустили на землю п'ятдесятгалонний циліндр і покотили його.

Хтось закричав, коли циліндр наблизився до огорожі, але жоден із солдатів навіть не підняв очей. Як тільки вони проштовхнули циліндр за дротяний периметр, натовп сколихнувся вперед, збуджений цими двома постатями й вантажем дорогоцінної води. Коли солдати знову залізли у вантажівку, натовп замовк, а тоді,

наблизившись до машини, зірвався хвилею знущань. Вигуки супроводжували вантажівку, поки вона від'їжджала до брами внутрішньої огорожі. У супроводі улюлюкання циліндр підняли у повітря й віднесли на двадцять ярдів.

Ренсом поглянув, як краплі розпорошеної в повітрі води утворюють клапті веселки, а тоді відвернувся й пішов до своїх в улоговину. Місіс Квілтер саме повернулася від ярмаркового луна-парку й привела за собою чоловіка в солом'яному капелюсі. Той покликав Ренсома до себе.

– Поговори з ним, дорогенький, – прокумкала місіс Квілтер. – Я розповіла їм, який ти чудовий лікар.

Чоловік у солом'яному капелюсі був більш конкретний. Він відвів Ренсома вбік.

– Стара циганка каже, що у вас є рушниця. Це правда?

Ренсом обережно кивнув.

– Цілком можливо. А що?

– Ви вмієте користуватися зброєю? Вона сказала, що ви лікар.

– Я вмію користуватися нею, – відповів Ренсом. – Коли?

– Незабаром. – Чоловік лише глянув на брудний лляний костюм Ренсома й пішов до каруселі, розгойдуючись поміж антикварних коней.

Десь після півночі Ренсом лежав собі на гребені дюни. З таборів навколо долинав нічний галас, вугілля сотень багать мерехтіло в темряві. Понуре одноманітне бурмотіння переривалося криками та стріляниною, що линула над піщаними пагорбами з усього узбережжя. Поряд із ним у виярку влаштувалися Кетрін та місіс Квілтер – вони лежали із заплющеними очима, але ніхто з них не спав. Навколишні дюни були наповнені сотнями спостерігачів. Дослухаючись до повільних непевних рухів, Ренсом зрозумів, що не існує жодного узгодженого плану дій, але набирає сили якийсь невиразний інстинкт, що кине усіх одночасно в наступ на огорожу.

Вогні з-за огорож були притлумлені, а темні контури халуп слабо виблискували у світлі, відбитому морськими хвилями, що накочувалися на пляжі. Лише невпинно таракотіла насосна техніка.

Десь над ним тихенько забринів дріт. Вдивляючись у темряву, Ренсом побачив, як чоловік поплазував по одному зі сухих річищ і зник за огорожею.

– Кетрін! – Ренсом сипнув черевиком трохи піску на плече Кетрін. Вона глянула на нього, а тоді розбудила місіс Квілтер. – Будь наготові!

Зліва, по той бік річки спалахнула стрілянина. Більшість прожекторів нишпорили високо в повітрі, їхні дуги добивали аж через лиман, однак Ренсом бачив, що принаймні двоє вартових, імовірно, місцеві ополченці, стріляли прямо по трейлерному таборі.

Прожектори били з дюжини постів уздовж обох огорож. Ренсом присів навпочіпки, тихо припавши блідими руками до трави, й чекав, коли ж вони підуть уперед. Не встиг він підняти очі, як за огорожею здійнявся гуркіт.

Десь із сорок чи п'ятдесят чолов'яг перетинали смугу дюн та проток прямо на очах загону солдат, розміщеного на дюнах, що спиналися над внутрішньою огорожею. Вони щось кричали один одному, часом стридали у вузькі річища, один чи двоє зупинилися, щоб пальнути у прожектори. Неущкодженними вони долізли до дроту, і тут люди навколо схопилися й побігли вперед, у світло прожекторів.

Ренсом схилився і взяв Кетрін за руку.

– Ходімо! – вигукнув він. Вони піднялися по схилу до першої огорожі. Велика секція колючого дроту була зрізана, тож вони заповзли усередину, а потім кинулись у вузьке річище. Поруч із ними рухались десятки інших людей, деякі з маленькими дітьми, інші з рушницями в руках.

Вони були вже на півдорозі але в цей момент легкий кулемет, розташований під халупами, почав стріляти навмання над їхніми головами; він жорстко шмагав короткими чергами у дві-три секунди. Тих, хто наступав, лише частково прикривали пригрірки, тому кожний тиснув на іншого, коли ліз крізь діру у внутрішній огорожі. Потім за десять ярдів від Ренсома застрелили чоловіка, і той упав навznak у траву. Іншого поцілили в ногу, і він лежав, стогнучи, на землі, а люди пробігали повз нього.

Ренсом потягнув Кетрін в порожню улоговину. Чоловіки та жінки мчали мимо них навсібіч. Деякі з прожекторів зникли, і в темряві, яку прорізали сполохи, він побачив чолов'яг із карабінами, які відступали до дюн за халупами. Зліва від них до моря, до омитого, наче срібне дзеркало, пляжу збігало відкрите річище.

Знову почалася хаотична стрілянина, солдати лупили над головами сотень людей, що бігли прямо до моря. Тримавши Кетрін за руку, Ренсом тягнув її до отвору у внутрішній огорожі. За ними серед дюн уже лежали десятки тіл, що незграбно попадали у жорстку траву.

Порожнє річище вивело їх подалі від халуп. Коли вони присіли, щоб відпочити перед останнім ривком до моря, за десять футів попереду з крихкої трави підвівся якийсь чоловік. Він підняв пістолет і почав стріляти над дюнами, влучаючи у людей, що втікали від солдатів.

Дивлячись на нього, Ренсом упізнав присадкуваті плечі й забіякувате обличчя.

– Грейді! – покликав він його.

– Тримайся подалі, чоловіче!

Коли вони висунулися зі своєї схованки, Грейді повернувся і став розглядатись у темряві. Він націлив на них свій пістолет. Здавалося, він упізнав Ренсома, проте замахнувся на них зброєю.

– Геть звідси! – зарепетував він хрипко. – Тримайтеся подалі, ми прийшли сюди першими!

Прибувало все більше людей, вони бігли вниз по сухому річищу. Грейді витріщився на них, його маленьке обличчя на мить стало подібним до божевільного горобця. Він здійняв пістолет і вистрелив наосліп у тень Ренсома. Коли Кетрін схилився на коліна, Ренсом витяг з-за поясу свій пістолет. Грейді подався вперед, шугаючи очами у темряві серед кущів трави, його маленьку фігуру підсвічували вогні прожекторів. Тримавши револьвер обома руками, Ренсом підвівся і вистрілив йому в груди.

Коли він схилився над цим чолов'ягою, оскільки загубив власну зброю десь у струмку, з темряви з'явився загін солдат. Вони лягли й почали стріляти над головами людей, що проривалися по руслу до моря.

Лейтенант із непокритою головою підповз до Ренсома. Він поглянув на тіло.

– Один із наших? – запитав він, тамуючи подих.

– Грейді, – відповів Ренсом. Скочивши на ноги, лейтенант наказав своїм людям повертатися на схил понад халупами. Стрілянина трохи вщухла, коли

основна маса тих, що проривалися, порідшала, багато людей відкотилося назад до огорожі. Солдати, що стояли віддалік від моря, не зважали на тих, хто вже прорвався на пляж і рухався поміж будівлями до води.

Лейтенант підштовхнув Кетрін за край старого хвилеріза. Він гукнув до Ренсома:

– Візьміть його зброю і стріляйте далі! Пам'ятайте – над головами, але якщо почнуть насуватися на вас, то пристрельте одного з них!

Солдати пішли геть, і Ренсом приєднався до Кетрін за муром молу. Море було всього за п'ятдесят ярдів, хвилі накочувалися на мокрий пісок. Кетрін, виснажена від галасу, притулилася до стіни.

Дві чи три фігури мчали пологим руслом. Ренсом націлив був пістолет на них, але вони попри це бігли прямо до нього. Останнім із них був Філіп Джордан зі старим негром на руках. Він помітив Ренсома, що стояв перед ним і тримав пістолет, але побіг далі, шкутильгаючи босими ногами.

Ренсом кинув пістолета. Уздовж усього узбережжя на мілководді лежали невеликі групки людей, через них перекочувалися хвилі, а солдати спостерігали за всім цим. Ренсом побіг за іншими, а тоді побачив, як Філіп Джордан, присівши навколішки біля краю води, опускає старого у хвилі. Ренсом відчув, як вода жалить ноги, а потім впав долілиць на мілководдя, його костюм просяк хвилями відпливу, і тут його вивернуло у холодний, гіркий потік.

Розділ 8 – Піщаний Лімб¹⁸

Під порожнім зимовим небом на цілі милі тяглися солоні дюни. Подекуди заввишки в кілька футів, вони виблискували у холодному повітрі серед калюж ропи, яких іноді торкався бриз. Часом, ніби передчуваючи далеку ще весну, їхні гребені позначалися смугами білих кристаликів морської солі, утворених із ропи, що випаровувалася під сонячними променями, та вже опівдні ці смуги починали розпливатися, і тоді сірі боки дюн виблискували блідим сяйвом.

Увесь виднокрай зі сходу на захід займали піщані дюни, які часом перемежовувались озером застоюної ропи або забутою старицею, відрізаною тепер від головного русла. На південь, у бік моря, дюни поступово дрібнішали, переходячи у пасмо солончаків. При високому припливі їх на кілька дюймів заливала прозора вода, а смужки загустілих солей плинули у море.

Ніде не було певної межі між берегом та морем, їх розділяли лише нескінченні мілини, де земля розчинялася у воді, утворюючи сірий рідкий лімб. Серед солончаків поставали скелети занедбаних конвеєрів, наче вказуючи на море, але за кілька сотень ярдів вони знову зникали в дюнах. Калюжі потроху зливалися в озера, струмки стікалися в суцільні річища, але вода все одно здавалася застійною. Навіть після години ходьби по коліно в сльоті море лишалося таким само далеким, як і спочатку – присутнє навколо і невловиме, воно чигало десь за холодними туманами, що пливли над соляними дюнами.

На півночі повністю домінували дюни, а калюжі, які траплялися серед них, були завглибшки не більше кількох дюймів. Врешті-решт, там де вони наближались до моря, ці дюни перетворювалися на вервицю великих білих пагорків, схожих на промислові терикони, що частково затуляли прибережні хребти. Сама прибережна смуга, що колись тяглася вздовж пляжів, була прихована під шаром висохлої солі, яка поступово насувалась і на дюни. У повітря здіймалися іржаві шпилі старих дистиляційних колон, а дахи металевих халуп, знесених із власних фундаментів, пропливали повз, наче напів затонулі уламки кораблів. Далі бовваніли остови старої насосної станції та конвеєрів, що колись відносили залишки солі назад до моря.

За кілька сотень ярдів від берега остови двох або трьох кораблів були занурені у сіль аж по верхні палуби, їхні сірі надбудови відбивалися у калюжах ропи. Тут же розміщувалися невеликі халупи з металооброту, захищені з боків та зверху виступами корми. З-за дверей прибудов виглядали димоходи саморобних дистиляторів, з яких линув дим.

Поряд із кожним будинком, подекуди огороженим легким палісадом, розлилася калюжа ропи. Береги цих ковбань були наполегливо утрамбовані, але вода, що постійно сочилася звідусіль, поступово розмивала їх. Серед дюн майже не лишилось якихось слідів мешканців цих соляних пусток, оскільки вода все змивала за лічені хвилини.

---

¹⁸ Перше коло пекла.

Якесь життя скніло лише біля моря, між дюн та сухих річищ.

На світанку приплив повільно ширився узбережними обмілями, наповнювалися водою вузькі річища й канали. Соляні дюни сочилися від вогкості, а річища розливались, утворюючи широку водну гладінь, в якій можна було віднайти навіть трохи риби та молюсків. Коли холодна вода доходила до твердого берега, вона практично непомітно долала насипи й бігла каналами, наче авангард армії вторгнення. Здіймався холодний вітер і, розчиняючись у світанковій імлі, підіймав у повітря кілька сонних чайок.

Майже за милю від краю берега хвиля знайшла великий вилім¹⁹ в одному із соляних насипів. Вода вливалася у круглу лагуну із триста ярдів завширшки, затоплюючи дрібні дюни всередині. Заповнивши цей штучний басейн, заспокоєна водна гладінь стала люстром, у якому відбилосся безхмарне небо.

Краї лагуни здіймалися на кілька футів над навколишніми солончаками, утворюючи дамбу з вогкої солі майже з пів милі завдовжки. Ринувши у пробій, вода злегка розмила межі отвору, а потім, коли приплив почав слабшати, спокійно розлилася по всій лагуні.

Чайки час від часу пірнали за рибою, що плавала біля поверхні. Досягши рівноваги, вода зупинилася, і на якусь мить у сірому світлі здалося, що вся лагуна та довгі потоки ропи, які сочилися з північного боку насипу, перетворилися на блискучі льодові тороси.

У цей момент в повітрі пролунав крик. Дюжина чоловіків підхопилася з-за насипу, що оточував лагуну, й почала довгими веслами з китової кістки закидати вилім шматками вологої солі. Замизгані до пояса сірою сльотою, вони працювали наче скажені, поки вода тягла назад до моря вогкі кристалики солі. Їхні руки й груди були оповиті смужками ганчірок і гуми. Вони підганяли один одного різкими зойками та вигуками. Намагаючись утримати воду в лагуні до наступного припливу, вони зі скорченими спинами силкувалися завалити пробій сіллю.

Із краю насипу за ними наглядав високий чоловік з тонким обличчям, на його лівому плечі була накидка з тюленячої шкіри, а у правиці він тримав подвійне весло. Його темне обличчя, з якого немов вичавили всю плоть, здавалося зробленим зі шматка кременю. Гострі вилиці та щелепа ніби прошивали наскрізь напнуту шкіру. Втупивши очі у загату, він рахував іскристу рибу, що шугала в ній. Він постійно оглядався через плече й спостерігав за припливом, що руйнував дамбу й відступав назад. Коли ж попри намагання усієї групи втримати дамбу вогка сіль почала сповзати повз них, ті, що працювали в пробі, загукали до нього. Але чоловік у накидці не звернув на них уваги й лише повів плечима під тюленячим плащем, прикипівши поглядом до спаду води й блискучої гладіні спійманого в лагуні моря.

В останній момент, коли вода, здавалося, вже виривалася з лагуни у десятьох місцях, він підняв весло й енергійно замахав до іншого боку насипу навпроти моря. З його горлянки вирвався крик, схожий на клекіт чайки. Як тільки він відбиг насипом геть, залишивши у пробі виснажених робітників борсатися посеред солі, з десяток чоловіків вискочили з-за північного схилу. Працюючи веслами, вони пробили у дамбі прохід десь із двадцять ярдів завширшки, а тоді занурилися у воду по груди й погналі її геть новим руслом.

---

¹⁹ Отвір, пробій.

Самопливом вода полинула у навколишні річища, туди ж ринула і решта води з лагуни. Коли нарешті чоловік у накидці дістався до нового пробою в дамбі, лагуна вже наполовину спорожніла, витекши у глибоке річище. Наче скажений потік води рвався до берега, змиваючи на своєму шляху невеличкі дюни. Він повернув на північний схід, пінно клекочучи навколо вигину, потім увірвався у вузький канал, прорізаний поміж дюнами. Коли потік звернув ліворуч і знову понісся до моря, поряд із ним біг той самий чоловік у накидці. Часом він зупинявся, щоб перевірити шлях до того місця, де штучний канал був зміцнений насипом висохлої солі, а тоді повертався і щось кричав до своїх людей. Вони бігли насипом за ним і гнали веслами перед собою воду.

Раптом вода прорвала частину каналу й полилася в сусідні річища. Біжучи через мілину, лідер групи щось кричав, відкидаючи воду подвійним веслом до головного каналу. Його люди, що човгали за ним по воді, закорковували пробій і відганяли воду назад річищем.

Полишивши своїх людей, ланковий полишив їх і побіг уперед, туди, де інша група направляла основну масу води поміж вологими дюнами. Незважаючи на сильну течію потоку, канал розлився широким овальним озером, в його бурхливих струменях вирували сотні рибин. Через кожні двадцять ярдів озеро розплескувалося, полишаючи десятки риб на мілководді, і двоє літніх чоловіків із ар'єргарду кидали їх назад у потік, що відбігав.

Направляючи течію лопатями своїх весел, чоловіки зайняли позиції навколо озера. Ватажок у накидці, відстаючи всього лише на крок від передньої хвилі, вів їх вигинами русла. Вода плавно затікала у річища й витікала з них, озеро вільно котилося мілководдями. Вони не втратили майже жодної краплі, і тепер вода бігла паралельно узбережжю, до якого було з пів милі.

– Капітане! – Позаду з двох спостережних постів пролунали крики. – Капітане Джордан!

Увесь облитий вологою сіллю, ватажок підняв весло угору й повів веслярів берегом озера назад. За дві сотні ярдів група з п'яти-шести людей, понуро опустивши голови, працювала короткими веслами, допоки не зруйнувала дамбу на західному боці озера й не погнала воду кудись між дюнами.

Загоничі швидко попрямували до них, оточуючи з обох боків, лише їхні весла блимали у воді. Проте ушкали знай собі стояли по пояс у воді й вихлюпували її через вилім. Серед дюн утворилася велика ковбаня десь із п'ятдесят ярдів завширшки. Коли основний потік води пройшов повз них, чоловіки спустилися вздовж дамби і почали гнати воду з ковбані на захід до мілководдя.

Ноги розпліскували ропу, в повітрі курбелили весла серед бризок солі. Намагаючись повернути собі воду, яку вони з такими зусиллями захопили в моря, загоничі погнали її назад до озера. Деякі з них атакували ушкалів, розщеплюючи їхні короткі весла своїми важкими лопатями. Ланковий із темним обличчям повалив одного чоловіка на коліна, зачепивши його держакон весла, а потім ударив іншого в обличчя, і той впав у калюжу. Ухиляючись від лопатів весел і ледь утримуючи рівновагу, ушкали направляли воду поміж ногами атакуючих. Їхній керманіч – літній бородань із червоним рубцем на обличчі – дав команду, і вони враз кинулися в різні боки, спрямовуючи воду своїми веслами та голіруч у сусідні канали.

Поки точилася бійка, основна маса води збігала до моря. Відбивши спробу захопити воду, захисники побігли за течією, з їхніх гумових костюмів струменіла холодна ропа. Кілька з них зупинилося, щоб прокричати щось навздогін ушкалам, але ті вже зникли серед дюн. Коли сиве ранкове світло засяяло на вологих схилах, їхні сліди зникли серед ропи.

Потираючи щоку об гумову підкладку на плечі, Ренсом обережно продирався через болотисті дюни, спрямовуючи улоговинами невеличке озерце. Час від часу вода бігла самопливом, і він зупинявся, щоб озирнутись на навколишні пагорки, дослухатись до далеких криків Джордана та його людей. Рано чи пізно суворий капітан відправить каральну експедицію на узбережжя, де живуть вигнанці. Похмура картина майбутнього – зруйновані халупи та розбиті дистиллятори – примусила Ренсома пришвидшитись, направляючи воду через западини. В озерці завширшки менш ніж двадцять футів брѳохалося пів дюжини рибок. Одну з них викинуло до його ніг, Ренсом нахилився і підняв її. Перш ніж кинути її назад у воду, він обмацав задубілими пальцями її товсте черево.

За триста ярдів праворуч він побачив Джонатана Ґрейді, який гнав власне озерце через звиви річищ до халупи під зруйнованим соляним конвєсром. У свої сімнадцять він був досить сильним, щоб забрати собі майже половину вкраденої води.

Інші четверо членів його зграї зникли серед солончаків. Ренсом примусив себе рухатись уперед, відчуваючи, як жалить обличчя солоне повітря. На щастя, весло Джордана вдарило його плазом, інакше його непритомного певно доставили б на суд у селище Джонстоуна. Там колишня дружба з преподобним, уже давно забута за ці десять років, не допомогла б йому. Тепер доводилося йти берегом цілу милю, щоб влаштувати пастку для моря – сіль, що відклатася за попередні роки, насувалася на внутрішні зони узбережжя, піднімаючи рівень морського мілководдя – тому крадіжка води стала в узбережних громадах найбільшим злочином.

Здригаючись від холоду, Ренсом спробував вичавити вологу з вогкого лахміття під гумовими стрічками костюму. Накидка була зшита шматками риб'ячих кишок і підтікала у кількох місцях. За три години до світанку його згряя вирушила в дорогу через сірі дюни, слідкуючи за Джорданом та його людьми. Вони ховалися у темряві порожніх річищ, очікуючи на припливну хвилю, і знали, що мають лише кілька хвилин на викрадення невеличкої частки води. Люди Джордана певно б піймали їх, якби не необхідність відвести основну масу води у резервуари селища.

Він рухався за водою, яку спрямовував у бік вежі понівеченого плавучого маяка, остов якого стирчав із піску за чверть милі попереду. Ренсом автоматично підрахував і розподілив рибу, що шугала перед його очима, міркуючи, як довго він іще зможе дурити Джордана та його людей; наразі море було таким далеким, берег задихався від солі, і тільки великим та майстерним бригадам вистачало сил захопити у моря значний об'єм води й направити її у водоймища. Три роки тому Ренсом і молодий Ґрейді змогли прорити у солончаках постійні канали, в які високі припливи приносили трохи риби та крабів. Однак тепер, коли вся територія розквасилась, слизькість солі не давала змоги під час припливу тримати канал ширшим за двадцять ярдів, якщо за діло, звісно, не брався великий гурт, який міг розчищати русло, рухаючись уздовж потоку.

Попереду з дюн випиналися руїни одного з металевих конвеєрів. Навколо його іржавих опор зібралися невеличкі калюжі, і Ренсом надав ходу, штовхаючи веслом потік і намагаючись забрати і цю воду з собою. Знесилений таким темпом, він упав на коліна, але потім піднявся й помчав за своїм озерцем, що вже стікало до конвеєра.

Риба впала йому до ніг, застрибавши на соляному схилі. Але Ренсом, поспішаючи за водою, полишив рибу і наздогнав озерце, коли те вже булькотіло навколо металевих опор. Низько схилившись, він вихлюпував воду веслом, а тоді погнав потік униз схилом у наступну улоговину.

Коли він досяг плавучого маяка, у нього, включно з цією невеличкою добавкою, лишалось менше двох третин первісного запасу води. Зліва від нього сонце кидало промені на схили солончакових кучугур, підсвічуючи схили прибережних хребтів за ними, але Ренсому було не до цих теплих кольорів. Він штовхав воду у бік невеличкого басейну біля правого містка корабля. Величезними зусиллями йому вдалося втримати цей вузький резервуар двадцять ярдів завдовжки та десять завширшки, протягом багатьох років приносячи каміння та металобрухт із колишніх пляжів та кожного дня утрамбовуючи сіль до твердості. В ньому було, може, зо три дюйми води і трохи їстівних водоростей та актиній у кутку – єдине джерело рослинної їжі для Ренсома. Декілька разів Ренсом намагався розвести тут рибу, але вода була занадто солоною, і риба неодмінно гинула за кілька годин. У водоймищах поселенців, де концентрація солі була меншою, риба жила протягом місяців. Оскільки Ренсом не хотів сидіти на дієті з висушених водоростей п'ять днів із шести, то був вимушений практично щоранку захоплювати й красти воду з моря.

Він спостерігав, як вода цвигнула в резервуар, наче втомлена змія, а потім поколупав веслом вогкий берег, вичавлюючи з солі залишки води. У струменях води туди й сюди плавало декілька риб, обгризаючи водорість. Знову порахувавши їх, Ренсом рушив уздовж старої котельної труби, що простягалася від бака до дистиллятора за його халупою. Дистиллятор був накритий металевими пластинами, знятими з кабіни плавучого маяка, та ковдрою зі старих мішків. Відчинивши двері, він спочатку почув знайомі звуки булькання, а тоді побачив, що полум'я надто далеко від котла. Таке марнування палива, кожну унцію якого все важче було добути з похованих у пісках автівок, вганяло його в розпуку. Каністра газоліну стояла на підлозі. Він підлив трохи в бак, а потім обережно підкрутив вогонь, бо хоч і був роздратований, боявся перегріти котел. Це небезпечне та непередбачуване пальне легко вибухало і за ці роки вбило або покалічило власників багатьох дистилляторів.

Перевіряючи, чи нема десь течі, він оглянув збирач дистилляту, а потім зазирнув під кришку водного бака. В каструлі було на дюйм прозорої води. Спочатку він обережно перелив її у стару пляшку з-під віскі, а тоді прихилив лійку до губ, щоб не втратити жодної п'янкої краплі.

Лише біля халупи, обмацуючи щоку, він усвідомив, що синець буде видно й під грубою щетиною. Сонячне світло виблискувало на вигнутих деталях корми понівеченого плавучого маяка, а сліпі ілюмінатори видавалися оскілими очима мертвої риби. Правду кажучи, цей викинутий далеко на берег левіафан, занурений у найнебезпечніший для себе елемент, зогнив за десять років, як і будь-який кит. У пошуках відрізу труби або паророзподільника Ренсом часто навідувався до цієї руїни. Її машинний зал і східні перетворилися на гротескні підвісні сади заіржавілого металу.

Під корабельною кормою, частково прикрита плоским лезом стерна від панівних східних вітрів, примостилася Ренсомова халупа. Він збудував її з іржавих автівок, які притяг із берега і нагромадив одна на одну. Набрала мушля халупи, що випиналася у різних місцях то автомобільним бампером, то багажником, нагадувала йому панцир черепахи, ураженої раком.

Ренсом увійшов у центральну кімнату, встелену дерев'яним палубним настилом, де жевріла лиш одинока лампа на риб'ячому жирі. Вона звисала з-під шасі, що опинилося попід стелею, і повільно колихалась на протязі, який утворювався через шпарини між автівками.

У центрі кімнати горів невеличкий примус, обладнаний примітивним димарем. Проти столу стояли два металевих ліжка. На одному з них, прикривши коліна залатаною ковдрою, лежала Джудіт Ренсом. Вона підняла очі до Ренсома, її вигнута скроня кидала косу тінь на обпечену щоку. З моменту аварії вона вже не намагалася замаскувати вм'ятину на скроні, а її сиве волосся було зібране на потилиці у простий вузол.

– Ти так пізно, – сказала вона. – Щось упіймав?

Ренсом сів і повільно почав знімати гумовий костюм.

– П'ять штук, – відповів він. Він болісно потирав щоку, розуміючи, що тепер так само затаврований, як і Джудіт. – Три з них досить великі – зараз у морі багато їжі. Мені довелося одну рибину залишити там.

– Заради всього святого, чому? – Джудіт сіла, її обличчя загострилось. – Треба ж віддати трьох риб Г'рейді, і ти знаєш, що він не візьме найменших! Це значить, що для нас лишається дві! – Вона оглянула халупу майже з відчаєм, наче сподіваючись, що за допомогою якоїсь магії в кожному з порожніх кутків матеріалізується невеликий оселедець. – Я не можу зрозуміти тебе, Чарльзе. Це ж ви знову підете цієї ночі.

Врешті Ренсом припинив спроби зняти чоботи-заброди, що так само, як і його костюм, були зроблені з внутрішніх трубок автівки, і відкинувся на ліжко.

– Джудіт, не треба. Я виснажений, ти сама бачиш. – Переймаючи той улесливий тон, з яким вона щойно зверталася до нього, він додав: – Нам же не потрібно, щоб я знову захворів, чи не так?

Він обережно посміхнувся їй, відвернувши обличчя від лампи, щоб вона не побачила пруг.

– У будь-якому разі, вони не вийдуть знову цієї ночі. Вони нагнали величезне озеро води.

– Як і завжди. – Джудіт гарячково махнула рукою. Вона ще не відновилася після хвороби Ренсома. Для неї доглядати його і випрошувати їжу було досить важко, але це було дрібницею порівняно з таким жахом, як-от лишитися без годувальника на два тижні. – Чому б тобі не рибалити в морі, а не красти кожного дня воду?

Ренсом пустив повз вуха цей докір. Він прихилив свої змерзлі руки до примуса.

– Тому що неможливо дістатися до моря, розумієш? Там нічого, крім солі, скільки б не йшов. І до того ж у мене немає риболовної сітки.

– Чарльзе, що з твоїм обличчям? Хто це зробив?

На мить її розлючений тон наснажив Ренсома – це був той самий прояв давнього вольового темпераменту, що вигнав її із селища Джонстоуна п'ять років тому. Ця була та тонка нитка незалежності, за яку чіплявся Ренсом, і він був майже радий, що його травма знову її проявила.

– Сталася невелика сварка. І один із них зачепив мене веслом.

– Господи! Скажи мені, хто саме? Він був із бригади Джордана? – Коли Ренсом кивнув, вона промовила з холодною гіркотою: – Одного дня проллється кров.

– Він лише робив свою справу.

– Покидьок. Він навмисно провокував тебе. – Вона критично подивилася на Ренсома, а потім вимушено всміхнулася. – Бідний Чарльз.

Ренсом стягнув чоботи до щиколоток, переступив через вогнище і сів біля неї, відчуваючи кволе тепло під хусткою. Тонкі пальці Джудіт стали розминати його плечі, прибрали з його лоба сиве пасмо волосся. Притиснувшись до неї під ковдрою і поклавши одну руку на її тонкі стегна, Ренсом розглядав похмурий інтер'єр своєї хатини. Не варто й казати, що відтоді, як п'ять років тому до нього прийшла Джудіт, його переслідували злидні. Але він розумів, що це звичне явище для узбережних поселень, які постійно занепадали. Треба було визнати, що тепер він мав годувати їх обох, і хоч Джудіт робила небагато для їхнього виживання, вона все-таки охороняла їхній мізерний запас риби та води, коли він був далеко. А віднедавна почастишали рейди на самотніх вигнанців.

Проте зовсім не це єдало їх, а усвідомлення того, що лише разом вони могли б утримати хоча б слабкі тіні їхніх колишніх особистостей з усіма недоліками, а також призупинити поступову втрату відчуттів та ідентичностей, що було невидимою небезпекою цього піщаного лімбу. Як і інші чистилища, пляжі були місцем очікування, нескінченними ділянками вогкої солі, що висмоктували з людей усе, окрім внутрішнього стержня. Ці крихітні вузлики ідентифікації ледь мерехтіли на сірому тлі лімбу, оскільки ця зона небуття тільки й чекала, щоб розчинити й проковтнути їх, наче ті кристалики солі, що вже були висохли на сонці. У перші роки, коли Джудіт жила з Гендрі в селищі, Ренсом помітив, що вона стає дедалі сварливішою та гострою на язик. Тоді він вважав це ознакою розпаду особистості. Пізніше, коли Гендрі став правою рукою Джонстоуна, йому став заважати зв'язок із Джудіт. Гострий язик і непередбачуваність характеру зробили її нестерпною для дочок Джонстоуна та інших місцевих жінок.

Вона пішла з поселення за власним бажанням. Так вона й жила у старих халупах серед солончакових кучугур, доки одного разу не постукала у двері Ренсомової хижі. Саме тоді Ренсом зрозумів, що Джудіт була однією з небагатьох людей на узбережжі, які лишилися адекватними. Холоднеча і ропа навкруги просто здирали м'яку тканину умовностей і чемності. Якою б не була дратівливою і нетерплячою, головне, що вона лишалася самою собою.

Але те, що час спинився, не призвело ні до чого доброго. Берег моря був позачасовою зоною, зануреною у нескінченну тривалість, таку ж нечітку, як і самі дюни навколо. Ренсом часто пригадував картину Тангі, яку колись беріг немов скарб. Ті висушені пляжі, позбавлені будь-яких асоціацій, будь-якого відчуття часу, здавалось, були світлиною цього засипаного сіллю узбережжя. Проте схожість була оманливою. Новим у їхньому житті та відносинах на узбережжі, де час не так спинився, як нерухомо застиг, було те, що вони формувалися лише із залишків минулого, з невдач і помилок, що збереглися до цих пір так само, як і уламки та металобрухт, з яких вони побудували власні халупи.

Ренсом бачив, як безпорадно Джудіт втупилася у примус. Незважаючи на п'ять арктичних зим та п'ять жорстоких літ, проведених разом у солончаках, що блищали

наче крейда, у них було небагато спільного. Те, що ці стосунки склалися добре, якщо так можна сказати про їхній нинішній союз, так само, як і минулий провал, не було їхнім досягненням, а лише відбивало те одночасся, куди їх закинуло разом.

Ренсом підвівся.

– Я принесу одну рибину. І ми поснідаємо.

– А ми можемо собі це дозволити?

– Ні. Але цієї ночі, можливо, щось принесе приплив.

Кожні три-чотири роки, після якогось далекого підводного землетрусу, узбережжям прокочувалася величезна хвиля. Третя і остання хвиля вдарила приблизно два роки тому; за годину до світанку вона пронеслась крізь солончаки й сягнула аж кромки пляжів. Вода затопила по пояс сотні халабуд та хатин, розкиданих посеред дюн, змивши за кілька секунд резервуари з чистою водою. Борсаючись у слизькій солі, вони спостерігали, як відносило геть усе, що вони надбали. Сяйлива вода добігла до остовів суден, і тоді виснажені бродяги повилазили на соляні кучугури й сиділи там усю ніч.

На світанку вони побачили казкове видовище. Уся ділянка затоплених вночі солончаків тепер була всіяна десятками тисяч риб – а ці види вже майже вимерли, у кожній калюжі плавали живі краби та креветки. Тоді почався кривавий бенкет – чайки репетували й пірнали за здобиччю поміж блискучих списів, і це вдихнуло життя у тих, хто вижив. Під проводом преподобного Джонстоуна вони протягом трьох тижнів ходили від озера до озера і нажиралися як звірі на непристойній євхаристії.

Однак, дійшовши до бака з рибою, Ренсом згадав не про це, а про першу велику хвилю, що накопилася на них через пів року після прибуття на узбережжя. Тоді приплив приніс до них врожай трупів. Тисячі тіл, що після останніх кривавих поєдинків посеред пляжів були кинуті в море, повернулися до них, і очі цих потопельників, і їхні зблідлі обличчя відтоді слідували за ними з кожної калюжі. Промиті рани, очищені від крові та ненависті, переслідували їх уві сні. Ночами вони ховали тіла в глибоких ямах під найближчими соляними кучугурами. Іноді Ренсом прокидався і виходив у темряву, майже відчуваючи, як промиті морем кістки проростають крізь сіль під його ногами.

Притлумлювані протягом багатьох років, Ренсомові спогади про тіла вбитих накопилися на нього з іще більшою силою. Коли він підняв весло і шмагнув одного з оселедців на піску, він відчув, що його небажання приєднатися до поселенців, мабуть, виникло від ототожнення риби з тілами загиблих. Якими б гіркими не були його спогади про роль, яку він мимоволі зіграв у масових убивствах, тепер він визнавав, що йому треба залишити цю самотню хижку й вступити до маленького феодального світу преподобного Джонстоуна. Принаймні громадські ритуали та табу якимось пом'якшать його спогади, а цього б він не досяг на самоті.

Підсмажуючи рибу на пательні, він промовив до Джудіт:

– Ґрейді збирається приєднатися до поселенців.

– Що? Не можу повірити! – Джудіт відгорнула волосся зі скроні. – Він же завжди був вовком-самітником. Це він сам тобі сказав?

– Не зовсім, але...

– Тоді ти вигадуєш. – Вона зі звичною майстерністю хірурга розділила рибу на дві однакові частини ножем. – Джонатан Ґрейді – сам собі господар. Він же не зносить цього божевільного старого священника та його навіжених дочок.

Ренсом жував несмачний стейк із білого м'яса.

– Він говорив про це, поки ми очікували на приплив. Було очевидно, що він задумав – він досить путящий, і зрозумів, що далі так жити не можна.

– Це дурниця. Ми ж досі якимось протрималися.

– Але, Джудіт... ми живемо як тварини. Кожного дня сіль насувається і віддаляє від нас море ще на кілька ярдів.

– Тоді ми підемо кудись уздовж берега. Якщо треба, ми можемо здолати й сто миль.

– Не зараз. Надто багато кривавих сутичок. Це безкінечна низка маленьких спільнот, які захоплюють шматки морського узбережжя та страхають усіх інших. – Він відділив м'ясо від рибацької голови. – Мені здається, що Грейді попереджав мене.

– Про що ти говориш?

– Якщо він приєднається до поселенців, то буде в одній бригаді з Джорданом. І тоді він приведе їх прямо сюди. Мені здається, він натякав, що з задоволенням помстився б мені.

– За батька? Це ж було так давно. Тоді траплялися такі жахливі випадки.

– Не зовсім. Що більше я думаю про той випадок, то більше переконаний, що це був мій холоднокровний експеримент, який мав показати, наскільки я відірваний від інших. – Він знизав плечима. – Якщо ми збираємося переїхати у селище, то краще зробити це раніше за Грейді.

Джудіт тихо похитала головою.

– Чарльзе, якщо ти опинишся там, тобі настане кінець. Ти ж знаєш.

Через годину вона заснула, і Ренсом вийшов із хижі у холодне ранкове світло. Сонце зависло над головою, але дюни лишалися сірими й безживними, а озерця блищали, наче примарні свічада. Серед узбережжя в повітря здіймалися іржаві колони напів занурених у сіль дистиляційних станцій, їхні стовбури кидали смугасті тіні на яскраво-білі кучугури солончаків. Віддалені пагорби сяяли кольорами пустелі, але Ренсом, як і завжди, відвернув від них очі.

Він зачекав п'ять хвилин і, впевнившись, що Джудіт заснула, взяв весло й почав вихлюпувати ним воду з бака неподалік від судна. Вода лилася широким потоком, поки не утворилось озерце із двадцять футів завширшки, трохи більше ніж те, що він пригнав додому цього ранку.

Користуючись невеликим ухилом, який тягнувся на схід від пляжу, Ренсом, штовхаючи перед собою воду, брів через дюни. Рухаючись, він уважно спостерігав за узбережжям. Навряд чи хтось захотів би відібрати в нього цю жалюгідну калюжу, але його відходом міг скористатися якийсь бродяга, щоб залізти в хижу. Там і сям второвані стежки пнулися через затверділу сіль кудись угору, але загалом поверхня дюн видавалася незайманою. Через милю на мокрих солончаках, що тягнулися у бік моря, з'явилася згряя чайок, але і на небі, і на землі все було спокійним, окрім води, яку гнав Ренсом.

Розділ 9 – Нептун на міліні

Занедбаний конвеєр, наче величезна ящірка з поламаним хребтом, тягнувся крізь дюни до прихованого моря. Поблизу нього Ренсом повернув до широкого простору соляних озер, що простягались узбережжям на схід. Він обходив обмілини то там, то тут, обираючи шлях під нахилом, щоб вода бігла самопливом. Водночас такий виткий курс приховував те, звідки він ішов. Через пів милі, поблизу іншого конвеєру, з помосту на нього поглянув міцний бородань, озброєний списом із китової кістки. Не звертаючи уваги на вартового, Ренсом попрямував далі.

Перед ним серед солончаку півколом розкинулися старі баржі. Наче передмістя навколо середньовічної фортеці, їх обліплювали дрібні хижі та прибудови. Деякі, як і в Ренсома, були зроблені з корпусів старих автівок, притягнутих із пляжу, інші були з суцільного дерева або металу, з дверима та скляними вікнами, що поєднувалися пластинами оцинкованої сталі. Над димарями курилися сірі дими, надаючи всьому враження тихого тепла та затишку. Десять великих дистилляторів на узбережжі викидали пару, що линула до далеких пагорбів.

Селище оточувала дротова сітка. Наблизившись до західної брами, Ренсом побачив водну гладінь відкритих водоймищ та резервуарів-розплідників. Кожен із них близько двохсот футів завдовжки був укріплений насипами з піску та гальки. В одному з резервуарів, понуро опустивши голови під холодним сонцем, мовчки працювала команда чоловіків, а з насипу за ними спостерігав наглядач із палицею в руках. Хоча в селищі жили три сотні людей, навколо бараків було безлюдно. Як Ренсом уже знав зі своїх попередніх візитів, тут лише працювали.

Ренсом повернув воду до брами, де сторожову вежу обліплювало декілька хижок. Дві жінки сиділи в проході, гойдаючи немічну дитину. На території селища кілька груп хатин стояли окремо від інших – можливо, там жили аборигени або надто ліниві чи ненадійні люди, які не змогли пристосуватися до пуританського способу життя громади. Проте всі вони мали певний фах, що давав їм змогу перебувати тут.

Воротар Буллен, який дотепер вирізав весла для морських загоничів, глянув на Ренсома зі сторожки під вартовою вежею. На довгих стійках халуп сушилися вузькі лопаті, вирізьблені з частин китової кістки. За цю роботу Буллєну надали виняткові права контролю за брамою. Цей високий бородатий горбань із жовтим обличчям підозріло оглянув Ренсома, а тоді рушив заболоченим виярком, що розкинувся під вежею.

– Знову приперся? – запитав він. Хоча Ренсом нечасто приходив до поселення, здавалося, цими візитами найбільше переймався саме воротар. Певно, ще один наслідок ізоляції селища від зовнішнього світу. Він вказав веслом на Ренсомову воду. – Що там у тебе?

– Я хочу бачити капітана Гендрі, – відповів Ренсом.

Буллен неохоче прочинив браму. І коли Ренсом уже спрямував свою воду вперед, Буллен притримав її веслом. Зрозумівши натяк, Ренсом відлив кілька кувлів у резервуар під вежею. Зазвичай Буллєна не задовольнили б і два невеличкі оселедці, але цього разу він відразу зрозумів із вигляду Ренсома, що більшого ніж кілька галонів води від того не варто й очікувати.

Коли брама зачинилася за ним, Ренсом посунув до центру селища. Найбільша з барж, занурена по самий ніс у сіль, була центральною вежею поселення. Частину

правого борту, що була звернута до узбережжя, демонтували, а на палубах побудували дво- та триповерхові хатини. Увінчаний великим хрестом із китової кістки, кормовий замок корабля, що високо здіймався в повітря, слугував селищною каплицею. Ілюмінатори та вікна замінили лубочними вітражами із зображеннями біблійних сюжетів, в яких Христа та його учнів оточували летючі риби та морські коники.

Відразу було помітно, що селище міцно пов'язане з морем та його створіннями. Біля кожної хатини сушилися на довгих столах та звисали з піддашків на гачках десятки маленьких рибин. Більші риби – окуні та акул, яких упіймали на мілководді, – звисали з поруччя корабля, а величезна риба-меч, найбільш вражаючий улов поселенців, була обрана преподобним Джонстоуном за бойовий символ звитяги. Рибу прив'язали до щогли з китової кістки і підвісили під хрестом так, що її величезне лезо вказувало на небо.

Біля корабельних бортів, що були звернені до моря, в одному з резервуарів працювала інша команда чоловіків. Вони раз по раз нагинались у холодній воді, щоб зібрати їстівну водорість. Загорнуті в гуму з голови до ніг, вони нагадували пірнальників-аматорів, що випробовують свої костюми на мілководді.

Прямо за сходнями баржі в соляних дюнах було викопано з пів дюжини круглих басейнів – тимчасових резервуарів для тих, хто тягав воду вгору-вниз берегом. Ренсом спрямував воду до другого резервуару, біля якого стояв зайшлий рибалка, що намагався продати свої товари одному з наглядачів. Сперечаючись, двоє чоловіків зайшли у воду, щоб вибрати жирнішу камбалу або палтуса.

Ренсом застромив весло в пісок біля свого озерця. Половина води загубилася на шляху, і її ледь вистачало, щоб заповнити дно резервуару.

Він гукнув до вартового на містках:

– Є на борту капітан Гендрі? Скажіть йому, що прийшов Ренсом.

Чоловік спустився трапом на палубу і жестом запросив Ренсома йти за ним. Вони пройшли повз забиті ілюмінатори. Не фарбований уже десять років остов корабля перетворився на заіржавілий металобрухт. Палуби та підпори рясніли слідами артилерійського обстрілу – баржа, завантажена прісною водою та припасами, була спочатку захоплена повстанцями, що прорвалися з віддалених районів узбережжя, а потім її ще й обстріляли з есмінця, який наразі лежав десь за сотню ярдів серед дюн. Через одну з цих дірок, що зяяла у палубному настилі над головою, наче порожня квітка, Ренсом помітив старий стихар, що підсихав на сонці.

– Заждіть тут. Я зустрінуся з капітаном.

Прихилившись до поруччя, Ренсом дивився вниз на подвір'я. Одна загорнута в чорну шаль стара рубала сокирою дрова, інша розчісувала водорість, що сохла на сонці. У селищі було так сіро й безрадісно, наче воно належало громаді стародавніх паломників, закинутих на узбережжя якогось північного материка. Таку атмосферу частково спричиняло почуття провини, яке досі відчували ті, хто вижив. Привиди тисяч людей, яких було вбито серед пляжів або вигнано помирати до моря, все ще чатували серед гіркої солі. Але тут також позначилося і поступове виснаження життя, поступове згасання його різноманіття й активності, оскільки рештки їхнього минулого – єдине, що в них лишалося, – були поховані серед мертвих дюн. Це відчуття скорочення можливостей, цілковитої ерозії самого часу та простору поза межами цих опішних пісків та сухих річищ приголомшувало Ренсома.

– Капітан чекає на вас.

Чоловік повів Ренсома за собою. В поселенні все ще користувалися морською термінологією – тут налічувалося декілька десятків капітанів, куди входили й Гендрі, Джордан та преподобний Джонстоун, що були кимось на кшталт контр адміралів. Цей пережиток дістався громаді від перших поселенців, які жили на кораблі. Баржа лежала там, де її й затопили серед мілководдя. Об неї розбивалися хвилі, допоки відвали солі з дистилляторів не відгородили її від моря. В той час тисячі емігрантів ще жили на узбережжі в автівках та халупах, а дистиллятори, відібрані у військових після виснажливих баталій, кожного дня виробляли тонни солі. Велика баржа незабаром була затоплена.

– Ну, Чарльзе, що ви принесли цього разу? – Гендрі, що сидів за своїм столом у кабіні, підняв очі на Ренсома. Він жестом запросив Ренсома сісти у крісло, проглядаючи якісь таблиці у старому, оправленому в шкіру журналі, який слугував йому і гробухом, і щоденником. За минулі роки його м'який гумор зник, і він перетворився на сумлінного полісмена. Похмурий та раціональний, цілком зосереджений на забезпеченні прожиткового мінімуму поселенців, він був не здатен уявити собі щось поза цією сірою перспективою. Для Ренсома він втілював головну небезпеку та тюремні мури цього чистилища.

– Джудіт передає свої вітання, капітане, – почав був Ренсом. – Як дитина?

Гендрі невизначено махнув авторучкою.

– Та добре, як і повинно бути.

– Може, їй треба води? У мене внизу є трохи. Я хотів передати воду громаді, але з задоволенням віддав би першу порцію тобі і Джулії.

Гендрі різко поглянув на Ренсома.

– Звідки ця вода, Чарльзе? Я й не знав, що її у вас стільки, що ви готові роздавати.

– Це не моя. Учора вночі знову з'явилися браконьєри і викрали Джорданів улов. Я знайшов цю воду біля каналу сьогодні вранці.

Гендрі підвівся.

– Давайте поглянемо на неї. – Він вийшов на палубу.

– Де вона? *Оте*, що внизу? – Хитаючи головою, він рушив назад до своєї кабіни. – Чарльзе, в яку гру ти граєш?

Ренсом поспішив за ним.

– Ми з Джудіт вирішили покласти цьому край – я серйозно, капітане... Це було егоїстично з нашого боку – жити окремо від усіх, але тепер ми готові приєднатися до поселення. Незабаром вам будуть потрібні усі, кого можна було б залучити до добування води.

– Чарльзе... – Гендрі вагався. – У нас вистачає води.

– Зараз може й так, але що буде за рік-два? Треба ж думати наперед.

Гендрі замислено кивнув.

– Це гарна порада. – Він повернувся до дверей своєї кабіни. На мить у його очах проступив образ колишнього Гендрі. – Дякую за пропозицію води, Чарльзе. Послухайте, вам навряд чи сподобається у цьому селищі, наші люди працюють понад міру. Якщо ж ви переселитесь сюди, вони вас точно звідси виживуть.

Він задумливо погладив білу тушку невеликої акули, виставленої на сонце поряд з кабіною, її зморшквата морда сліпо вирячилася на Ренсома.

Опираючись на поручні, Ренсом поступово опановував себе. Відмова Гендрі означала, що він діє за рішенням, уже ухваленим іншими капітанами.

Вартовий біля сходнів спостерігав за високою виснаженою фігурою Ренсома, який походжав уздовж поручнів. Ренсом підійшов до нього.

– Де капітан Джордан? Він тут?

Чоловік похитав головою.

– Він десь на скелях. Не вернеться до вечора.

Ренсом поглянув на далекі пагорби, міркуючи, чи слід чекати Джордана. Той майже кожного дня ішов кудись до надбережних круч і зникав серед піщаних дюн, що насувалися на виярки. Ренсом здогадувався, що він відвідує могилу свого прийомного батька, містера Джордана. Старий негр помер через кілька днів після того, як вони дісталися до моря, і Філіп поховав його десь серед дюн.

Коли він проходив повз вартового, чоловік прошепотів:

– Місс Ванесса хоче вас бачити.

Кивнувши вартовому, Ренсом окинув поглядом мовчазний остов корабля і перейшов до лівого борту. Лише тихо дзенькали кроки вартового об металеве поруччя капітанського містка, а поза тим на цьому боці корабля панувала тиша.

Ренсом ішов порожньою палубою. Іржавий трап вів нагору до шлюпкової палуби. Більшість рятувальних човнів була потрощена на друзки під час обстрілу, але низка офіцерських кают лишилася неушкодженою. В одній із цих каюток, що розташовувалися безпосередньо за капітанським містком, самотньо жила Ванесса Джонстоун.

Ренсом підійшов до сходнів, потім зупинився, щоб зазирнути у пошкоджений вентилятор. Під ним була кают-компанія корабля. Коли палуба, що відділяла пасажирський салон від обідньої кімнати під ним, повністю прогнила, утворилася ця довга каюта з високою стелею. Тепер для преподобного Джонстоуна вона слугувала і ризницею, і тронною залою.

Кілька масляних світильників палахкотіло на стінних кронштейнах, підсвічуючи стелю мерехтливим підводним сяйвом. Тіні розірваних балок танцювали, немов зламані списи. Підлога кают-компанії була утеплена килимами з сушеної водорості. У центрі, майже під Ренсомом, у кріслі сидів преподобний Джонстоун. Крісло встановили на носі того самого старого човна, на якому він колись узяв на абордаж цю баржу. Мушля півкупола, пронизана білими смугами шпангоутів, з'єднувалася з невеличким помостом, що колись слугував естрадою. На підлозі поруч із Джонстоуном були його дочки Джулія і Френсіс з двома або трьома іншими жінками в хустках, які щось бурмотіли і гралися з дитиною в подертому лахмітті.

Дивлячись на двох дочок, Ренсому було важко повірити, що минуло лише десять років, відтоді як вони прибули до моря. Їхні обличчя були роздуті від дієти з оселедця та риб'ячої олії. Вони мали потовщені вилиці та місячноподібні підборіддя ескімоських скво. Сидячи перед власним батьком з хустками на головах, вони нагадували Ренсому двійко гладких, невсипущих мадонн. Чомусь він був упевнений, що за вигнання з селища має завдячувати саме цим двом жінкам. Ці прихильниці збереження статус-кво за всяку ціну, охоронниці та архангели цих мертвих часів, вони, певно, вважали, що він справить шкідливий вплив на громаду, оскільки вижив на самоті серед дюн та солончаків.

Звісно, на авторитет преподобного Джонстоуна, їхнього старого батька, тепер можна було не зважати. Він млів від щастя й гойдався на своєму ковдрияному троні, стискаючи руки дочок, наче Нептун, що застряг далеко від моря у надрах цієї посудини, похованої серед солі. Він був поранений під час артилерійського обстрілу, права частина його обличчя була рожевою та безволосою. Сіра борода на його лівій щоці надавала йому вигляд божевільного Ліра, що хапався за владу, яку він віддав своїм дочкам. Його голова була голомозою, і Ренсом здогадувався, що вже два-три роки він був майже сліпим. Замкнений світ селища з його обмеженим світоглядом був занурений у жорсткий матриархат, де панували дві його дочки.

Тільки третя дочка могла допомогти йому знайти якийсь вихід, якщо він ще узагалі існував для Ренсома. Коли він досяг порожньої шлюпкової палуби, Ренсом відчув, як у всіх сенсах піднісся над сірим світом селища.

– Чарльзе! – Ванесса Джонстоун лежала на койці у своїй холодній каютці й спостерігала через відчинені двері за чайками, що сиділи на поруччі. Її чорне волосся лежало суцільним потоком на білих грудях. Невиразне обличчя було таким нейтральним, наче вона сиділа біля вікна своєї спальні у Ларчмонті. Ренсом зачинив двері і, сівши на койку біля неї, невпевнено взяв її за руки. Вона з привітно усмішкою міцно стиснула його руки у відповідь.

– Чарльзе, ти тут...

– Я прийшов побачитися з Гендрі, Ванессо. – Вона обняла його за плечі холодними руками. Хоча її кров і здавалася завжди холодною, вона все-таки пульсувала у ритмі невловимого часу і мчала по її венах наче риба, яку він гнав на зорі. Холодне повітря каюти і її біла шкіра, так само як і промиті мушлі, що блищали серед пляжів на яскравому зимовому сонці, знову змусили його задуматися.

– До Гендрі, але навіщо?

– Я... – Ренсом завагався, раптом злякавшись довіритися Ванессі. Якби завдяки їй йому дозволили жити у селищі, він би повністю залежав від неї. – Я хочу привести сюди Джудіт і врешті приєднатися до поселення. Хоч Гендрі і не в захваті від цього.

– Але ж, Чарльзе! – Ванесса похитала головою. – Ви не можете переселитися сюди. У цьому немає жодних сумнівів.

– Чому? – Ренсом узяв її за зап'ястя. – Ви ж обидва розумієте, що зараз це справа виживання. Море так далеко.

– Море! Викинь його з голови! – Ванесса нахмурено поглянула на Ренсома. – Якщо ти оселишся тут, Чарльзе, це врешті вб'є тебе. Кожного дня доведеться вигрібати сіль із котлів.

Ренсом відвернувся і кілька хвилин дивився крізь ілюмінатори. Він втомлено запитав:

– Які ще є причини, Ванессо?

Він чекав на відповідь, а вона лежала на білій подушці, й лише холодне повітря в каюті закручувало її волосся у чорні спіралі.

– Ти щось знаєш, Ванессо?

Її погляд блукав десь у височині поміж чайками, які налітали на кістяк меч-риби, що звисала зі щогли, увінчаної хрестом із китової кістки.

Розділ 10 – Знак Рака

Із вежі плавучого маяка, що високо здіймався над дюнами, Ренсом спостерігав, як Філіп Джордан кудись пхався прибережними соляними кучугурами. Його довга постать на білих схилах здавалася зсутуленою та понурою, він повільно просувався кам'янистою стежкою. Невдовзі він зник за підгірком, а потім спустився схилом улоговини, що пролягала між пагорбів. На його руці теліпалася полотняна торба.

Схований від вітру за потрісканими панелями скляного купола, Ренсом на хвилюку вирішив розважитися грою сонячних променів на піску та вивітрених схилах скель. Прибережні хребти тепер позначали межу пустелі, що безперервно тягнулася через континент, запорошені пустища і зруйновані міста. Проте ця пустеля завжди була більш барвистою і різноманітною, ніж сірий світ солончаків. Вранці прожилки кварцу будуть танути на сонці, розіллються струмками по схилах скель, піски у яругах стануть студеними водограями. Опівдні кольори знову збліднуть, і тіні шугатимуть серед сотень печер та повітряних гrotів аж до останніх променів сонця, що пробиватимуться з-за скель на заході. Цей величезний рубіновий ліхтар, сяючи крізь каземати скельних гrotів, підсвітить берегову лінію наче якимось підземним вогнем.

Як тільки Філіп Джордан зник, Ренсом спустився сходами й вийшов на палубу плавучого маяка. За поруччям у баці кружляв самотній оселедець – поки Ренсом був у селищі, до нього приходив Ґрейді, щоб забрати належне, і передчуття похмурої трапези, приготованої з однієї невеликої рибини, змусило Ренсома не заходити в хижу. Джудіт, виснажена суперечками з Ґрейді, спала. Палуба попід ним хилилася у бік солончаків, аж поки не сягала піску. Ренсом переліз через поруччя і пішов у бік моря, обходячи мілкі озерця ропи, гладінь яких брижилася від вітру.

Пагорби солончаків затверділи. Він піднімався до соляних кучугур, що здіймалися на фоні далеких пагорбів, наче білі піраміди. Залишки великого дистиллятора все ще стирчали над схилом, іржавий вал прикрашав проїдений корозією паророзподільний клапан. Він проліз крізь брунатні руїни металевої халупи, втрапляючи ногами у залізне мереживо, а потім – повз купу занедбаних автівок, майже похованих у солі. Дійшовши до кучугур, він спробував розшукати сліди Філіпа Джордана, але висохла соляна кірка була позначена десятками відбитків, залишених полозами санчат, які тягнули на собі робітники копалень.

За соляними кучугурами простяглося те, що раніше було прибережним шельфом. Колишні дюни були поховані під тонами солі, що вимивалася з пляжів під час штормів, та купами піску й пилуки, нанесеними з пагорбів. Із сірого піщаного ґрунту де-не-де пробивалося кілька клаптів трави й стирчали шматки залізяччя та металобрухту. Десь під ногами Ренсома у піску були поховані тисячі автівок та вантажівок. Поодинокі капоти та вітрові шиби випиналися з піску, а разом з ними й ділянки колючого дроту заввишки з декілька ярдів. Подекуди під дашком якогось пляжного будинку ховалися залишки старого вогнища.

За чотири сотні ярдів праворуч від нього простяглося гирло висохлої річки, яка й привела його на узбережжя десять років тому. Частково приховані кар'єрами, її береги були поховані під тисячами тонн піску, а сипуча порода сусідніх пагорбів сповзала в порожнє річище. Ренсом ішов краєм кар'єрного урвища, обережно

пробираючись через пустище, захарашчене старими шасі та розбитими крилами автівок, зваленими до купи.

Ліворуч схилом униз тягнувся шлях до кар'єру на місці колишніх пляжів. Піщані схили кар'єру були вистелені напів розкопаними пустими оболонками десятків автівок та причепів, їхні розбиті вікна та радіаторні ґратки скидалися на жили викопного кварцу, занурені в товщу піску наче добре збережені скелети броньованих ящірок. Чоловіки із селища, що працювали в кар'єрі, викопували залишки старих автівок і знімали з них шини й сидіння, а також перебирали старий одяг, що перетворився на лахміття.

За кар'єром дюни поступалися місцем лощині, з якої визирав побляклий золотий дашок старої ярмаркової будки. Під смугастим дерев'яним куполом каруселі мовчазні коні, наче казкові єдинороги, позастигали на своїх спіральних голоблях. За ними тягнулася низка наметів, клапті тенту звисали з прикрашених карнизів. Ренсом вийшов до цієї маленької лощини одним зі шляхів, що прорізали дюни. Тут, далеко від моря та узбережжя, жила місіс Квілтер, до якої приходили копачі з кар'єру та жінки із селища, щоб їм погадали чи щось начаклували. Хоча преподобний Джонстоун та його капітани ставилися до цього несхвально, ці візити загалом були корисними для селян, бо трохи розбавляли одноманітність їхнього життя. Ренсом вважав, що ці хаотичні елементи допомагали їм усвідомити випадковість та час і без них вони незабаром втратили б власну ідентичність.

Коли він увійшов до лощини, місіс Квілтер сиділа на порозі власної жижки і штопала стару хустку. Звук кроків змусив її відкласти голку й зачинити нижню половину пофарбованих дверей, проте, впізнавши Ренсома, вона знову відчинила їх. За десять років, прожитих серед дюн, вона майже не постаріла. Хай там як, а її дзьобате обличчя пом'якшилося, і тепер вона нагадувала приємну й люб'язну сову. Її маленьке кругле тіло було вкутане кількома шарами різнобарвної тканини, зшиті зі знайдених копачами шматків тартанової ковдри, чорного оксамиту і вицвілого вельвету, оббитого смужками вишитого дамаску.

Поруч із нею за дверима стояла велика банка риб'ячої олії. Частина її останньої виручки, а це була дюжина оселедців, сушилася на сонці. На схилах дюн навколо неї на піску були викладені вервечки раковин і мушель, що утворювали узор пентаграм та півмісяців.

Жінкою, що змїтала пісок із мушель, поки Ренсом підходив, виявилася Кетрін Остін. Піднявши очі, вона привітно кивнула до нього. Хоча у виярок заглядало тепле сонячне проміння, шкіряний комір її флісового піджака був піднятий, приховуючи зморшки на обличчі. Її занурений у себе погляд нагадав Ренсому про перші тяжкі роки, які вона прожила разом зі старою, скніючи серед кладовища старих автівок. Успіх їхніх стосунків – а вицвіле руде волосся обох уподібнювало їх до матері й дочки – ґрунтувався на їхній абсолютній взаємозалежності і цілковитому виключенні усіх інших з їхнього життя.

На піщаному схилі Кетрін викладала знаки зодіаку, серед яких виділялися пунктиром знаки Рака, Овна та Скорпіона.

– Виглядає професійно, – прокоментував Ренсом. – Що там у моєму сьогоднішньому гороскопі?

– Коли ти народився? Якого місяця?

– Кеті! – Місіс Квітлер пригрозила Ренсому маленьким кулаком. – Це коштує оселедець, докторе. Не говори йому нічого задарма, люба.

Кетрін кивнула старій, а потім повернулася до Ренсома зі слабкою усмішкою. Її сильне засмагле обличчя було загартоване солоною водою та вітром.

– То якого місяця? Тільки не кажи, що забув!

– У червні, – відповів Ренсом. – Припускаю, що я Водолій.

– Рак, якщо точніше, – виправила його Кетрін. – А знак краба, докторе, це знак пустелі. Хотілось би знати.

– Досить справедливо, – сказав Ренсом. Вони прогулялися до каруселі. Він підняв руку до одного з коней і торкнувся його очей. – Пустелі? Гарзд, тоді, зважаючи на припис, я перепочину.

– Але в якій саме пустелі, докторе? Тобі варто про це подумати.

Ренсом знизав плечима.

– Невже це важливо? Здається, ми навчилися перетворювати все, з чим стикаємося, на пісок і пил. Ми навіть наводнили море його власною сіллю.

– Це песимістичний погляд, докторе. Сподіваюся, ти даєш своїм пацієнтам кращі прогнози.

Ренсом поглянув у її гострі очі. Вона добре знала, що він не мав пацієнтів. У перші роки на узбережжі він доглядав сотні хворих та поранених, але майже всі вони померли, голодні й покинуті напризволяще, і відтоді жителі селища ставилися до нього як до парії, вважаючи, що людина, яка потребує лікаря, скоро помре.

– Я не маю пацієнтів, – тихо промовив він. – Вони не дозволяють мені лікувати хворих. Певно, вони більше довіряють вашому бренду.

Він озирнувся до хребтів, що тяглися над ними.

– Для лікаря не може бути більшої невдачі. Ти не бачила десь із пів години тому Філіпа Джордана?

– Справді, він проходив неподалік. Але навіть не здогадуюся, куди він ішов.

Ренсом із пів години продирався крізь дюни, а потім іще блукав підніжжями скель. Підніжжя пронизували старі печери, до яких вели бляшані двері та вікна з грубими скляними шибками, однак ці житла були полишені багато років тому. Пісок зберігав залишки сонячного тепла, і Ренсом, прилігши на десять хвилин, грався зі шматками мотлоху, що валялись навколо. За ним схили переходили у стрімчак, що здіймався на сотню футів над дюнами, і утворювали невеликий мис серед навколишніх пагорбів. Ренсом повільно піднявся схилом, сподіваючись, що звідти побачить, як Філіп Джордан вертатиме до селища.

Досягнувши вершини, він сів і оглянув пляж унизу. Вдалині лежав берег, і нескінченні відвали солі тяглися до самого моря. Пошкоджені баржі у центрі селища були збиті до купи, наче кораблі у невеличкому порту. Але Ренсома більше цікавило широке річище, яке він пильно розглядав. На цілі милі русло було забите піском та камінням. Поступово на його місці виникала тверда біла поверхня, всяна камінням і уламками породи, й лише пилука здіймалася серед сухої трави.

Вивчаючи лінію узбережжя, Ренсом помітив серед скель та ярів невеличку долину. Так само як і річка, долина була засипана піском та пилукою, а руїни будинків, зведених колись на схилах, були майже поховані під дюнами.

У косих променях сонця Ренсом зміг розгледіти вервицю слідів, протоптаних у піщаному борошні. Вони вели прямо до руїн великої вілли, перетинаючи узбіччя частково розкопаної дороги, що звивалася навколо долини.

Спускаючись зі стрімчака, Ренсом помітив, як Філіп Джордан промайнув прямо за стіною, а потім збіг сходами вниз.

Через п'ять хвилин Ренсом піднявся схилом до місця де, як він гадав, була таємна могила старого негра. І тут повз його голову шугонуло каміння. Він сів навпочіпки і роздивився цю каменюку розміром із кулак.

– Філіпе! – гукнув він у сонячне сяйво. – Це я, Ренсом!

Обабіч дороги з'явилося видовжене обличчя Філіпа Джордана.

– Ідіть геть, Ренсоне, – гукнув він грубо. – Вертайтеся на узбережжя. – Він підняв другий камінь. – Одного разу я вже відпустив вас сьогодні.

Ренсом, що стояв на нетривкому піску, відчував, як з'їжджає вниз. Він вказав на зруйнований будинок.

– Філіпе, не забувай, хто привіз його сюди. В іншому разі його б узагалі могли не поховати.

Філіп Джордан зробив крок до краю дороги. Тримавши в одній руці камінь, він спостерігав, як Ренсом піднімається до нього. Він підняв камінь над головою.

– Ренсоне...! – застеріг він.

Ренсом знову зупинився. Хоча Філіп Джордан переважав його силою і був молодшим, Ренсома захопив цей фінальний бій. Коли він піднімався схилом, то згадав про ніж, прихований у правому черевнику, й усвідомив, що нарешті Філіп Джордан відплатить йому сповна за ту допомогу, яку Ренсом надав йому безпритульному 15 років тому. Ніхто не взяв би на себе зобов'язання без гарантії, що одного разу йому повернеться усе належне. Але передусім Філіп, певно, бачив у аскетичному лиці Ренсома подобу свого справжнього батька, мандрівного рибалки-капітана, що гукав до нього з річкового берега і від кого він уже вдруге тікав.

Ренсом повільно підіймався вгору, відчуваючи під ногами прихований піском скельний уступ. Його очі були прикуті до каменя у руці Філіпа, що сяяв у сонячному промінні на фоні неба.

На кам'яному карнизі за двадцять метрів над дорогою, мабуть і не підозрюючи про сцену, що розгорталася нижче, застигла худа довготіла тварюка з подраною гривою. Її сіра шкіра була припорошена пиллюкою, вузькі боки пошрамовані колючими тернями, і якусь хвилину Ренсом не міг розпізнати, що воно таке. Потім він підняв руку і вказав на звіра, що зорив, наче зачарований, на далеке море і вологі солончаки.

– Філіпе, – прошепотів він хрипко. – Ось там, на виступі.

Філіп Джордан глянув через плече, а потім, опустившись на одне коліно, жбурнув камінь. Коли каменюка розірвалася на дюжину уламків біля ніг левеняти, воно відчайдушно відстрибнуло вбік. Підібгавши хвоста, воно полетіло стрілою крізь скелясті схили і швидко зникло в куряві.

Коли Ренсом піднявся на дорогу, Філіп доторкнувся до його руки. Молодий чоловік уважно спостерігав, як лев побіг по сухому річищу. Його рука тремтіла не так від жаху, як від якогось внутрішнього збудження.

– Що то було – невже біла пантера? – запитав він не своїм голосом, слідкуючи за далекою хмаркою пилу, що зникала серед дюн.

– Це лев, – відповів Ренсом. – Молодий лев. Здається, голодний, але я сумніваюся, що він повернеться. – Він потяг Філіпа за плече. – Філіпе! Ти розумієш, що це значить? Ти пам'ятаєш Квілтера і той зоопарк? Лев повинен був бігти аж від Маунт-Рояла! Це означає, що... – Він раптово осікся, коли порохнява заліпила йому горлянку та рот. Його охопило відчуття величезної полегкості, яке наче зняло весь біль і гіркоту минулих десяти років.

Філіп Джордан кивнув, чекаючи, коли Ренсом переведе подих.

– Я розумію, докторе. Це означає, що десь між морем та Маунт-Роялом є вода.

Бетонна під'їзна доріжка, огинаючи стіну будинку, збігала вниз до гаража, що містився у підвалі. Порох та кам'яні брили були прибрані, а обережно зв'язаний із дерев'яних колод палісад стримував навколишні дюни.

Ренсому все ще паморочилося в голові, коли він, вказуючи на гладкий бетон і п'ятдесятирдову дорожню смугу, розчищену з боку долини, промовив:

– Ти наполегливо працював, Філіпе. Старий би пишався тобою.

Філіп Джордан слабо посміхнувся. Він вийняв ключ із гаманця на поясі і прочинив двері.

– Ми на місці, докторе. – Він жестом запросив Ренсома увійти. – Що ви про це думаєте?

У центрі гаража, виблискуючи в сутіні хромом радіаторної ґратки, стояв величезний чорний катафалк. Металевий дах і корпус були начищені до дзеркального блиску, покритишки блищали, як відполіровані щитки. Ренсому, який уже багато років не бачив нічого, окрім волого лахміття та іржавого заліза, який жив тепер лише в різноманітних похмурих халупах, цей лімузин здавався забальзамованим фрагментом непам'ятного минулого.

– Філіпе, – сказав він повільно, – це, звичайно, чудово, але... – він обережно обійшов великий чорний автомобіль. Три шини були неушкодженими і накачаними, але четверте колесо було зняте, а вісь трималася на купі дерев'яних блоків. Так і не розгледівши за зовнішнім блиском ні шкіряного салону, ні обшивки з червоного дерева, йому стало цікаво, чи справді тіло старого негра спочиває в домовині кузова машини. Мабуть, перебираючи в пам'яті найбільш вражаючі спогади свого дитинства, Філіп увесь цей рік носив із собою гротескний образ тих розкішних катафалків, які він бачив, проходячи повз цвинтар.

Ренсом обережно заглянув у заднє скло. Дерев'яна труна була порожня, а хромована рама – чиста й відполірована.

– Де ж він, Філіпе? Де старий містер Джордан?

Філіп недбало махнув рукою.

– За милю звідси. Він похований у печері над морем. Саме її я хотів показати вам, докторе. То що думаєте про машину?

Опанувавши себе, Ренсом відповів:

– Але вони казали мені... всі думали... невже весь цей час ти ходив сюди, Філіпе? До цієї... автівки?

Філіп відімкнув водійські дверцята.

– Я знайшов її п'ять років тому. Розумієте, тоді я не міг їздити, в цьому не було жодного сенсу, але у мене з'явилася ідея. Я почав ремонтувати її потроху, рік тому я знайшов пару нових шин... – Він говорив швидко, прагнучи пояснити Ренсому усе й одразу, наче виявлення та відновлення катафалка було єдиною важливою подією за минулі десять років.

– Що ти будеш робити з ним тепер? – запитав Ренсом. Він відчинив водійські дверцята. – Можна сісти за кермо?

– Звісно. – Філіп опустил шибку, коли Ренсом сів поряд. – Докторе, я справді хочу, щоб саме ви завели цю автівку.

Ключі запалювання були на приборній панелі. Ренсом повернув їх. Озираючись, він побачив, що у напівтемряві Філіп пильно стежить за ним, його темне, наче в освіченого дикуна обличчя було сповнене дивною дитячою надією. Питаючи себе, чому він так довго був нікчемою, Ренсом промовив:

– Із задоволенням, Філіпе. Я розумію, що ти відчуваєш до цієї автівки. Минуло довгих десять років, і ця машина наче повертає нас назад у часі...

Філіп посміхнувся, вишкірившись зламаним зубом, і його білий шрам під лівим оком став помітнішим.

– Продовжуйте, будь ласка. Бак повний, масло також є, і радіатор заповнений.

Кивнувши, Ренсом натис на стартер. Як він і очікував, нічого не сталося. Він іще кілька разів натиснув на стартер, потім відпустив ручне гальмо і посмикав важіль коробки передач. Філіп Джордан тихо похитав головою, на його обличчі відбилосся тільки легке розчарування.

Ренсом віддав йому ключі. Він вийшов з авто.

– Так не піде, Філіпе, ти ж це розумієш? Акумулятор розряджений, а вся електропроводка проржавіла. Ти не зможеш завести цю машину навіть через сто років. Мені дуже шкода, така гарна автівка.

Філіп Джордан з криком копнув ногою напів прочинені дверцята, так що вони лягнули об раму. М'язи його шиї та щік напружились як канати, немов розпука всіх попередніх років розривала йому обличчя. Він зірвав склоочисник з муфти гайковим ключем, а потім почав сердито гамселити капот кулаками, залишаючи вм'ятини на полірованому металі.

– Вона все одно поїде, докторе, навіть якщо мені доведеться штовхати її всю дорогу! – Він відіпхнув Ренсома вбік, а потім, нахилившись, наліг плечем на дверну раму. З тваринною енергією він штовхнув машину вперед. Конструкція з гуркотом завалилася з блоків на підлогу, задня вісь і бампер врізалися в бетон. Автомобіль нахилився, його панелі застогнали. Філіп бігав навколо нього, тягнучи сильними руками то за двері то за крила.

Ренсом вийшов надвір і зачекав на Філіпа. Через десять хвилин той також вийшов, понуро опустивши голову, його праве зап'ястя кровоточило.

Ренсом увзяв його за руку.

– Нам не потрібна машина, Філіпе. Маунт-Роял всього за сотню миль звідси, ми без проблем зможемо подолати цю відстань за два-три тижні. Річка приведе нас туди.

ЧАСТИНА III

Розділ 11 – Осяяна річка

Пласке ложе річки наче вибілений кістяк простяглося на північ. По краях, де залишки кам'яної набережної формували рвану смугу вітроломів, дюни громадилися у великі наносні кучугури, визначаючи тим самим вигини сухого річища. За дюнами тягнулася пустельна рівнина, всяяна валунами й камінням, а грудки висушеного бруду нагадували випалені уламки кераміки. Дорогою траплявся то пеньок, що позначав відстань від прихованого хребта до річки, то вітряний млин, іржаві лопаті якого, наче шифр над навколишньою пусткою, чатували над висушлим потоком. У прибережних хребтах серед горішніх схилів долини розцвітали зарості сухостійного дреку, що випустив кілька пагонів, але вже через десять миль від моря пустеля була зовсім сухою – її поверхня кришилася під ногами, й у повітря здіймався дрібний білий порошок. Металобрухт, розкиданий посеред дюн, утворив суцільну квіткову декорацію – покручені ліжка розцвіли як кущі пустельної тернини, водяні насоси й інша сільськогосподарська техніка збиралися в незграбні скульптури, і легкий вітерець здмухував пилкуку з їхніх лопатей.

Наснажений весняним сонцем, гурт людей бадьоро рухався вгору сухим річищем. За три дні після виходу вони пройшли миль зо двадцять, неспішно крокуючи стежками затверділого піску, що петляли посеред річища. Швидкість їхнього просування багато в чому залежала від місіс Квілтер, яка наполягала кожного ранку на прогулянці в кілька миль. Удень, згодившись сісти у візок, вона дримала під тентом, а Ренсом і Кетрін Остін по черзі з Філіпом Джорданом штовхали фургон. Фіра легко йшла завдяки великим дерев'яним коліщатам і легкій рамі. У рундуці були сховані намет та ковдри, контейнер із копченим оселедцем і їстівною водорістю та пів дюжини великих банок води – цього запасу, за оцінками Ренсома, мало вистачити на три тижні. Якщо вони не знайдуть воду під час подорожі до Маунт-Рояла, їм доведеться відступити й повернути назад ще до того, як вони дістануться міста. Але всі мовчки визнавали, що ніхто з них не повернеться на узбережжя.

Поява лева переконала Ренсома в тому, що десь за двадцять-тридцять миль від узбережжя є вода – певно, пробилось якесь джерело або підземна річка. Без води лев би не вижив, і його поспішна втеча вгору річкою означала, що до узбережжя він потрапив сухим річищем. Вони так і не знайшли жодних слідів тварюки, мабуть тому що і їхні сліди навколо табору кожного ранку швидко замітав вітер. Проте Ренсом та Джордан були завжди напоготові на випадок зустрічі зі звіром і трималися поблизу списів, прикріплених до бортів візка.

Від місіс Квілтер Ренсом дізнався, що троє його товаришів готувалися до цієї подорожі два останні роки. Але вони так і не склали жодного плану і не обговорили маршрут, було лише спільне прагнення повернутися назад до міста та невеликого району над висушеним озером. Місіс Квілтер, очевидно, шукала свого сина, переконана, що він і досі живе десь серед руїн міста.

Мотиви Філіпа Джордана, як і Кетрін, були не такими ясними. Чого він насправді шукав – Йону чи той таємничий пофарбований гаузбот, в якому колись жив зі старим негром, Ренсом не знав. Він здогадувався, що під час візитів Філіпа до її хижки місіс Квілтер відчувала приховані прагнення хлопця і зрештою добре зіграла

на них, розуміючи, що вони з Кетрін ніколи не зможуть податися в подорож самотужки. Як тільки Філіп продемонстрував місіс Квілтер авто, стару не потрібно було ні в чому переконувати. За іронією долі, провал поїздки до Маунт-Рояла із шиком в тому розкішному катафалку Ренсом зміг обернути на свою користь.

– Це була грандіозна автівка, докторе, – сумно казала вона йому вдесьте, коли вони закінчували ранній обід у затінку візка. – Бачив би її мій старчик Кілті, правда ж? – Вона втупилася у далекий серпанок, і тоді над дюнами повисла ця уява блудної матері, що поверталася додому. – А тепер на цій старій фірі я виглядатиму наче мішок з картоплею.

– Він буде так само радий вас бачити, місіс Квілтер. – Ренсом присипав піском залишки їжі. – У всякому разі, машина зламалася б через десять миль.

– Цього би не сталося, якби кермували ви, докторе. Я пам'ятаю, як ви привезли нас сюди. – Місіс Квілтер притулилася спиною до колеса. – Ви ж заводили ті автівки натиском одного мізинця.

Філіп Джордан підійшов до неї, ображений цією зміною у її відданості.

– Місіс Квілтер, акумулятор машини був розряджений. Вона ж пробула тут десять років.

Місіс Квілтер зневажливо чмихнула.

– Акумулятор...! Допоможете мені, докторе? Поштовхайте фіру ще трохи. Можливо, Філіп десь знайде нам старого віслюка.

Вони посадили її під тент. Ренсом спирався на голоблю прямо за Кетрін, а Філіп Джордан ішов за п'ятдесят ярдів попереду, патрулюючи берег зі списом у руці. Зміна ставлення місіс Квілтер до Ренсома ще не торкнулася Кетрін Остін. Вона невтомно штовхала візок уперед, її сильні плечі прикривав пов'язаний рукавами шкіряний жакет. Коли колесо з боку Ренсома втрапило у тріщину в ґрунті, вона дорікнула йому:

– Ну ж бо, докторе, чи ти хочеш сісти зверху поруч із місіс Квілтер?

Ренсом гаяв час, згадуючи, як Кетрін дражнила левів у клітках, коли він уперше зустрів її в зоопарку Маунт-Рояла. Хоча, полишивши їх, вона підкорилась обставинам, він відчував, що її знов наснажували безлюдні савани та дика енергія пустельних кішок.

Коли вони повільно рушили вгору річищем, місіс Квілтер уже спочивала під тентом, її фіолетові шовки, наче злегка напнуті вітрила майоріли в теплому повітрі. Попереду річка і далі зміїлася посеред дюн. Її широке русло завширшки майже три сотні ярдів відбивало сонячне світло наче вибілена палуба. Висихаючи, вода поцятувала річище, що зробило його схожим на зашкарублу й запылену шкіру слона-альбіноса. Колеса розбивали тверду піщану кірку, а кроки людей здіймали хмарки пилюки, що линули за ними в повітрі. У навколишній пісок вгрузли порцелянові кістки невеликих риб та білі мушлі моллюсків.

Кілька разів Ренсом оглядався до узбережжя, радий бачити, як пилюка заволікає прибережні хребти. Він наче забув про ті довгі десять років серед солончаків, холодні зимові вечори, проведені біля озер ропи, та постійні бійки із поселенцями.

Річка повертала на північний схід. Вони проминули низку зруйнованих пристаней. Поряд спочивали ліхтери²⁰, загрузлі аж по самий верх у піску, їхні сірі

²⁰ Тип вантажного судна, схожого на баржу.

остови вигоріли на сонці. На березі проглядав гурт зруйнованих пакгаузів, проте верхні вікна цих металевих кліток лишилися неушкодженими. Вервиця бетонних телеграфних стовпів позначала межі дороги, що збігла алювіальною рівниною до хребтів.

Тут річка поглиблювалась та ширшала. Вони пройшли повз баркаси та інші судна, напів засипані нанесеними пісками. Ренсом зупинився і пропустив інших уперед. Він поглянув на судно, викинуте на берег поблизу. Під вертикальними променями полуденного сонця їхні округлі форми, не відкидаючи навіть найменшої тіні, здавалися цілковито розмитими, і від їхніх первинних сутностей залишилися тільки рудиментарний залишок. Вони були схожі на примари далекого всесвіту, що лежали на міліні втраченого часу, наче висушені образи. Ця застиглість у незмінному світлі примушувала Ренсома відчувати, що він просувається якимось внутрішнім ландшафтом, де елементи майбутнього обступають його, наче об'єкти натюрморту, безформні та ні з чим не пов'язані.

Вони зупинилися біля остова річкового пароплава, великого вишуканого судна з високим білим димарем, що колись сіло на міліну в центрі річища. Його палуба була на одному рівні з навколишніми пісками. Ренсом підійшов до поруччя і переліз через нього, потім пройшов палубою до відчинених дверей кают-компанії під капітанським містком. Усередині порохнява застилала підлогу та столи, купи пилуки вкривали сидіння та оббивку у кутах.

Кетрін та Філіп Джордан піднялися на місток і оглянули рівнину, шукаючи якісь ознаки життя. За дві милі від хребтів блищали алюмінієві вежі зерноскховища.

– Щось бачите? – гукнув Ренсом. – Якщо тут є термальні джерела, над ними повинна бути пара.

Вони заперечливо похитали головами.

– Нічого не видно, докторе.

Ренсом пройшов на ніс корабля і сів на кабестан²¹. Схиливши голову, він побачив, що її тінь лягла йому на руки. Зводячи їх до купи, він міняв обриси свого черепа, його форму і довжину. Він зауважив, що місіс Квілтер з цікавістю стежить за ним із фіри.

– Докторе, такий самий фокус робив і мій Кілті. Ви схожі на нього зараз. Бідний хлопчик, він намагався виправити свою голову, щоб було як у інших.

Ренсом переступив через поруччя і підійшов до неї. Він імпульсивно простяг руку і схопив її. Її рука була маленька й кругла, а пульс слабо калатав, як у наполоханого горобця. Місіс Квілтер поглянула на нього невидючими очима, її думки були десь далеко. Раптом Ренсом усвідомив усю нелогічність їхніх сподівань на те, що Квілтер десь знайдеться.

– Ми знайдемо його, місіс Квілтер. Він повинен бути там.

– Це лише мрія, докторе, просто мрія, жіноча фантазія. Але я не могла заспокоїтися, не спробувавши.

Попереду їх чекав різкий вигин річки. Отари великої рогатої худоби були колись зігнані вниз до останнього струменя води, і тепер їхні потрощені скелети встеляли навколишні піски. Громіздкі зубаті черепи виблискували своїми гранями, кожний схожий на Квілтерів, і зернятка кварцу блищали у порожніх очницях.

---

²¹ Лебідка з барабаном на вертикальному валу для підйому вантажів, підтягування суден до причалів, витягання суднових якорів тощо.

Через дві милі річку перетинав залізничний міст. Між консольними балками стояв зупинений потяг, двері вагонів були відчинені на колії. Ренсом припустив, що коли шлях попереду виявився заблокований, бригада потяга та пасажери вирішили продовжити подорож до узбережжя пароплавом.

Зупинившись у затінку під мостом, вони роздивлялися безкрайній простір сухого річища, обрамлений мостовими опорами. Увечері тисячі тіней від куп металобрухту заповнили навколишні піски каліграфічними візерунками.

– Ми зупинимося на ніч отут, – сказав Філіп Джордан. – Відправляємося з самого ранку, на завтра до цього часу ми подолаємо добрячу частину шляху.

Кожного вечора вони витрачали принаймні дві години, щоб влаштувати табір. Спочатку вони заштовхали візок під один з биків мосту, потім встромили в пісок списи і натягнули намет на раму. Кетрін і Ренсом вирили навколо намету глибоку траншею, нагортаючи валом теплий пісок. Водночас Філіп пішов до берега, щоб пошукати серед дюн металеві кілки. Вночі в пустелі дув дмухав холодний вітер, і кілька тих ковдр, що вони взяли з собою, навряд чи вистачало, щоб зігрітись.

До сутінків вони звели навколо намету й фіри напівкруглий насип із три фути заввишки, скріпивши його залізничним. Всівшись разом усередині цієї маленької нори, вони готували їжу на багатті, розпаленому на трутовиках та корчі. Дим струменів угору між балок, відпливаючи геть у холодне нічне повітря.

Поки дві жінки поралися біля вогню, Ренсом і Філіп Джордан піднялися на міст. Душні й розбиті остови пасажирських вагонів застрягли поміж консольних балок, і зараз лише зірки блищали крізь шпарини у дахах. Філіп почав відривати суху поросль, що обплела стінки вагонів. Зогнили валізи та рюкзаки валялися на запарошених коліях. Ренсом пішов уздовж потяга до локомотива. Піднявшись у кабінку, він став шукати на заіржавілій панелі управління водяний кран. Потім він сперся ліктями на підвіконня з боку машиніста і пів години дивився на колію, що перетинала міст і бігла пустелею вдалечінь.

Серед ночі його розбудив Філіп Джордан.

– Докторе! Послухайте!

Він відчув руку парубка на своєму плечі. Глянувши вгору, він побачив, як блискучі іскри багаття відбиваються в його очах, звернених кудись за річку.

– Що там таке?

Десь далеко на північному заході, де всохлі дерева та лушпиння пустелі злилися в передгір'ях ночі, втомлено завивала тварина. Її згублені зойки слабо бриніли поміж сталевими опорами мосту, лунаючи над білою річкою наче в намаганні воскресити труп спочилої землі.

На світанку наступного дня вони розібрали табір та завантажили своє добро на візок. Неспокійна ніч і схід сонця, який кожного ранку наставляв усе швидше, затримали їхній від'їзд. Філіп Джордан сновигав навколо фіри, чекаючи на місіс Квілтер і нетерпляче грюкаючи списом по спицях колеса. Сонячне світло надавало його темному дзьобатому обличчю вигляд стривоженого номада-пустельника, нащадка якогось аристократичного племені, що вимирає.

– Ви чули це виття вночі? – запитав він, коли з'явилася Кетрін. – То був лев чи пантера?

Кетрін похитала головою. Вона розпустила волосся, і її довгі локони розвівалися у прохолодному повітрі. На відміну від Філіпа, нічні звуки, здавалося, заспокоїли її.

– Ні те, ні інше. Більше схоже на собаку. Можливо, вовк. Далеко звідси.

– Не більше ніж за п'ять миль. – Філіп виліз на залишки їхнього табору й поглянув удалечінь понад річищем. – Ми дістанемося туди опівдні. Будьте насторожі. – Він різко зиркнув на Кетрін, а потім подивився на Ренсома, який сидів навпочіпки біля вогнища, гріючи руки над вуглями. – Докторе?

– Я тебе розумію, Філіпе. Але я б так не хвилювався. Після цих десяти років вони лякатимуться нас більше, ніж ми їх.

– Ви видаєте бажане за дійсне, докторе. – Зійшовши з насипу, він неквапливо промовив до Кетрін: – Тоді на скелі ми бачили *лева*.

Коли місіс Квілтер була готова, він спробував переконати її зайняти своє місце на фірі. Хоча вона спала погано і вже неабияк втомилася від мандрівки, місіс Квілтер наполягла, що першу годину йтиме пішки. Вона рухалася зі швидкістю равлика, її ніжки просувалися по крихкому піску, як обережні миші.

Філіп, що крокував біля неї, ледь стримуючи нетерплячку, керував фірою лише однією рукою. Коли ж Кетрін брала місіс Квілтер під руку, та наполягала, що хоче йти сама, а коли зупинялася, то щось бурмотіла до себе й хитала головою.

Ренсом скористався її повільним кроком, щоб прогулятися по дну річки, збираючи серед нанесеного вітром сміття і брукху лопаті вітряків та відламані дверцята автівок. Холодне ранкове повітря збадьорило його, і він був радий, що місіс Квілтер трохи сповільнила їхню ходу. Завдяки цим кільком хвилинам самотності він міг зібрати докупи плутані думки, які все більше й більше захоплювали його під час їхньої подорожі вгору річкою. Коли він роздумував про реальні причини цієї подорожі, то відчував її істинний внутрішній компас. Спочатку Ренсом припустив, що він, так само як і Філіп Джордан та місіс Квілтер, повертається в минуле, щоб підібрати обірвані кінці свого попереднього життя; але тепер він усвідомлював, що біле річкове ложе переносить їх у зворотний бік, переміщаючи в зону майбутнього часу, де нерозчинені рештки минулого виглядатимуть згладженими й округлими, приглушеними уламками часу, наче примарний образ у дзеркалі. Можливо, ці залишки будуть єдиними елементами майбутнього і матимуть дивну й фрагментарну форму руїн, через які він зараз просувається, проте всі вони поєднуються і розчиняються у м'якій пилюці висохлого річища.

– Філіпе! Докторе Ренсом! – Кетрін Остін зупинилася, відставши на двадцять ярдів від інших, і вказала на річище позаду.

За милю від них, де міст перетинав річку, в сонячних променях жваво палав порожній потяг, випльовуючи в повітря клуби диму. Полум'я бігло від одного вагону до іншого, а яскраві іскри падали вниз поміж колій туди, де щойно стояв їхній табір. За кілька хвилин вогонь охопив увесь потяг. Небо на півдні затягло темним куривом.

Ренсом підійшов до інших.

– Це, напевно, якийсь сигнал, – сказав він тихо. – Якщо тут хтось є, то вони вже знають про нас.

Філіп Джордан неспокійно крутив у руках спис.

– Напевно, це від нашого багаття. Ви його загасили, докторе?

– Ну звісно. Мабуть, уночі жарини занесло вітром на рейки.

Вони спостерігали, як догорає вогонь над останніми вагонами на підходах до мосту. Опанувавши себе, Філіп підійшов до місіс Квілтер і відвів її до візка.

Ренсом зайняв своє місце біля голоблі. Вони швидко пішли геть, усі втрюх штовхаючи фіру. Коли вони досягли вигину річки, Ренсом озирнувся через плече на міст у вогні. З поїзда ще цідився їдкий дим, і його пелена затуляла південний бік за їхніми спинами.

До полудня вони подолали ще десять кілометрів. А тоді зупинилися, щоб приготувати обід. Задоволений їхнім темпом, Філіп Джордан допоміг місіс Квілтер зійти з фіри і встановив для неї тент, якого перед дорогою спеціально зняли з остова старого ліхтера.

Після обіду Ренсом прогулювався берегом. Біля скелетів барж простяглися присипані піском залишки пристаней і причали. Тут річка утворювала невелику гавань. Ренсом піднявся на дерев'яну набережну і, минувши похилені стріли кранів, вийшов на околицю селища. Фасади напів зруйнованих будівель і пакгаузів проявляли схему засипаних піском вулиць. Він пройшов повз господарську крамницю, а потім – повз невеликий банк, двері якого були порубані сокирою. Вигорілі залишки автобусного парку стали звалищем розбитих автошиб та вицвілих бамперів.

На подвір'ї стояв великий автобус, ще не повністю похований під піском, і у його очах-вікнах жеврів внутрішній світ. Ренсом ішов серединою дороги, минаючи згладжені обриси покинутих автівок. Вервиця горбів – мізерний залишок ідентичності – переривала плавний плін пісків вулицею. Йому пригадалися автівки, яких викопували в кар'єрі серед пісків узбережжя. Після десятирічного поховання їх знаходили незайманими – здавалося, що подряпані крила та блискучі бампери були добуті прямо з минулого. Натомість засипані автівки цієї вулиці здавалися ідеалізованими образами самих себе, сутністю власної геометрії, а їхні плавні вигини нагадували еманції якогось платонічного майбутнього.

Усе, що занурилося у пісок, точно так само оберталося новою якістю. Ренсом зупинився біля одного з магазинів на головній вулиці. Пісок, що сівся крізь його вітрину, перетворив квадратну шибу на еліптичне вікно завширшки три фути. Зазирнувши у нього, він побачив десяток облич, що у тьмяному світлі дивилися на нього з характерним виразом воскових масок, притаманним пластиковим манекенам. Вони позастигали з безтурботно піднятими руками, їхні глянцевої усмішки були такі ж виснажені, як і місцевість навколо них.

Раптом Ренсом затамував подих. Серед порожніх облич, частину яких неможливо було розгледіти через засліплення сонячними зайчиками від навколишніх будинків, він ураз помітив насмішквате лице. Цей образ, ніби застиглий спогад, поволі ставав чіткішим, і Ренсом кинувся за тінню, що припустила вулицею позаду нього.

– Кілт! – Він роззирнувся порожніми вулицями та тротуарами, намагаючись згадати, чи всі сліди на піску належать йому. Лише вітер, що нісся вулицею, гойднув дерев'яний знак на даху магазину навпроти.

Ренсом пішов був до нього, але потім розвернувся і поспішив геть крізь нанесені піски.

Вони просувалися далі вгору річкою. Тепер вони робили менші перерви на відпочинок, а тоді знову штовхали фіру вигорілим білим річищем. Далеко за ними усе ще струменіли в небо шлейфи диму від згорілого поїзда.

Потім, після обіду, коли селище було вже за п'ять миль позаду, вони обернулися і побачили темні пасма кіптяви, що піднімалися понад вулицями. Полум'я шугало над дахами, і за десять хвилин величезна пелена диму затулила південний обрій.

– Докторе Ренсом! – Філіп Джордан підійшов до нього, коли він притулився до голоблі фіри. – Ви ж не розпалювали у селищі багаття? Коли виходили прогулятися.

Ренсом похитав головою.

– Думаю, що ні, Філіпе. Хоча я мав із собою сірники, тож фактично міг би це зробити.

– То ви палили щось чи ні? Не пригадуєте? – Філіп пильно вдивлявся у нього.

– Ні. Певно, що ні. Для чого мені це робити?

– Ну гаразд. Але сірники я заберу, докторе.

З тих пір, незважаючи на підозри Філіпа, що це саме він підпалив селище, – а ці підозри він чомусь поділяв, – Ренсом був певний, що за ними слідкують. Пейзаж помітно змінився. Спокійний обшар що сягав узбережної рівнини, де-не-де позначений на горизонті поодиноким деревом або силосною вежею, зник. Руїни містечок надавали алювіальним терасам горбистого вигляду, потрощені автівки стояли у піску біля річища та на дорогах, що збігали до нього. Повітря скрізь прошивали скелети металевих веж та димоходи. Навіть русло річки було переповнене, і вони пробивалися повз десятки полишених кораблів.

Вони пройшли під прогонами зруйнованого мосту, яким не змогли потрапити на узбережжя десять років тому. Коли вони перелізли через повалені арки і перед ними виринув знайомий краєвид, Ренсом згадав про ту одну фігуру, що повільно йшла висохлим дном річки. Він залишив візок і пішов уперед, шукаючи сліди цієї загадкової фігури. Проте усе навколо немов вкривав серпанок, і в ту мить, коли він намагався продерти очі, він раптом побачив, як за триста ярдів майнула чиясь фігура – хтось ішов пустельною улоговиною, і сонячне світло блищало на його спині.

Розділ 12 – Дим пожеж

Цей образ супроводжував його аж до самого Маунт-Рояла. Десять днів потому, коли вони дійшли до західних околиць міста, для Ренсома він нерозривно переплівся з усіма іншими привидами навколишнього ландшафту. Безплідність центральної рівнини, її запустіння та нескінченні пустирища, що тягнулися через увесь континент, приголомшували його своїми масштабами. Незмінне пустельне світло, відсутність будь-яких кольорів та діамантова білизна кам'яного пейзажу створювали враження, наче він рухається величезним кладовищем. Застиглість усього навколо передусім проявлялась у тому, як навіть найменшому порухові надавалася майже галюцинаторна інтенсивність. Уночі, коли вони вже спали в улоговині, захованій серед берегових дюн, з північного заходу чулося скиглення тієї самої загадкової тварини. Що ближче вони підходили, то все дужче вона завивала. Тварина завжди трималася на відстані кількох миль, і її крики лунали через усю пустелю, відбиваючись від поодиноких мурів, що в сірому світлі мали вигляд мегалітів.

Удень, коли вони рушили в дорогу, за ними знову виднілися пожежі. Над пустелею здіймалися темні звої, що наче позначали шлях річища на південь. Іноді одночасно цілою низкою спалахували шість-сім пожеж, і чорна пелена диму затьмарювала пів неба.

Оскільки їхні запаси води були майже вичерпані і вони так і не знайшли, де їх поповнити, – якихось джерел або підземних резервуарів, – це зводило нанівець первісну мету експедиції. Проте жоден із них навіть не натякав на повернення до узбережжя та не пробував шукати воду в пісках. Із зігнутими спинами вони важко пленталися за фірою до міста, що виднілося на горизонті.

Скорочення добової норми води зробило їх неговіркими. Місіс Квілтер, здебільшого прив'язана до спинки сидіння на фірі, колихалась і щось бурмотіла до себе. Філіп Джордан, запорошене обличчя якого ставало все більше й більше схожим на пику ящірки на спеці, ходив зі списом на розвідку до річища, коли інші відпочивали. Штовхаючи фіру вперед, Кетрін Остін була заглиблена у себе. Лише крики нічних тварин викликали у неї хоч якусь реакцію.

У ніч перед приходом у місто Ренсом прокинувся від далекого виття й побачив її за сто ярдів від табору. Вона гуляла дюнами за межами річища, і темний нічний вітер розвівав її довге волосся, розпущене по плечах.

Наступного ранку, коли вони вдвох сиділи навколішки біля багаття, розпиваючи воду з передостанньої фляги з їхнього запасу, він запитав її:

– Кетрін, ми майже на місці. Що ти шукаєш?

Вона згребла у жменю купу пилу і стиснула її, аж поки білі кристали не розчинилися поміж її пальцями.

Узяте в облогу з усіх боків пустелею-завойовницею місто, здавалося, надягло на себе кольчугу з гребенів цегли та каменю, що зникали десь серед пісків. Першими його ознаками були вигорілі дахи, що здіймалися над пакгаузами біля верфі. Ренсом поглянув на пристані та прилеглі до них вулиці, шукаючи якихось ознак життя, але дороги були безлюдні й нагадували забите піском дно каньйону. Будинки, що губилися серед запорошених ярусів, перетворювали цю місцину на доісторичне

терасове місто, мертвий мегаполіс, що звертав на них свій лиховісний погляд, коли вони проходили повз.

Прирічкові селища, що тулилися колись до околиць міста, позникали. Серед зруйнованих мурів проглядали величні дюни, з їхніх схилів стирчали шматки спаленого дерев'яного риштування. Філіп Джордан та Ренсом піднялися на берег й оглянули доріжки кругляка, що, наче наріжні камені міста, все ще чекали на закладання. Тут і там до стін хилилися залишки халуп, осторонь стояли збиті до купи будівлі, що нагадували запусілий форт. За пів милі вони побачили криву автомосту, а за нею ледь виднілися земляні насипи – залишки Ларчмонта.

Ренсом дивився на озеро. Там, де колись була відкрита водойма, наразі до самого обр'ю простягалось море білих дюн, і сонячне проміння торкалося їхніх похилих гребенів. Ренсом чекав, коли ці м'які хвилі побіжать до нього й розіб'ються об берег. Правильна геометрія дюн, їхні висушені схили, що нагадували поліровану крейду, осявали навколишній пейзаж.

Вражений цілковитим запусінням навкруги, Філіп Джордан похитав головою й пробурмотів:

– Тут немає води, Ренсоне. Ці пожежі були випадковими. Квілтер та інші померли.

Ренсом подивився на темні звої, що здіймались у небо за ними. Найближчий був лише за пів милі від них – десь у гавані горіла пристань.

– Філіпе, там мусить хтось бути. Якщо там є люди, буде й вода.

Унизу Кетрін Остін прихилилася до фіри. Місіс Квілтер, що сиділа під тентом, крутилася з боку в бік, немов дитина. Філіп почав спускатися до них, як раптом повітря сповнило гавкання, що долинало з двоповерхової будівлі за сто ярдів від берега.

Філіп сховався за металевою огорожею, але Ренсом покликав його.

– Філіпе, та припини вже! Цих собак хтось повинен поїти.

Вони скрадалися вздовж паркану від скелета одного зруйнованого будинку до іншого. Над поверхнею випиналися бугристі дахи автівок і потемнілі пні старих сторожових веж. Собаче гавкання доходило з протилежного боку будівлі. Сходи вели до торгових залів на другому поверсі. Ренсом і Філіп обережно піднялися сходами до відкритої галереї. Вздовж металевої балюстради, що виходила на площу, пориви вітру з пилюкою ганяли старі бляшанки та уламки меблів. Міцно тримаючи списи, вони перелізли через перила. На мить Філіп нерішуче застиг, наче боячись того, кого він міг би побачити внизу, але Ренсом потягнув його за руку.

Посеред площі, десь за п'ятдесят ярдів зліва від них, п'ять чи шість собак атакували групу пластмасових манекенів, яких хтось витягнув із одного з магазинів і залишив на тротуарі. Худі білі гарчуни стрибали один за одним на манекени, розриваючи їхні обличчя та здираючи шматки одягу з плечей і талії. Врешті всі манекени завалилися на тротуар, а хижі пащі за якусь мить відірвали їм руки та ноги.

З дальнього боку будівлі пролунав ляскіт батога, і згряя, розвернувшись, помчала назад, два пси тягли по пилюці безголовий манекен. Під різке клацання батога, що гнав їх зруйнованими вулицями, вони завернули за ріг будинку і зникли.

Ренсом вказав на відірвану голову, що гойдалася в ринві, – ці розтерзані обличчя нагадували йому воскові маски з вітрини магазину в прирічковому селищі:

– Може, це пересторога для подорожніх, Філіпе? Чи якесь тренування для собак?

Вони повернулися до Кетрін та місіс Квілтер і відпочили кілька хвилин усередині корпусу зруйнованої баржі. Серед звалища кораблів, що розкинулося по всьому річищу, лежав остов великого риболовецького траулера – його довгий корпус був увінчаний високим капітанським містком, яким колись ходив Йона, наче якийсь Ахав пустелі, що полює на своє біле море. Ренсом поглянув на Філіпа Джордана й побачив, що він пильно вдивляється в горішній місток, його очі блукають порожніми ілюмінаторами.

Місіс Квілтер важко випрямилася.

– Ви не бачили мого старчика Кілті? – запитала вона. Останніми днями, наближаючись до Маунт-Рояла, вони охоче ділилися своєю водою із місіс Квілтер, ніби це могло якось умилостивити страхітливий привид її сина. Однак тепер, коли залишилося лише дві фляги, а місто, очевидно, було безлюдним, Ренсом помітив, що вона заледве отримала належне.

– Він тут, докторе, – сказала вона, усвідомлюючи цю зміну у ставленні до неї. – Він десь є, я відчуваю.

Ренсом тим часом витрусив порошок з бороди. Його рідке волосся стало таким самим білим, як колись у Міранди Ломакс. Він дивився на далекі стовпи куряви, що піднімалися вздовж річища.

– Може й так, місіс Квілтер.

Вони покинули траулер і рушили до автомосту, до якого дійшли за пів години. За межами яхтової гавані під сонячним світлом лежали руїни баржі місіс Квілтер, кілька вигорілих шпангоутів ледве нагадували колишні обриси. Вона розгублено походила між них, поворушила палицею обгорілу деревину, а потім повільно знову залізла у фіру.

Коли вони пробиралися крізь дрібний пісок під рибальськими причалами, Ренсом помітив, що вся поверхня аж до білих дюн біля озера була майже цілком укрита скелетами тисяч невеличких риб. Під його ногами у порошок саяли шпички крихітних кісток і хребців. Цей шар кісткової муки утворював діамантове дзеркало, що освітлювало озеро та навколишню пустелю.

Коли вони пройшли під неушкодженим прогоном автомосту, Ренсом відпустив голоблю.

– Філіпе, гаузбот! – Упізнавши засипаний піском прямокутний обрис, він побіг дюнами до нього.

Він опутився навколішки серед сипучого піску і став змітати його з вікон, а тоді глянув усередину крізь подряпане скло, поки Філіп Джордан підіймався до нього.

Кілька років тому каюту розгромили. Книги були розкидані, шухляди витягнуті зі столу на підлогу; але з першого погляду Ренсом побачив, що всі його сувеніри, які він зібрав перед тим, як покинути Ларчмонт, лишилися у каюті. Вікно з лівого борту було розбите, й підлогу засипав пісок, частково приховавши репродукцію картини Тангі, що зображала висушений пляж. Прес-пап'є Ренсома – шматок юрського вапняку – лежало біля купи піску.

– Докторе, а що ж сталося з водою? – Філіп Джордан опутився навколішки біля нього і також став очищати вікна від піску. – У вас же був запас води в таємному баку.

– Так, під камбузом. Треба обійти з іншого боку. – Коли Філіп перескочив через дах і почав зчищати пісок з іншого боку, Ренсом знову зазирнув у вікно. Дбайливість, з якою він оснастив гаузбот, сувеніри, завбачливо зібрані тут, наче якогось якомусь надприродному ковчезі, – усе це створювало враження, ніби гаузбот був підготовлений у майбутньому і закинтий на берег десять років тому спеціально для того, щоб задовольнити його теперішні потреби.

– Сюди, докторе! – озвався Філіп. Ренсом облишив вікно і перетнув заповнений дах. Кетрін Остін тим часом піднімалася берегом, щоб поглянути на руїни своєї вілли.

– Ти знайшов її, Філіпе?

Філіп вказував крізь вікно кудись униз; підлога камбузу була зірвана аж по самісінькі стіни, оголюючи сходишки драбини, що вела до понтону.

– Хтось знайшов її раніше за нас, докторе. – Філіп підвівся. Він почував горлянку, лишивши білу смугу на шиї. Обернувшись, він поглянув понад річищем на риболовецький траулер серед звалища кораблів.

Покинувши його, Ренсом піднявся схилом до опор мосту. Пісок з'їжджав униз, струменів поміж колін. Він торкнувся ногою залізничця з лопатями – це був той самий підвісний двигун, якого він колись тут залишив. Йому чомусь хотілося бути подалі від інших. Покинувши узбережжя, вони поклалися одне на одного, але, діставшись до Маунт-Рояла, – того самого пункту, з якого вони вирушили у подорож десять років тому, – він відчув, що всі його зобов'язання перед іншими виконані. Піднявшись на набережну, він поглянув згори на цю компанію подорожніх – у незмінному пустельному сяйві вони стали чужими одне одному, їх поєднував лише пісок, що здіймали їхні ноги.

Він переліз через балюстраду й повільно побрів тротуаром до середини прогону. Поверхня була вкрита смужками металу та старими шинами, які він іще пам'ятав. Він зупинився перепочити біля перил, споглядаючи поглинуті дюнами руїни навколо порожніх веж далекого міста. На північний схід до самого горизонту простягалася біла поверхня висохлого озера.

Наче виснажений жебрак, він присів серед пустих банок та сміття у пробоїні балюстради. Десь під ним Філіп Джордан зі списом в одній руці і одною з двох фляг на плечі йшов кудись порожнім річищем. Кетрін Остін віддалялася від нього, збираючись угору берегом і шукаючи щось серед шматків корчів. Тільки місіс Квілтер усе ще сиділа у фірі під своїм обідраним тентом.

Схилившись на балюстраду покинутого мосту, Ренсом впродовж десяти хвилин спостерігав, як розбрідаються фігури внизу. Місіс Квілтер, немов старий краб, повільно повзла до далекого берега.

Ренсом мав примарну надію розгледіти власний будинок, проте його погляд вразив промінь світла. Десь на місці особняка Ломакса посеред дюн затишно влаштувався невеличкий ставок, повний блакитної води, його поверхня брижилась яскравими візерунками. Спостерігаючи за ним, Ренсом вирішив, що цей ставок – просто надзвичайно чіткий міраж. Він сягав принаймні ста футів у діаметрі, вода була обрамлена вузьким пісочним пляжем, що нагадував береги мініатюрного водосховища. Його оточували лише дюни та зруйновані мури.

Він усе ще чекав, коли ж зникне цей міраж, коли маленький білий птах, майнувши крізь руїни, пірнув униз до води. Склавши крила, він опустився на водну гладінь і поплив у проблисках світла що брижилися перед ним.

Ренсом звівся на ноги і хутко пішов через міст. Навіть не намагаючись знайти інших, він переліз через перила у кінці мосту і скотився до набережної. Відпочиваючи кожні п'ятдесят ярдів, він біг уздовж прибережних вулиць, наступаючи на дахи автівок, загрузлих у піску.

– Докторе! – Перебираючись через низький мур, Ренсом ледь не зістрибнув на місіс Квілтер, що скорчилася у розколинні. Вона налякано дивилася на нього. Їй якось вдалося злізти з фіри і піднятися на берег.

– Докторе, – жалісно зітхнула вона, – я не можу йти сама.

Проте Ренсом побіг далі, і тоді вона витягла з-під своїх шовків ще одну флягу.

– Я поділюся з вами, докторе.

– Гаразд, тоді ходімо. – Ренсом схопив її за руку і допоміг підвестися. Вони повільно рушили разом. Якось вона перечепилася через напів засипаний кабель і присіла, задихаючись від пилюки, і ця затримка роздратувала Ренсома. Тож він урешті став навколішки й висадив її собі на спину, а маленькі сухі руки обхопили його за шию.

Навидовижу, вона була легкою як дитина. На відкритих ділянках він навіть міг пробігати по кілька кроків. Час від часу він опускав її і піднімався на одну зі стін, щоб зорієнтуватися. І коли вона сиділа в забитому піском басейні, притулившись до обгорілої балки серед слідів давньої пожежі, то здавалася Ренсому люб'язною чаклункою.

Коли річка майже зникла з обрію, місіс Квілтер ущипнула його за вухо.

– Докторе, озирніться на хвилину!

За пів милі від них над гаузботом підіймалися хмари диму, в тіні автомосту яскраво паленіли вогняні язики. Через кілька секунд зайнялася й фіра, наче її торкнувся невидимий факел.

– Не зважайте! – Тримаючи її за ноги, ледь не перечіпаючись через кругляк, Ренсом скидався на божевільного Синдбада, що несе на собі стару з пустельного моря. Здіймаючи хмари пилюки, він кружляв лабіринтом вулиць. Попереду виднілося кільце високих дюн, що оточувало озеро. Він з останніх сил піднявся схилом найближчої дюни.

Діставшись гребеня, він зупинився і дав місіс Квілтер зісковзнути з його плечей. Тоді повільно рушив до мовчазної блакиті озера. Вітерець здіймав легку хвилю, що наочувалась на пляж – смугу темного піску впереміш із валунами. Озеро виявилось невеличкою водоймою з піщаним берегом, яку оточували зруйновані стіни. Проте Ренсому здалося, що воно впало прямо з неба, сконденсувавши в собі воду всіх дощів, яких не було десять років.

Коли до краю води лишилося десять футів, Ренсом, спотикаючись на рештках цегляної кладки, стрімголов кинувся вперед, до затверділого піску. Білий птах, що сидів у центрі озера, уважно спостерігав за ним. Бризки води, які здіймали його ноги, та піна були такими яскравими, як і пташине пір'я. Він став навколішки серед мілководдя, обмив голову та обличчя, потім вимочив сорочку, а холодна прозора вода збігала по його руках. Бірюзова гладінь простяглася аж до протилежного берега, пустеля зникала за дюнами.

Над поверхнею з коротким зойком пролетів птах. Ренсом оглянув берег навколо. Зрештою, озирнувшись, він зрозумів, що позаду нього на піску стовбичить якась величезна постать.

Заввишки більше шести футів, широкоплеча, у абияк накинутому плащі з гепардових шкурок, увінчана неосяжним капелюхом, ця фігура стовбичила над ним як гротескний ідол примітивного народу, який ціле плем'я прикрасило усілякими безглуздими речами. Хвилястий каптан із золотим шнуром довкола талії був колись блакитним халатом пейслі, проте його підрізали так, щоб було видно міцний шкіряний пасок, який підперізував штани. Зроблені, очевидно, з різних відрізків турецьких килимів, штани чудернацько переходили в пару здоровенних морських чобіт. До них металевими дужками було припасовано дві міцні дерев'яні ходулі, прибиті до пляжних пантофель. Це робило їхнього власника вищим на два фути.

Стоячи навколішки у воді, Ренсом вдивлявся у похмуре обличчя незнайомця. Суцільний вираз якоїсь безглуздої жорстокості. Довге руде волосся, що спадало йому на плечі, ховало обличчя, немов завіса ярмаркового фрік-шоу якийсь сюрприз. Над виступами вилиць стриміли у різні боки два чорні крила капелюха, що надавало йому вигляду норвезького шолома, а між крилами хилитався довгий відросток, що наче вказував на Ренсома.

– *Квілтер!* – Він врешті впізнавав опудало чорного лебедя. – Квілтере, я...

Не встиг він навіть підвестися, як постать, раптово оживши, стрибнула з викриком прямо на Ренсома. Збитий ударом з ніг, Ренсом упав боком у озеро й одразу ж відчув на попереку важкі коліна, тоді як сильні руки тримали його під водою. Кулак гамселив його потилицю, наче якийсь барабан. Хапаючи ротом повітря, Ренсом востаннє глянув на тріпотливі хутра місіс Квілтер, що кульгала вниз берегом. Її дзьобате обличчя розпливалося в ошелешеній усмішці, поки вона квакала:

– Це ж мій хлопчик Кілті... йди сюди, парубійко, твоя стара матінка прийшла тебе врятувати...

Через пів години Ренсом прийшов до тями у прохолодній воді недалеко від берега. Він приголомшено розлігся під сонцем і спостерігав, як місіс Квілтер, сидячи за кілька ярдів від нього на одній із дюн, джерґотіла до мовчазної фігури свого сина, немов величезна зозуля, що скорчилась на піску в тіні його хутр. Захоплена тим, що нарешті знайшла свого сина, стара жінка невпинно теревенила про все, що сталося з нею за ці десять років. На щастя для Ренсома, вона блискуче розповіла про ту подорож автівкою до моря, що він нібито влаштував для неї. Почувши Ренсомове ім'я, Квілтер зійшов берегом униз, щоб оглянути його, і перевернув Ренсома своєю ходулею з черевиком. Його широке щербате обличчя з меткими очима, глибоко посадженими над запалими щоками, мало змінилося за останні роки, хоча він виглядав вдвічі вищим і здавався самостійнішим. Слухаючи свою матір, він задумливо прижмурився на неї одним оком, наче оцінюючи кулінарні перспективи цього маленького клунка старих хрящів.

Ренсом слабо звівся на ноги й повільно поплентався до них берегом. Квілтер, здавалося, не помічав Ренсома, ніби той щоранку виходив отак з води, в якій ледь не потонув, всі останні десять років. Його величезні очі були поцятковані, як мармуровий пісковик. Двозначна водяниста усмішка зникла, його широкий рот став твердим і тонким.

– Докторе? – Місіс Квілтер спочатку запнулася, здивована приходом Ренсома, але тоді зраділа, що він приєднався до них. – Я розповідаю йому про вас, докторе. Кілті, доктор має рідкісний талант вправлятися з автівками.

Ренсом промимрив щось нерозбірливе, втомлено зчищаючи вологий пісок із майже висохлого одягу.

Квілтер промовив грубим голосом:

– Не треба тут копирсатися в машинах, у них поховані люди. – З проблиском свого колишнього гумору він додав: – Дориваєтеся до дверцят і засовуєте їх усередину через вікно – отака їхня доля, чи не так?

– Гарна ідея, – обережно погодився Ренсом. Він вирішив не розповідати йому про Філіпа Джордана та Кетрін. Квілтер так і не згадав про те, де і як він жив раніше.

Упродовж п'яти хвилин, поки Квілтер мовчки сидів на гребені дюни, час від часу погладжуючи свої хутра, його матір без упину теревенила, раз по раз невпевнено торкаючись його своїми рученятами. В якийсь момент він потяг шию лебедя, що теліпалася перед його правим оком, і стяг капелюха. Тепер стало видно його лисину, густе руде волосся, що обрамляло тонзуру, спадало йому на плечі.

Потім він мовчки скочив на ноги. Закликавши їх скупим жестом іти за ним, він рушив на своїх дибах по піску, а його гепардові хутра та халат звивалися за ним, наче розтріпані крила.

Розділ 13 – Оаза

Вони ледь встигали за Квілтером, що вів їх крізь дюни, легко перескакуючи валуни у своїх на дибках взутих у пантофлі через купи щебеню. Час від часу Ренсом, допомагаючи місіс Квілтер перелізти через зруйновані стіни, позирав на береги та білі кісткові пагорби озера, але в розмитому візерунку вулиць тепер уже майже неможливо було вгадати колишній Ларчмонт. Жодного руху серед руїн. Тільки сліди старих вогнищ та купки кістяків пташок і пустельних полівок, що пролежали тут вже багато років, виднілися у лощинах.

Коли вони дійшли до кованих воріт, занурених у пісок, Ренсом упізнав прихований обрис вулиці, де колись жив. Будинок преподобного Джонстоуна на іншому боці майже зник під порохнявою, що нанесло з озера.

Минувши браму, Квілтер провів їх крізь пролом у мурі й вивів на під'їзну алею. Скелет Ломаксового особняка ховався серед дюн, верхні поверхи будинку вигоріли. Вони увійшли всередину. Потрощені скляні двері були прочинені, а мармурова підлога залу вкрита сміттям і старими бляшанками.

Обійшовши будинок, вони опинилися біля басейну. Тут нарешті з'явилися перші ознаки життя. Колишню водойму оточували ширми із гарбованих шкір, а на дні резервуару було встановлено намет. Слабкий дим від багаття підіймався прямо з центру басейну. Піщані узбіччя стежок були всіяні старим кулінарним начинням, пташиними пастками та панелями холодильних камер, знайдених серед навколишніх руїн. Поряд серед дюн лежали кузови двох машин без коліс.

Дерев'яні сходи вели униз на дно басейну. Захищена від пилюки ширмами, підлога виявилася гладкою і чистою, на зношеній плитці проглядали барвисті тризуби та морські коники. Від мілкого кінця басейну вони пішли вниз до внутрішньої перегородки з ковдр. Квілтер відсунув завісу і поманив їх усередину.

На низькому дивані біля вогню лежала жінка, в якій Ренсом ледь упізнав Міранду Ломакс. Тепер її довге сиве волосся сягало ніг і огортало її, наче потертий саван, проте обличчя було позначено тими самими пустотливими очима й устами. Але Ренсома вразили її розміри. Вона стала товстою, наче свиня, зі здоровезними руками та стегнами, широкими плечима і грубою талією. Потопаючи у складках жиру, її маленькі очі дивилися на Ренсома з-над опасистих щік. Глустою рукою вона відкинула волосся з чола. Вона була одягнена у майже модну чорну нічну сорочку, немов спеціально розроблену для того, щоб продемонструвати її жахливу огрядність.

– Кілтї... – почала вона. – Хто це? – Вона подивилася на Квілтера, що саме зліз зі своїх диб і махнув у бік табуретки біля вогню, пропонуючи її матері. Ренсом мусив сісти прямо на підлогу, а Квілтер тим часом вмовстився у великий плетений стілець, бамбукове плетіння якого утворювало арку зі складним орнаментом над його головою. Він узявся за шию лебедя, стягнув капелюха й кинув його на підлогу.

Міранда ворухнулася на дивані, не в змозі повернути свою тушу більше ніж на дюйм або два.

– Кілтї, хіба це не наш лікар-мандрівник? Як же його звали...? – Вона повільно кивнула місіс Квілтер, а потім обернулася до Ренсома. На її обличчі з'явилася усмішка, наче прихід Ренсома оживив давно забутий кумедний спомин. – Докторе, ви подолали такий довгий шлях від узбережжя, щоб побачити нас. Кілтї, це ж твоя мама приїхала.

Місіс Квілтер байдуже розглядала Міранду втомленими очима, не в змозі або не бажаючи її впізнавати.

Квілтер сидів на своєму плетеному троні. Він глипнув на матір, а тоді глузливо мовив до Міранди:

– Вона любить машини.

– Справді? – Міранда захихотіла. – Ну, вона виглядає так, ніби прибула саме вчасно, щоб ти її вилікував. А як щодо вас, докторе? – мовила вона, обдарувавши Ренсома веселою посмішкою.

Ренсом чистив бороду.

– Мені доводилося мати справу з іншими видами транспорту. Радий бачити, що ви досі тут, Мірандо.

– Так... Сподіваюся, ваші слова щирі. Ви привезли з собою якусь воду?

– Воду? – повторив Ренсом. – Боюся, ми використали весь наш запас по дорозі сюди.

Міранда зітхнула й подивилася на Квілтера.

– Шкода. Знаєте, нам не вистачає води.

– А як же той резервуар? – Ренсом махнув у бік ставка. – Здається, усе, що вам треба, лежить просто у вас під ногами.

Міранда похитала головою. Її побіжна реакція змусила Ренсома подумати, що та вода все-таки може виявитися міражем. Міранда замислено поглянула на нього.

– Отой резервуар, як ви його назвали, це все, що ми маємо. Чи не так, Квілтере?

Квілтер повільно кивнув, вивчаючи Ренсома пильним поглядом. Ренсом задумався, чи справді Квілтер пам'ятав його або хоча б власну матір, якщо на те пішло. Стара сиділа дрімаючи на стільці, безмежно виснажена після довгої подорожі.

Міранда усміхнулася Ренсому.

– Бачите, ми сподівалися, що ви привезете з собою хоч трохи води. Але якщо ви зовсім її не маєте, то скажіть мені, докторе, якого біса ви приперлися сюди?

Ренсом, усвідомлюючи, як пильно розглядає його Квілтер, помовчав перш ніж відповісти. Вони, очевидно, вважали, що ця маленька група була лише авангардом якоїсь офіційної експедиції з морського узбережжя, а це могло провіщати кінець посухи.

– Гаразд, – зітхнув він, – я знаю, що це звучить по-донкіхотськи, Мірандо, але я хотів побачити Ломакса і, власне, вас, ну і, звичайно, Квілтера. Вам це здається неймовірним?

Міранда сіла.

– Дивно, але я це *розумію*. Не знаю, як там Річард – він був досить прикрим та непередбачуваним останніми днями, – і Квілтеру ви, здається, уже трохи набридли, але я розумію. – Вона погладила свій величезний живіт, поблажливо глянувши на нього з висоти свого гігантського тулуба. – Оскільки ви не принесли з собою води, то, будьмо чесними, в цьому немає нічого доброго, але ви можете тут залишитися на кілька днів. Чи не так, Квілтере?

Перш ніж Квілтер відповів, місіс Квілтер почала хитатися на табуреті, і Ренсом узяв її за руку.

– Їй необхідно хоч трохи відпочити, – промовив він. – Чи може вона десь лягти?

Квілтер відніс її до кімнатки за шторами. Через кілька хвилин він повернувся і передав Ренсому ковш із теплою водою. Хоча в його шлунку все ще хлюпала вода, якої він наковтався в озері, Ренсом удавав, що вдячно п'є, вважаючи, що Квілтер врешті прийняв його.

Він невимушено сказав Міранді:

– Гадаю, ви слідкували за нами?

– Ми знали, що хтось намагається сюди дістатися. Небагато людей іде сюди з узбережжя, і більшість із них, певно, виснажується або зникає. – Вона засліпила Ренсома різкою посмішкою. – Думаю, їх з'їдають по дорозі – маю на увазі леви.

Ренсом кивнув.

– Дуже цікаво, що ж їсте ви. Окрім утомлених мандрівників, таких як я.

Міранда кевкнула.

– Не хвилюйтеся, докторе, ви надто жиливий. Так чи інакше, це справа давно минулих днів – чи не так, Кілті? Тепер ми організувалися, тож їжі у нас достатньо – ви б здивувалися, скільки консерв заховано під цими руїнами, але спочатку віднайти їх було непросто. Знаю, ви думаєте, що всі поїхали на узбережжя, але тьма людей залишилася тут. Згодом їх добряче поменшало. – Вона рефлексивно погладила своє черево. – Десять років – це довгий час.

Від дюн навколо басейну долинули різкий хрускіт і свист міхів. Хмиз та промаслені ганчірки вмиль охопив вогонь, викидаючи хмару диму. Ренсом підняв очі на величезний чорний стовп, що здіймався майже з-під його ніг. Це було схоже на інші димові колони, що переслідували їх у пустелі, і Ренсом раптово відчув, що він нарешті прибав до місця призначення. Незважаючи на неоднозначний прийом, ніхто так і не згадав про Кетрін або Філіпа Джордана, але він припустив, що, блукаючи пустелею без дозволу, мандрівники могли зіткнутися із Квілтером. Деяких із них він за звичкою топив у ставку, а інших, певно, зганяв до свого барлогу.

Міранда підібгала шмарклі однією ніздрею.

– Вітмен повернувся, – сказала вона Квілтерові, який крізь шпарину в тенті розглядав обличчя матері, що заснула.

З-за завісок донісся стукіт дерев'яних черевиків, і троє дітлахів вибігло з розташованої поряд кімнатки. Здивовані димом багаття, що здіймався угору з протилежного краю басейну, вони подибали, тихо попискуючи, до матері.

Їхні розпухлі голови та пустотливі обличчя були точними копіями Міранди та Квілтера. У кожного з них була та сама брахіцефалічна форма черепа, ті самі глибоко посажені очі й запалі щоки. Їхні маленькі шиї та тулуби, здавалося, ледь спроможні втримати ці велетенські голови. Спершу вони нагадали Ренсому дітей-імбецилів, але потім він побачив, якими очима малі дивляться на нього. Вони були ще заспані, та їхні розширені зіниці повнилися фантастичними мріями.

Але Квілтер навіть не помічав їх, коли вони купчилися навколо його ніг, щоб роздивитися вогонь. На ширми впала тень якогось горбаня. Розпалення вогнища не мало жодного сенсу, і Ренсом вирішив, що воно було певним ритуалом, частиною якоїсь усталеної пустельної практики. Як і багато незрозумілих і забутих ритуалів, наразі воно лякало своєю таємницею більше ніж тоді, коли мало якесь зрозуміле призначення.

Міранда дивилася, як діти бігають поміж завісами.

– Це мої діти, докторе, ті, хто вижив. Вони чудові, правда ж?

– Так, – швидко погодився Ренсом. Узявши одного за руку, він відчув який в нього колосальний череп. Очі малого невпинно випромінювали пульсацію якихось думок. – Він схожий на генія.

Міранда кивнула, погоджуючись.

– Це точно, докторе, вони всі такі. Те, що було замкнено в бідному старчику Квілтері, я проявила в них.

Зверху хтось гукнув. Одноокий чоловік, що своєю зсутуленою ходою нагадував краба, ліва рука якого над зап'ястям кінчалася куксою, а інша була чорною від деревного вугілля, пильно вдивлявся у них. Його обличчя і зношений одяг рясно вкривала пилюка, наче він декілька місяців жив серед глушини. Ренсом упізнав водія автоцистерни, який довів його колись до зоопарку. Шрам на правій щоці поглибився за попередні роки, й викривив його обличчя у злу карикатурну гримасу, тож тепер чолов'яга виглядав не так страшно, як жалюгідно, пошрамованою подобою самого себе.

Він звернувся до Квілтера:

– Хлопчина Йони та жінка йдуть кудись уздовж річки. Сьогодні вночі леви вполюють їх.

Квілтер втупився у підлогу басейну. Час від часу він торкався своєї тонзури і чухав її. Його задумливі рухи вказували на те, що він б'ється над вирішенням якоїсь нерозв'язної загадки.

– У них є вода? – запитала Міранда.

– Ані краплини, – різко розсміявся Вітмен у відповідь. Саме це покручене обличчя Ренсом бачив раніше у вітрині магазину – тоді воно відзеркалилося понад його плечем, а зараз люто витріщалося на нього. Вітмен витер лоба своєю куксою, і Ренсом пригадав манекени, що їх собаки рвали на шмаття. Можливо, саме у такий спосіб цей чолов'яга мстився людям, ненавидячи навіть ту краплину людської подоби, якою були наділені манекени, що мовчки стояли на площі, нагадуючи розмиті образи зниклих містян, полишених у далекому майбутньому. Усе, що оточувало Ренсома, тепер здавалося розрізненим, ідеалізованим осадом колишнього ландшафту та людських фігур, чиї примітивні предки давно пішли у небуття. Він запитував себе, що зробив би Вітмен, якби дізнався, що Ренсом теж колись ампутував змертвілу плоть. Ні минуле, ні майбутнє не змінюється, зазнає змін лише дзеркало поміж ними.

Коли Вітмен уже збирався йти, далекий голос луною забринів серед дюн. Цьому безладному просторікуванню, звернутому чи то до самого себе, чи то до всього світу, акомпанував скорботний похоронний ритм.

Вітмен квапливо побіг на звук.

– Йона! – Він був спантеличений, не знаючи, чи нападати йому, чи тікати. – Цього разу я його спіймаю!

Квілтер підвівся. Він одяг капелюха з лебедем.

– Квілтере, – звернулася до нього Міранда, – візьми з собою доктора. Він може поговорити з Ломаксом і дізнатися, чим той зайнятий.

Квілтер знову прилаштував свої диби. Вони вилізли з басейну, оминули залишки багаття і пішли дюнами слідом за Вітменом. В одній із улоговин до стовпа сторожової вежі були прив'язані собаки. Там на Вітмена чекала невелика зграя, що вже рвалася зі швори. А він скрадався вздовж невисоких мурів, пильно оглядаючи

горбисту місцевість. За двадцять ярдів позаду нього йшов Квілтер, підносячись над землею мов урочисто вбраний ідол. Останнім ішов Ренсом. Звідкілясь попереду залунала журлива одноманітна промова.

Піднявшись на одну із дюн, вони побачили на відстані ста ярдів високу самотню фігуру Йони, що повільно рухалася серед руїн краєм висохлого озера. Його темне обличчя було звернене до сонця, і він тинявся там, немов у трансі, щось провіщаючи білому пилу, схожому на кісткове борошно, який вистеляв озеро аж до горизонту. Він бубонів чи то якісь пророцтва, чи то якісь плачі, і двічі Ренсому вчулося слово «море». З кожним крещендо він підносив руки вгору, а тоді знову опускав, на мить зникаючи з поля зору.

Вітмен швидко обійшов його кружним шляхом, стримуючи напружених собак, і тепер опинився за його спиною. Схований за зруйнованою вежею, він вичікував, коли Йона вийде на більш відкриту ділянку старої озерної дороги. Він встромив повідок у рота й однією рукою почав звільняти паски.

– Йоно.

Оклик м'яко полинув поміж дюн над озером. Йона зупинився і озирнувся, шукаючи того, хто його звав, а тоді побачив позаду гротескну фігуру Квілтера й собак, що рвалися з повідків бідолашного Вітмена.

Коли собаки всією зграєю кинулися на нього, високий чоловік ожив. Схиливши голову, він помчав, перестрибуючи своїми довгими ногами через валуни. Проте собаки наздоганяли його, кусали за п'яти, тож він зірвав із пояса стару рибальську сіть і шмагонував нею по їхніх мордах. Раптом собаки заплуталися навколо обрубка телеграфного стовпа і, збившись до купи й гавкаючи одні на одних, попадали в пилюку.

Ренсом спостерігав, як худа фігура проповідника зникла між берегами озера. Вітмен, проклинаючи собак, гамселів їх по боках. Тим часом Квілтер незворушно оглядав кам'янисті пагорби.

– Невже Йона все ще шукає оте загублене море? – запитав його Ренсом.

– Він уже його знайшов, – відповів Квілтер.

– Де ж саме?

Квілтер вказав на озеро й білі, мов крейда, дюни, схили яких рябіли під сонцем міриадами тонких кісток, що, обвіяні вітром, проступили на поверхню.

– Оце його море? – промовив Ренсом, коли вони знову рушили. – Тоді чому б йому там не жити?

Квілтер знизав плечима.

– Бо там живуть леви, – відповів він і покрокував уперед.

За сотню ярдів удаліні, на відкритій місцевості, що відокремлювала Ломаксів басейн від східного краю маєтку, в улоговині поміж дюн виднівся невеличкий павільйон, його скляні та металеві карнизи яскраво блищали під сонцем. Він був складений із різних шматків хромованого та емальованого залізяччя: радіаторних ґраток автівок, рефлекторів калориферів, радіол та іншої всячини, пригнаної з такою майстерністю, що з відстані павільйон видавався мініатюрним храмом, прикрашеним коштовностями. У сонячному світлі позолочена будівля сяjala серед пилу й піску, наче гігантський коштовний камінь а ля Фаберже.

Квілтер зупинився за п'ятдесят ярдів від конструкції.

– Ломакс, – промовив він замість вступу. – Скажіть йому, що якщо він невдовзі не знайде води, його *втоплять*.

Залишивши Ренсома з цим парадоксом, він попрямував у бік басейну.

Ренсом рушив через піски. Наближаючись до павільйону, він порівнював його з тими примітивними халупами, які будував на узбережжі зі схожих матеріалів. Навіть рівне пустельне світло і сіруваті піски спонукали його фантазію та уяву, а от вологі солончаки, навпаки, виснажували.

Він дійшов до орнаментованого портика і заглянув усередину будівлі. Стіни невеличкого передпокою прикрашали вигнуті смуги хрому. Кольорові скляні диски, зняті з фар автівок, були вмонтовані в решітку й утворювали суцільну стіну, через яку сонце сяяло десятками своїх копій. Інша стіна була сконструйована з ґраток радіоприймачів, де лінії позолочених ручок утворювали астрологічні візерунки.

Внутрішні двері прочинилися. Пухка напахчена фігура вихопилася із тіні й упіймала його за руку.

– Чарльзе, мій дорогий хлопчику! Вони сказали, що ти вже тут! Як чудово бачити тебе знову!

– Річарде... – Якусь мить Ренсом витріщався на Ломакса. Останній кружляв навколо нього, розглядаючи рваний одяг Ренсома очима безумної золотої риби. Ломакс зовсім облісів і тепер нагадував гарну голомозу жінку. Його шкіра, яку не торкалися пустельний вітер та сонце, стала гладкою і кремовою. Він носив сірий шовковий костюм екстравагантного крою, штани-плісе, схожі на обтислу спідницю або роздвоєний хвіст величезної риби, та вишитий жакет із рюшем і рядами перламутрових ґудзиків. Ренсому він нагадував гротескную даму з пантоміми, а також почасти люб'язного негідника й почасти трансвестита, закинутого у пустелю разом із власним павільйоном утіх.

– Чарльзе, що це таке? – Ломакс відступив назад. Його очі над коротким гачкуватим носом були такими ж різкими, як і завжди. – Ти не пам'ятаєш мене? – Він пирхнув від сміху, готуючись повернути дотепну репліку. – Ти *повинен* мене пам'ятати, інакше це стане проблемою!

Хихикаючи собі під ніс, він провів Ренсома через павільйон до невеличкого внутрішнього дворика, де біля залишків фонтану розташовувався декоративний сад, прикрашений скляними і хромованими квітами.

– Ну, Чарльзе, що ж воно відбувається? Ти привіз із собою воду? – Він примусив Ренсома сісти і наче кігтями вчепився в його руку. – Бог свідок, я чекав досить довго.

Ренсом звільнив руку.

– На жаль, вам доведеться почекати ще, Річарде. Після стількох років це, мабуть, прозвучить як невдалий жарт, але ми повернулися сюди з морського узбережжя зокрема тому, що сподівалися знайти воду тут.

– Що? – Ломакс хитнувся на п'ятах. – Що ти таке верзеш? Ти з глузду з'їхав. Тут немає жодної краплі на сотні миль! – Він раптом роздратовано стиснув свої маленькі кулаки. – Як же ви боролися з цією проблемою?

– Ми так нічого й не придумали, – тихо відповів Ренсом. – Усе, що ми могли, – дистилювати певну кількість води, достатню для виживання.

Ломакс кивнув, стримуючи себе.

–Ще б пак. Кажучи відверто, Чарльзе, ти виглядаєш безпорадно. Ти повинен був лишитися зі мною. Але ж вони обіцяли нам, що ця посуха закінчиться через десять років. Я думав, що ти саме тому й прийшов!

Це останнє слово Ломакс мало не прокричав, і його сердитий голос луною відбився від стін із фольги.

– Річарде, заради бога... – Ренсом спробував його заспокоїти. – Ви всі такі одержимі водою. Мені здалося, що тут її достатньо. Щойно я приїхав, як одразу потрапив до великого басейну.

– Про що ти? – Ломакс махнув до нього рукою, його бліде жіноче обличчя нагадувало припудрену маску. Витерши чоло своєю пухкою рукою і зауваживши, що й досі стоїть голомозий, він швидко витяг із кишені маленьку перуку й натяг її на голову. – Невже ти не розумієш, Чарльзе, ота вода – це все, що в нас лишилося! Протягом десяти років я втримував їх, але тепер, коли ця злюча посуха так і не скінчилася, вони пішли проти мене!

Ломакс підтягнув інше крісло.

– Чарльзе, моя позиція безнадійна. Квілтер – божевільний, ти ж бачив його на цих дибах?.. Він знищить мене, я знаю!

Ренсом обережно промовив:

– Він доручив мені передати вам повідомлення – щось про утоплення, наскільки я пам'ятаю. У цьому ж немає справжньої небезпеки?

– О ні! – Ломакс хруснув пальцями. – Утоплення! І це після всього, що я для нього зробив! Якби не я, вони загинули б протягом тижня.

Він знесилено опустився у крісло. Оточений звідусіль хромом та мішурою, він виглядав як викинута на берег ярмаркова риба, інкрустована перлами та шматочками мушель.

– Де ви взяли стільки води? – запитав Ренсом.

– Трохи тут, трохи там, Чарльзе. – Ломакс невизначено махнув рукою. – На щастя, мені було відомо про один-два давним-давно забуті старі резервуари, розташовані під автостоянками та футбольними полями, такі невеличкі, що про них так ніхто ніколи й не згадав, але в них було збіса багато води. Я показав ці місця Квілтеру, і він разом з іншими перекачав воду сюди.

– Значить, це останнє озеро? Але чому б це Квілтеру звинувачувати вас? Напевно, вони вдячні...

– Та вони навіть *не* подякували! Ти, очевидно, не розумієш, як влаштовані їхні мізки. Подивися, що зробив Квілтер з моєю бідною Мірандою. І на тих хворих недоумкуватих дітей! Подумай, на що вони будуть схожі, якщо виростуть. Це ж *три* Квілтери відразу! Іноді я думаю, що Всемогутній наслав цю посуху лише для того, щоб переконатися, що вони помруть від спраги.

– Чому б вам не зібратись і не піти звідси?

– Я не можу! Хіба ти не розумієш, що я тут ув'язнений? Цей жахливий однорукий Вітмен весь час чатує поряд зі своїми божевільними тварюками. Попереджаю, не гуляй тут надто багато сам-один. Бо десь недалеко блукає ще двійко левів.

Ренсом підвівся.

– Що мені передати Квілтеру?

Ломакс зірвав перуку й засунув її в одну з кишень.

– Скажи їм, хай ідуть під три чорти! Я втомився грати Батька Нептуна. Це моя вода, я знайшов її, і я збираюся її випити! – Самовдоволено всміхаючись, він додав: – Але я, звісно, поділюся з тобою, Чарльзе.

– Дякую, Річарде, але я вважаю, що мені потрібно бути самостійним у цій ситуації.

– Дуже добре, дорогий хлопчику. – Ломакс холодно подивився на нього, посмішка розцвіла на його припудрених щоках. – Однак не чекай, що вода звідкись з'явиться. Рано чи пізно вона зникне, імовірно, раніше, ніж пізніше.

– Ну звісно. – Ренсом дивився на Ломакса, розуміючи, як сильно той деградував за останні десять років. Наче змії цього запиленого Едему, він намагався повернути своє яблуко і зберегти недоторканим той світ, що існував до засухи, хоча б на кілька тижнів. На відміну від нього, для Ренсома ця довга подорож угору річкою була експедицією в його майбутнє, у світ вольового часу, де образи минулого були вільні від посягань пам'яті або ностальгії, навіть вільні від тиску, спричиненого спрагою та голодом.

– Чарльзе, зажди! – Коли Ренсом підійшов до виходу з павільйону, Ломакс поспішив за ним. – Не кидай мене зараз, ти єдиний, кому я можу довіритися! – Ломакс схопив його за рукав. Його голос опустився до тужливого шепоту. – Вони вб'ють мене, Чарльзе, або перетворять на потвору. Подивися, що він зробив з Мірандою.

Ренсом похитав головою.

– Я так не думаю, Річарде, – сказав він. – Я вважаю, що вона прекрасна.

Ломакс приголомшено дивився йому вслід. Ренсом рушив геть крізь піски. Квілтер на своїх дибах спостерігав за ним із віддаленої дюни, що височіла над басейном, поки останні звої димового сигналу здіймалися за ним угору, а голова лебедя коливалася на фоні вечірнього неба.

Розділ 14 – Білі леви

Упродовж наступного тижня Ренсом, що залишився із Квілтером та Мірандою, спостерігав, як усе більше занепадає Річард Ломакс. Ренсом вирішив якнайшвидше продовжити свою подорож зневодненим озером, проте ночами чув ревіння левів, що долинали з білих дюн. Берегом озера крізь темряву рухалася висока фігура Йони, закликаючи левів низьким горловим співом, а ті гарчали йому вслід. Вживання цих людей слугувало підтвердженням одержимості рибалки-капітана втраченою річкою чи озером і переконало Ренсома в необхідності відразу податися на пошуки води, як тільки він відновить сили.

День він провів, сидячи біля басейну у тіні зруйнованої лоджії. Зранку він із Вітменом та Квілтером вирушив до міста добувати харч. Через певні інтервали дюни були прошиті глибокими колодязями, що вели до підвалів. Спустившись у них, вони потрапили до цехів старого морозильного заводу і у випаленому піску відкопали декілька банок. Більшість із них зіпсувалася, і їхній прогірклий вміст довелося викинути собакам або залишити серед валунів, де його склюювали птахи. Ренсом не здивувався, дізнавшись, що Квілтерового запасу харчів ледь вистачило б на день, не дивувало його також те, що Квілтера майже не цікавило поповнення цього запасу. Здавалося, він був готовий до того, що з останньою краплею води у резервуарі навколишній світ перетвориться на пустелю і висохла річка прийме його на власних умовах.

Квілтер побудував для своєї матері невеличку халупу в передпокої будинку, і вона усамітнювалася там вечорами після дня, проведеного з Мірандою та дітьми.

Ренсом ночував у одному з поламаних легковиків біля ставка. Вітмен жив у автомобілі поряд, але після приїзду Ренсома полишив це місце і зайняв разом з собаками осушений фонтан за п'ятдесят ярдів від Ломаксового павільйону. Його лютило сусідство Ренсома, і він тримався осторонь.

Натомість Квілтер здебільшого вештався навколо басейну, ніби намагаючись наладити відносини з Ренсомом, хоча так і не спромігся знайти підхід до нього. Іноді він сідав у пилюку за декілька футів від Ренсома і дозволяв своїм дітям лазити йому по плечах та скубати хутро й лебединого капелюха.

Час від часу цю спокійну домашню сцену переривала поява Річарда Ломакса.

Його лицедійства, як їх охрестив Ренсом, зазвичай виглядали однаково. Незадовго до полудня у павільйоні раптом зчинялася метушня, і з позолочених шпилів доносилися звуки гонга. Квілтер це слухав байдуже і, щоб зайняти та розмішити дітей, малював пальцем у пилюці чудернацькі візерунки. Потім лунав раптовий крик і тріскотіння – це Ломакс запускав феєрверк. Він проносився понад дюнами, і його яскравий слід розчинявся у теплому повітрі. Нарешті з'являвся і сам Ломакс, повністю одягнений та на помаджений, манірно-кумедний у своєму сірому шовковому костюмі. Від злості він махав руками, вигокуючи образи на адресу Квілтера, і кілька разів вказував на водосховище. Та як тільки Квілтер спирався на лікоть, Вітмен зі своїми собаками підкрадався до Ломакса.

Тут тиради Ломакса збивалися у галасливе белькотіння, а його обличчя робилося схожим на гротескну маску. Спостерігаючи за цим незграбним пустельним андрогіном, Ренсом відчував, що Ломакс повертається до якогось первісного стану,

де зникає різниця між чоловічим та жіночим. Він став безстатевим, тепер таким самим стерильним фізично, як раніше – психічно.

Нарешті, коли діти починали лякатися, Квілтер давав знак Вітмену спустити на Ломакса собаку. За мить на архітектора кидався клубок білого хутра, і той повертався й утікав, ледь встигаючи грюкнути коштовними дверима перед самою пикою пса, що люто стрибав на декоративну ґратку.

Решта дня, аж до нової вистави наступного ранку, минала спокійно. У попередні роки такі запуски феєрверків та гримаси, мабуть, досить ефективно відвертали інших пустельних кочівників, що натрапляли на оазу, проте на Квілтера, здавалося, це не діяло. Усвідомлюючи, який невеселий кінець чекає їх у мабутньому, він зазвичай сидів занурений у себе біля басейну посеред дюн і грався з дітьми та птахами, що наважувалися узяти шматочки прогрітого м'яса з його рук. Він пестив їх усіх із дивним жалем, наче знав, що цей тимчасовий період спокою незабаром завершиться, і тому намагався звільнити їх від необхідності шукати воду та їжу. Раз чи двічі, коли Квілтер бавився з птахами, Ренсом чув різке здушене каркання, а тоді помічав розідране пір'я, що повільно кружляло поміж пальцями Квілтера. Ренсом спостерігав, як, важко шкандибаючи під вагою своїх опухлих голів, діти гралися із мертвими птахами й водночас наче трохи остерігалися Квілтера, що міг вхопити їх за шиї у приступі раптового шаленства.

Тепер Квілтер поводився з Вітменом та Ренсом однаково – все частіше проганяв їх зі свого шляху довгим дрюком із хутровим набалдашником. Поки що Ренсом сприймав ці удари як запоруку майбутніх можливостей що обіцяло нове життя, до якого скеровував Квілтер. Тільки з Мірандою Квілтер зберігав свій рівний характер. Поки вода випаровувалася з резервуара, а навколишні дюни ставали все ближчими, вони сиділи вдвох у бетонному басейні, наче останні Адам і Єва, що чекають кінця часів.

Ренсом давно не бачив ні Філіпа Джордана, ні Кетрін. Одного ранку, коли вони піднялися на дюни біля водойми, якась знайома темношкіра постать наповнювала водою флягу. Незграбно крокуючи по мокрому піску на дибах, Квілтер ледве помітив її, та коли Вітмен врешті спустив собак, юнак уже зник.

Кетрін Остін так і не з'явилася, хоча вночі вони чули левів неподалік, що ревіли з приозерних дюн.

– Квілтере, розбещений ти звіре! Підійди сюди, мій Калібане, покажись своєму панові!

Ренсом, що сидів серед залізччя біля басейну, не звертав уваги на крики з Ломаксового павільйону і далі грався з найстаршим сином Квілтера. П'ятирічний хлопчик був його улюбленим компаньйоном. Великий вроджений шрам спотворював його праву щоку і осявав обличчя, мов зірка, а його вогкі очі блукали під розпухлим чолом, наче сором'язливі бабки. Кожного разу, коли Ренсом простягав до нього руки, він жваво заглядав йому в очі і безпомилково торкався тієї, в якій ховався камінь. Іноді він змінював початковий вибір, обираючи порожню руку, наче зі співчуття.

– Калібане! Це востаннє...!

Ренсом підняв очі на далеку фігуру Ломакса, який відійшов від павільйону ярдів на двадцять, сонячні промені відбивалися від його шовкового костюма. Він стовбичив серед низьких дюн, а його маленьке напудрене обличчя зморщилось, як

непристойно скручена дуля. Наче чарівною паличкою, він вимахував маленькою срібною тростиною.

– Квілтере...! – Ломакс зірвався на крик. Квілтер десь зник, і він бачив лише Ренсома, що сидів серед повалених колон лоджії, наче монах жебрацького ордену, прикріплений до околиці племінного двору. Ренсом заклично кивнув дитині:

– Давай-но. У якій? – Малий із невловимою посмішкою дивився на нього такими широкими й яскравими очима, немов розкрив якийсь чарівний секрет. Він похитав головою, міцно тримаючи руки за спиною. Ренсом неохоче розтулив свої порожні долоні, і хлопчик задоволено кивнув.

– Дуже добре, – прокоментував Ренсом. Він вказав на Ломакса, що кричав: – Схоже, твій батько використовує ту саму техніку. Боюся, містер Ломакс не такий розумний, як ти. – Він витягнув з кишені консервну банку і відкрив її. Там було два шматки сушеного м'яса. Витерши спочатку пальці, він дав один шматок дитині. Міцно тримаючи їжу, хлопчик пошкандибав кудись до руїн.

Ренсом відхилився до колони. Він якраз обмірковував, коли саме покинути оазу і випробувати свою удачу з левами, як відчув пекучий удар, що прийшовся йому вище ліктя лівої руки.

Він поглянув на припудрену, викривлену гримасою маску, що була обличчям Річарда Ломакса, в руці той тримав срібну тростину.

– Ренсоне...! – просичав він. – Геть звідси! – Його костюм був напахчений, лацкани виступали, наче зябра сердитої риби. – Крадеш мою воду! Геть звідси.

– Річарде, заради Бога. – Ренсом підвівся. Щось м'яко дзенькнуло серед каменів, і знову показався дівчак. Він тримав у руках маленьку білу чайку з обережно складеними крилами, мабуть мертву.

Ломакс зиркнув на дитину як безумний Просперо, що оглядає приплід своєї зганыбленої дочки. Роззирнувшись запиленою й засміченою оазою, він був приголомшений жахіттям цього острова, сповненого кошмарами. Він був підняв тростину, щоб ударити малого, але той відступив – його очі раптом немов застигли, і він розкрив долоні. Птах із клекотом злетів у повітря, промайнувши повз Ломаксове обличчя.

Над дюнами пронісся крик. На віддалі ста ярдів маячила фігура Квілтера, що переступав через валуни на своїх ходулях, а його хутро розвівалося в гарячому сонячному світлі. Поряд із ним разом зі своїми собаками біг Вітмен, штовхаючи вперед побитого Йону, поки пси рвали на ганчір'я його штани.

Ломакс облишив Ренсома, крутнувся на каблуках білих туфель і помчав геть. Собаки, зірвавшись зі швори, кинулися за ним, а слідом семимильними кроками поспішив і Квілтер на своїх ходулях. Вітмен саме порався з повідками, коли досі скорчений Йона випростався і вдарив його кулаком у потилицю, аж той упав на пісок. Вітмен скочив на ноги, але Йона зняв із пояса рибальську сіть і спритним рухом знову кинув Вітмена в пилуку. Витягнувши сіть, він припустив геть на своїх довгих ногах.

На півдорозі до павільйону Ломакс обернувся до зграї, витяг з кишень петарди й кинув собакам під ноги. Від гучних спалахів і вибухів пси порозбігалися, проте Квілтер проскочив поміж них.

Однією рукою він дотягнувся до Ломакса. В повітрі блиснуло срібло, і з рукояті Ломаксової тростини вистрибнуло довге лезо. Ломакс зробив випад і вдарив

Квілтера у плече. Не встиг Квілтер оговтатись, як він, пританцьовуючи, шугнув за двері.

Побачивши кров на руці, Квілтер повільно пішов назад до басейну під звуки гонга, що линули з павільйону. Він глянув на Ренсома, що тримав дитину, а тоді гукнув до Вітмена. Чоловіки покликали собак і разом рушили вздовж річки шукати Йону.

Коли вони за годину так і не повернулися, Ренсом відвів дитину до басейну.

– Докторе, заходьте, – привітала його Міранда, коли він відкинув поли намету, що закривали вхід до внутрішнього подвір'я. – Невже я пропустила ще один феєрверк Річарда?

– Певно, останній, – сказав Ренсом. – Цього разу це було не задля розваги.

Міранда запропонувала йому крісло. У комірчині за завісою щось наспівувала стара, щоб заколисати дітей. Сівши, Міранда сперлася на один лікоть. Її випещене обличчя і величезне тіло, прикрите чорним неглиже, робили її схожою на великого тюленя, що вмовстився на дні басейну. Кожного дня її риси, здавалося, дрібнішали, маленький рот із губами амура тонував у складках плоті, наче речі у зневодненій річці, яких поступово поглинає пилюка та заносить піском.

– Ваш брат одержимий водою в ставку, – сказав Ренсом. – Ви ж маєте якийсь вплив на Квілтера? Якщо Річард і далі провокуватиме його, дійде до кровопролиття.

– Не хвилюйтеся. – Міранда обмахувала себе пухкою рукою. – Квілтер усе ще дитина. Він не завдасть шкоди.

– Мірандо, я бачив, як він однією рукою вбив чайку.

Міранда відмахнулася.

– Так він показує, що розуміє це. У певному сенсі це ознака любові до птаха.

– Це жорстка любов, – відповів Ренсом.

– А що не є любов'ю?

Ренсом підняв очі, помітивши ледь приховане питання в її голосі. Лежачи на дивані, Міранда дивилася на нього своїми улесливими очима зі спокійним виразом на обличчі. Здавалося, що навколишніх дюн та пилюки для неї не існувало. Ренсом підвівся і підійшов до неї. Узнявши її за руки, він опустився на диван.

– Мірандо... – почав він. Дивлячись на її велику тюленьчу талію, він думав про мертвих рибалок, чиї тіла набили її черево, про потопельників цих теплих морів, цих йон без роду й племені, що відродилися тепер у виводку дивних дітей-ідіотів. Він згадав про Квілтерові довгі ножі, приховані за перехрещеними ременями під його хутрами, але небезпека, здавалося, відступила. Поки вони йшли сюди з морського узбережжя, усе навколо розмивалося, а отже тепер усі вони зрівнялися у почуттях та відносинах. Він стане одночасно батьком цих дітей та братом Квілтера, сином місіс Квілтер та чоловіком Міранди. Лише Ломакс, цей андрогін, залишиться на самоті.

Спостерігаючи, як з'являється усмішка Міранди, він бачив образ річки, що текла його розумом, чистий потік, що заломлював сонячні промені, які осявали його.

– Докторе! – Він озирнувся і побачив за завісою налякане обличчя місіс Квілтер. – У нас витік!

Ренсом відкинув завісу. Вода стійким струменем збігла вниз, переливаючись через бетонний край і розливаючись по дну басейну. Затопивши підлогу, намочивши

купи постільної білизни, вона вже добігла до центру, де були зняті кахлі і влаштоване вогнище.

– Місіс Квілтер, візьміть дітей! – Ренсом повернувся до Міранди, що рівно сиділа на дивані. – Повз будинок біжить вода, ймовірно з резервуара! Я спробую перешкодити Ломаксу.

Не встиг він піднятися сходами з басейну, як поруч промчали Квілтер та Вітмен, а за ними – собаки.

Між дюнами звивався десяток сріблястих струменів, що текли по вибіленій землі з боку водойми. Ренсом хлюпав по воді, відчуваючи тиск потоку, що розбризувався і клекотів. А за наступною групою дюн з'явилося ще глибше річище. Поміж руїнами біг потік із три фути завглибшки. Він вливався у щілини та шахтні отвори, і земні пори всотували його.

Квілтер біг на дибах вздовж русла. Вітмен, якого тягли собаки, тримав у зубах мисливський ніж. Вони човгали по воді, майже не зупиняючись і не розуміючи масштабів катастрофи, аж поки не досягли насипу навколо резервуару. Квілтер, побачивши довгоногого Йону, що схилився до води з рибальською сіттю, закричав на нього, і той, підхопившись, побіг навколо водойми, наче переляканий заєць. Собаки помчали за ним по вогкому піску, здіймаючи в повітря бризки.

Ренсом прихилився до зруйнованого димоходу. Резервуар практично спорожнів, і з калюжі тихенько вибігали останні краплини. У насипі, що оточував озеро, були пробиті у чотирьох-п'яти місцях великі пробоїни, через які й витекла вода. Сонце уже підсушило вологий край водойми.

Квілтер зупинився біля насипу і безпорадно поглянув на гладінь блакитного дзеркала, що танула. З одного його вуха звисав лебединий капелюх. Він неуважно стягнув його, і той упав на мокрий пісок.

Ренсом спостерігав за гонитвою на протилежному боці ставка. Йона вже подолав половину берега навколо водойми, тримаючи руки по боках, коли піднімався і збігав дюнами. Собаки наздоганяли й уже почали стрибати йому на спину. Одного разу він спіткнувся, і пес розірвав йому чорну сорочку на плечах. Відкинувши тварину від себе, він побіг далі, проте собаки не відставали.

І тут з'явилися іще дві постаті, що мчали дюнами напереріз собакам. Ренсом почув ревіння білих левів.

– Кетрін! – закричав він, побачивши, що вона біжить разом із левами, підганяючи їх батоном. Її супроводжував Філіп Джордан із флягою за спиною, тримаючи в одній руці спис. Він замахнувся ним на Вітмена, тоді як собаки розвернулись і побігли геть від левів, шалено продираючись порожньою улоговиною водосховища. Кетрін та леви бігли далі, аж поки не зникли у дюнах так само раптово, як і з'явилися. Не зупиняючись, Філіп Джордан вхопив Йону за руку, але літній чоловік звільнився і метнувся кудись убік поміж дюн.

Із підібганим хвостом собака перетнув порожній басейн і прослизнув повз Ренсома. Повернувшись разом із Квілтером, щоб простежити за псом, він помітив постать Річарда Ломакса, що тинявся берегом за п'ятдесят ярдів від них. Звуки сутички та переслідування стихали, і тільки безпорадний Ломаксів регіт розносився у задушливому повітрі.

– Квілтере, ти чортів йолоп...! – Йому якось вдалося вийти назовні, і він задихався у пароксизмі веселощів. Штани-плісе його сірого шовкового костюма були

намочені до колін, а рюші камзола – забруднені вологим піском. На березі позаду нього лежала довга лопата.

Ренсом озирнувся на будинок. Удалині, де лише кілька хвилин тому бігли глибокі струмки води, виднілися лише порожні сухі річища. Вода всоталася у тріщини та отвори без жодного сліду, лишивши повітря сірим і безбарвним.

– Я попереджав тебе, Квілтере, правда ж? – вигукнув Ломакс.

Квілтер повільно йшов уздовж берега, не зводячи погляду з Ломакса.

– А тепер, Квілтере, навіть не мрій про це. – Ломакс застережливо посміхнувся до Квілтера, а тоді позадкував угору схилом. Зліва від нього, з іншого боку берега рухався навперейми Вітмен. – Квілтере! – Ломакс зупинився, демонструючи показну гідність. – Це моя вода, і я можу робити з нею що завгодно!

Квілтер із Вітменом загнали його в руїни за тридцять ярдів від водосховища. Позаду нього серед дюн з'явилися й Міранда з місіс Квілтер та дітьми. Вони сіли на гребінь дюни, щоб подивитися на цей спектакль.

Ломакс поправив рукави камзола й витяг рюші. Квілтер завмер наготові на віддалі десяти ярдів, тоді як Вітмен, піднявши свою куксу, повільно підкрадався зі штиком. Ломакс незграбно ухилився, а тоді зробив випад мечем-тростиною, блиснувши лезом прямо обличчя Вітмену.

– Річарде!

Ломакс повернувся, почувши голос сестри. Не даючи йому змоги отямитися, Вітмен кинувся уперед і вибив лезо з його руки, а тоді вдарив Ломакса в живіт, наче різник, що забивав свиню. З болісним зойком Ломакс, хитаючись, відступив до низького муру, Вітмен відкинув штик і прихилився для нового нападу. Він з криком вчепився Ломаксові в ноги, підкинув його в повітря і жбурнув у стару шахту, забиту пилюкою. Падаючи, Ломакс здійняв величезну хмару білого тальку, і зрештою застряг у вузькому отворі догори дриґом.

Ренсом слухав, як крики стають дедалі приглушенімиши. Протягом п'яти хвилин пилюка все ще здіймалася вгору невеликими плювками, нагадуючи сумирне кипіння лави у жерлі майже погаслого вулкана. Проте врешті рух майже повністю вщух, і тепер долинали лише слабкі звуки.

Ренсом рушив був до будинку, але помітив, що ні Міранда, ні діти так і не залишили гребеня. Він озирнувся на річище, сподіваючись побачити хоч щось, що вказувало б на присутність Філіпа Джордана або Кетрін, але вони зникли десь серед берегів. Довгі лінії руїн скніли під сонцем у мовчанні. Удалині, на непорушному небосхилі він бачив піщані хвилі, що сповнювали озеро.

Він чекав, поки до нього підійде Вітмен зі схиленою головою. Той дихав крізь зуби, а в руці тримав штик наче долото. Квілтер дивився униз на зневоднений ставок, дно якого вже біліло на сонці, та на смуги темного піску, що тяглися поміж дюн.

Вітмен замахнувся штиком, а тоді трохи завагався, коли зрозумів, що Ренсом не збирається захищатися.

– Кілт? – покликав він.

Квілтер відвернувся і пішов назад до будинку. Він подивився на Вітмена і коротко відмахнувся, тримаючи за шию лебединого капелюха.

– Облиш його, – відказав він. Уперше за весь час їхнього знайомства Ренсом бачив на його обличчі цілковитий спокій.

Розділ 15 – «Jours de Lenteur»²²

Птахи зникли. Звідусіль повільно насувалися світло і тінь. Дюни навколо оази більше не охолоджувались випарами водойми і тепер відбивали жар, наче гори попелу. Ренсом спокійно відпочивав у зруйнованій лоджії біля басейну. Його повна капітуляція перед Квілтером зродила в ньому майже ейфорійні відчуття. Позачасовий світ, в якому жив Квілтер, створив тепер власний універсум, і лише тінь розбитого даху над ним, що змінювала довжину й форму, нагадувала йому про рух сонця.

Місіс Квілтер померла, і Ренсом допомагав її поховати наступного дня. Міранда була занадто втомлена, щоб іти з ними. Тож Вітмен із Ренсомом підняли ноші над головами й віднесли стару по дорозі, яку вказав Квілтер, до кладовища за містом. Вони зачекали серед валунів, поки він промацував жердиною дахи автомобілів, занесені піском. Як Квілтер і казав Ренсому, більшість автівок вже була зайнята, але врешті знайшлася порожня. Вони поховали місіс Квілтер у великому старому лімузині. Коли його дах засипали піском, діти розкидали над ним шматочки розмальованого паперу.

Незабаром Філіп Джордан зібрався на пошуки свого батька. Він прийшов у оазу, щоб попрощатися із Ренсомом. Ставши навколішки біля нього, він притиснув флягу до його губ.

– Це остання вода, що я маю, але десь неподалік є річка. Квілтер сказав мені, що мій батько її бачив. Коли я знайду його, ми шукатимемо річку разом. Можливо, одного дня ми зустрінемося біля неї, докторе.

Коли Філіп підвівся, Ренсом помітив, що Кетрін Остін махає йому з далекої дюни. Її руки були на стегнах, на шкіряних черевиках білів крейдяний пісок пустелі. Вона зачекала, поки Філіп повернеться, а тоді підняла батіг, і навколо неї застрибали білі леви.

Тієї ночі, коли здійнялася піщана буря, Ренсом спустився до озера і спостерігав, як вихор носить пісок понад дюнами. Далеко у центрі озера він побачив корпус старого річкового пароплава, яким командував колись капітан Туллок. Якась висока постать стояла біля керма, поки хвилі білого піску розбивалися об ніс корабля, а з димаря здіймався дрібний порох – це був Йона.

Наступного ранку буря вщухла, і Ренсом попрощався з Квілтером та Мірандою. Вийшовши з будинку, він помахав дітям, що супроводжували його до воріт, а тоді рушив вулицею до свого колишнього дому. Хоча від будівлі не лишилося нічого, окрім остовів димарів, він відпочив тут кілька годин, перш ніж іти далі.

Ренсом перетнув завали і спустився до річки, а тоді пішов по її широкому гирлу, що вело до озера. Згладжені вітром, білі дюни вкривали річище, мов нерухомі хвилі. Він заглиблювався у них, ідучи улоговиною, що вела його все далі від берега. Пісок був гладким і чистим, він блищав кістками незліченної кількості риби. Висота дюн неухильно збільшувалася, і через годину ходьби їхні гребені здіймалися над ним майже на двадцять футів.

---

²² Лїнівї днї (фр.).

Хоча полудень ще не настав, здавалося, що сонце зменшується в небі, а повітря поступово стає холоднішим. Він здивовано помітив, що більше не відкидає тіні на пісок, так наче він нарешті завершив свою подорож кордонами внутрішнього ландшафту, який тримав у пам'яті протягом багатьох років. Що менше ставало світла, то все більш темнішало повітря. Порох був тьмяним та непрозорим, кристали на його поверхні – мертвими й похмурими. Над дюнами простяглася величезна завіса темряви, ніби весь зовнішній світ переставав існувати.

Він так і не помітив, коли саме почався дощ.